Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Środa Śląska na lata 2019-2026

GMINA ŚRODA ŚLĄSKA
POWIAT ŚREDZKI
WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE

ŚRODA ŚLĄSKA 2019

Spis treści

1. Wprowadzenie 3

2. Metodologia opracowania Strategii 11

3. Diagnoza sytuacji społecznej 12

3.1. Charakterystyka sytuacji społecznej 12

3.1.1. Charakterystyka ogólna Gminy 12

3.1.2. Demografia 13

3.1.3. Rynek pracy 16

3.1.4. Gospodarka mieszkaniowa 18

3.1.5. Służba zdrowia 18

3.1.6. Edukacja 20

3.1.7. Kultura i sport 23

3.1.8. Podmioty wsparcia społecznego 24

3.1.9. Współpraca z organizacjami pozarządowymi 33

3.2. Problemy społeczne występujące na terenie Gminy Środa Śląska 35

3.2.1. Bezrobocie 36

3.2.2. Ubóstwo 39

3.2.3. Problemy osób z niepełnosprawnością oraz długotrwale lub ciężko chorych 42

3.2.4. Problemy osób starszych 45

3.2.5. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego 49

3.2.6. Uzależnienia 63

3.2.7. Bezdomność 65

3.2.8. Przemoc w rodzinie 66

3.2.9. Przestępczość 70

3.3. Wyniki badania ankietowego 71

3.4. Analiza SWOT 82

4. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią 84

4.1. Prognoza demograficzna 84

4.2. Prognoza zmian 87

5. Wizja rozwoju społecznego i cele strategiczne 88

6. Kierunki niezbędnych działań 89

7. Sposób realizacji strategii oraz jej ramy finansowe 91

8. Monitoring i wskaźniki pomiaru stopnia realizacji strategii 92

9. Spis tabel, wykresów, rysunków 97

1. Wprowadzenie

Dokonujące się zmiany gospodarcze i polityczne są przyczyną problemów społecznych, które dla władz samorządowych stanowią nowe wyzwania. Niestety, niewystarczający okazuje się przeprowadzany do tej pory model polityki społecznej, opierający się przede wszystkim na łagodzeniu skutków niekorzystnych zjawisk. Działania nastawione na walkę z konsekwencjami problemów nie są dostateczne, gdyż brakuje nacisku na zapobieganie zagrożeniom. W wyniku tego niezbędne jest przygotowanie całościowych, długoterminowych i logicznych programów polityki społecznej.

Fundamentalne narzędzie materializacji lokalnej polityki społecznej stanowi strategia rozwiązywania problemów społecznych. Zobowiązanie sporządzenia dokumentu wynika z art. 17 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r. poz**.** 1508 z późn. zm.), w którym zostało napisane: „*do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.*”

Zgodnie z art. 16b, ust 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1508 z późn. zm.), strategia rozwiązywania problemów społecznych zawiera przede wszystkim:

1) diagnozę sytuacji społecznej;
2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
3) określenie:
   a) celów strategicznych projektowanych zmian,
   b) kierunków niezbędnych działań,
   c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
   d) wskaźników realizacji działań.

Akty prawne regulujące opracowanie i wykonanie gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowią również:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 506 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2018 r. poz. 1265 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1878 z późn. zm.);

- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2017 r. poz. 180 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2018 r. poz. 998 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2019 r. poz. 688 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2019 r. poz. 852 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2017 r. poz. 1832 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 2220 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2018 r. poz. 2134 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2018 r. poz. 2137 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2018 poz. 511 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 217 z późn. zm.).

Głównym celem strategii rozwiązywania problemów społecznych jest pogłębianie i rozwój form pracy socjalnej, kooperacja z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się problemami społecznymi oraz instytucjami funkcjonującymi w sferze polityki społecznej, takimi jak: zapobieganie wykluczeniu społecznemu, bezpieczeństwo publiczne, pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym, ochrona zdrowia. Działania będą prowadzone głównie po to, by aktywizować środowiska pozostające na marginesie życia społecznego, wykluczone społecznie lub zagrożone tym zjawiskiem.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Środa Śląska na lata 2019-2026 jest wieloletnim dokumentem programowym, stanowiącym niebagatelne znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego jego mieszkańców, zwłaszcza grup społecznych, którym grozi izolacja społeczna.

POWIĄZANIE Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI WYŻSZEGO SZCZEBLA

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest jednym ze sposobów realizacji strategii rozwoju Gminy i dokumentem wdrażającym politykę lokalną, a w wyniku tego dokumentem wypełniającym politykę regionalną i krajową. Poniżej ukazano sprzężenie niniejszego dokumentu z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla, włączając te, które wydaje Unia Europejska.

- **Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu**

Strategia „Europa 2020" jest strategią Unii Europejskiej, która ma na celu likwidację problemów wynikających z kryzysu gospodarczego. Co więcej, ma pomóc poprawić niedopracowania europejskiego wzoru wzrostu gospodarczego.

Unia Europejska wskazała sobie konkretne cele tworzące jeden plan, które obejmują innowację, edukację, zatrudnienie, włączenie społeczne i zmiany klimatu/energii, które powinno wypełnić się do 2020 roku. W każdym z tych zakresów państwa członkowskie określiły z kolei własne krajowe zamierzenia. Precyzyjne działania na poziomie zarówno unijnym, jak i krajowym intensyfikują realizację strategii.

Strategia Europa 2020 obejmuje trzy sprzężone ze sobą priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Realizacja założeń Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Środa Śląska na lata 2019 - 2026 umożliwi rozwój sprzyjający integracji społecznej. Osiągnięcie spójności społecznej jest możliwe poprzez pomoc skierowaną do środowisk dysfunkcyjnych, więc działania realizowane w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wpisują się w realizację prognozowanych rezultatów z wdrożenia Strategii Unii Europejskiej.

- **Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030**

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030 jest dokumentem ukazującym główne tendencje, wyzwania i schematy rozwoju społeczno – gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania państwa. Najistotniejszym zadaniem Długookresowej Strategii jest poprawa jakości życia obywateli. W zgodzie z wykonaną diagnozą przygotowaną na potrzeby sporządzenia Długookresowej Strategii, rozwój Polski winien odbywać się

w trzech strategicznych obszarach w sposób równoczesny, które to obszary zostały podzielone na osiem części:

w obszarze konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:

- Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna;
- Polska Cyfrowa;
- Kapitał ludzki;
- Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko.

w obszarze równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski:

- Rozwój regionalny;
- Transport.

w obszarze efektywności i sprawności państwa:

- Kapitał społeczny;
- Sprawne państwo.

Wsparcie kierowane do mieszkańców Gminy Środa Śląska w ramach realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wpłynie bardzo korzystnie na przyrost kapitału społecznego.

- **Narodowa Strategia Integracji Społecznej**

Głównym powodem opracowania, a następnie wdrożenia Narodowej Strategii Integracji Społecznej jest przystąpienie Polski do realizacji drugiego z zadania Strategii Lizbońskiej UE stawiającego na unowocześnienie europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz pokonywanie izolacji społecznej. Analizując zmiany, jakie zaszły w wyniku transformacji ustrojowej niezwykle istotne działanie strategiczne państwa powinno stanowić tworzenie warunków kształtowania kapitału społecznego. Rozwój kapitału społecznego, w tym umiejętności do kooperacji oraz rozwiązywania problemów społecznych obliguje do wzrostu zaangażowania obywateli, a także wymaga takiej polityki państwa, która będzie spójna. Marginalizowanie społeczne wynika przede wszystkim z niekorzystnych warunków ekonomicznych, dyskryminacja ze względu na niepełnosprawność, choroby, uzależnienia. Realizowanie koncepcji Narodowej Strategii będzie możliwe dzięki wdrożeniu strategii i programów w kwestii integracji społecznej na poziomie lokalnym, zatem przyjęcie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Środa Śląska umożliwi realizację założeń zawartych w Narodowej Strategii Integracji Społecznej.

- **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020**

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 została przygotowana, jako reakcja zwrotna na wyzwania, jakie zidentyfikowano w Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Nierozerwalnym elementem inicjatywy rozwoju Polski na najbliższe lata jest Strategia Rozwoju Kapitału

Społecznego. Sztandarowym celem Strategii jest umocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju gospodarczo – społecznym Polski, realizowanego za pomocą czterech najważniejszych zadań szczegółowych:

- Cel 1. Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji.
- Cel 2. Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne.
- Cel 3. Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy.
- Cel 4. Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego.

Współpraca różnych podmiotów aktywnych w sferze społecznej takich, jak: organizacje społeczne czy podmioty publiczne będzie umożliwiała realizację określonych celów. Działania skierowane do beneficjentów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Śląskiej będą miały wpływ na osiągnięcie wyżej wymienionych założeń, a zwłaszcza na zwiększenie aktywności i wzrost poziomu umiejętności wspomagających rozwój kapitału społecznego.

- **Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030**

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego przedstawia kierunki rozwoju województwa. Cele sformułowane w jej ramach podporządkowane są wizji wyznaczonej w dokumencie:

DOLNY ŚLĄSK 2030
regionem równomiernego rozwoju – regionem bez istotnych społecznych i gospodarczych dysproporcji, regionem wewnętrznie spójnym, regionem wyrównanych rozwojowych szans,
regionem przyjaznym dla mieszkańców, przedsiębiorców, inwestorów, turystów i kuracjuszy; atrakcyjnym miejscem do życia, pracy, nauki i rekreacji,
regionem nowoczesnym z kreatywną i innowacyjną regionalną społecznością oraz rozwiniętą sferą naukową i badawczo-rozwojową,
regionem konkurencyjnym w scenerii krajowej i europejskiej z Wrocławiem jako silną metropolią oraz ośrodkami regionalnymi o znaczących przewagach konkurencyjnych.

Osiągnięcie przedstawionej wizji wiąże się nieodzownie z aktywnością wszystkich grup regionalnych interesariuszy, a nade wszystko terytorialnych społeczności i władz samorządowych. Tej aktywności towarzyszy misja odzwierciedlająca system wartości stosowanych w bieżącym działaniu przez regionalnych interesariuszy województwa. Misję Dolnego Śląska ukierunkowaną na 2030 rok określono, jako:

OTWARCI NA SIEBIE – OTWARCI NA ŚWIAT

Otwartość ta postrzegana jest poprzez:

- wyrównanie szans rozwojowych,
- wzrost aktywności mieszkańców regionu,
- wieloaspektową (społeczna, gospodarcza, przestrzenna) integrację,
- percepcyjne zarządzanie regionem.

Główny Cel Strategii rozwoju Dolnego Śląska brzmi następująco:

HARMONIJNY ROZWÓJ REGIONU I WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA DOLNOŚLĄSKIEJ SPOŁECZNOŚCI

Dla realizacji przedstawionych głównych założeń sformułowane zostały cele strategiczne:

1. Efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu;
2. Poprawa jakości i dostęp usług publicznych;
3. Wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego;
4. Odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego;
5. Wzmocnienie przestrzennej spójności regionu.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych wpisuje się w założenia zawarte w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030. Realizacja dokumentu będzie wpływać na realizację celów społecznych, tj. wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego.

- **Strategia Powiatu Średzkiego na lata 2015-2024**

Dokument ten stanowi odpowiedź na problemy społeczeństwa zamieszkującego powiat średzki. W Strategii Powiatu Średzkiego na lata 2015 – 2024 w oparciu o wyniki diagnozy dotyczącej problemów mieszkańców powiatu, określono następujące cele:

- Droga i komunikacja,
- Oświata i wychowanie,
- Włączenie społeczne,
- Ochrona zdrowia,
- Przeciwdziałanie bezrobociu,
- Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego,
- Integracja społeczności powiatu, społeczeństwo obywatelskie,
- Organizacja i zarządzanie powiatem.

Zasadniczym zadaniem ww. celów jest rozwój powiatu średzkiego i jego modernizacja. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest spójna z założeniami powyższego

dokumentu, gdyż zakłada podjęcie działań na rzecz społeczeństwa tj. przeciwdziałanie bezrobociu, włączenie społeczne i integrację.

- **Strategia Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2015 - 2022**

W części programowej *Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska* sformułowano następującą wizję: *Nowoczesna, sprawnie zarządzana Gmina, otwarta na nowe wyzwania przy zachowaniu lokalnej tożsamości kulturowej, współtworzona przez mieszkańców.*

Cel główny Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska sformułowano następująco: *Zapewnić dynamiczny rozwój gminy we wszystkich dziedzinach życia społecznego.*

Do spełnienia określonego celu głównego Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska określono następujące priorytety strategiczne:

- Zwiększenie potencjału ludnościowego Gminy Środa Śląska,
- Rozwój przedsiębiorczości;
- Zrównoważona komunikacja drogowa i transport;
- Ochrona środowiska;
- Bezpieczeństwo;
- Nowoczesna edukacja;
- Wdrożenie polityki senioralnej;
- Budowa społeczeństwa obywatelskiego.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych wpisuje się w założenia zawarte w Strategii Rozwoju Gminy Środa Śląska na lata 2015 - 2022. Realizacja dokumentu będzie wpływać na realizację priorytetów strategicznych tj. *zwiększenie potencjału ludnościowego Gminy Środa Śląska* oraz *wdrożenie polityki senioralnej*. Przyjęcie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Środa Śląska i wdrożenie działań z niej wynikających będzie miało wpływ na materializację Strategii Rozwoju Gminy.

- **„Średzka OdNowa" - Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Środa Śląska na lata 2016-2022 (Aktualizacja III)**

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Środa Śląska na lata 2019-2026 jest spójna z założeniami *Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Środa Śląska na lata 2016-2022*, którego głównym celem jest *Zrównoważony rozwój obszarów zdegradowanych gminy Środa Śląska w wymiarze społecznym, przestrzennym, technicznym, środowiskowym i gospodarczym.*

Dla realizacji głównego celu Lokalnego Programu Rewitalizacji zostały ustanowione następujące cele operacyjne:

- **Cel 1.** Ograniczenie zjawisk kryzysowych w sferze społecznej.
- **Cel 2.** Przeciwdziałanie degradacji przestrzeni publicznych i półpublicznych.
- **Cel 3.** Polepszenie jakości życia społeczności lokalnej.
- **Cel 4.** Poprawa stanu infrastruktury technicznej ze szczególnym uwzględnieniem mieszkaniowej.
- **Cel 5.** Zapewnienie spójności przestrzenno funkcjonalnej obszarów rewitalizacji.
- **Cel 7.** Integracja i aktywizacja społeczności lokalnej.
- **Cel 8.** Ochrona i promocja lokalnego dziedzictwa kulturowego.

Powyższe kierunki działań i wyznaczone w ramach nich projekty rewitalizacyjne odpowiadają na zdiagnozowane problemy społeczne, a także są spójne z oczekiwaniami mieszkańców Gminy, co wynika z przeprowadzonej w ramach opracowania *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Środa Śląska na lata 2016-2022* ankietyzacji[1].

[1] Wyniki badania ankietowanego zaprezentowano w dalszej części niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, tj. w pkt. 3.3.

2. Metodologia opracowania Strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Środa Śląska na lata 2019 - 2026 została podzielona na trzy zasadnicze części.

Pierwsza część – rozdział 3 – ukazuje charakterystykę sytuacji społecznej Gminy Środa Śląska. Zbadano strukturę demograficzną, stan gospodarki Gminy oraz sytuację na rynku pracy. Przedstawiono także dostępne dla mieszkańców usługi społeczne, czyli: pomoc społeczną, edukację i ochronę zdrowia.

Analizy dokonano w oparciu o:

- informacje Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Śląskiej,
- dane Powiatowego Urzędu Pracy w Środzie Śląskiej,
- dane Głównego Urzędu Statystycznego,
- dane dostępne na stronach internetowych oraz w dokumentach strategicznych Gminy.

W pierwszej części ukazano także rezultaty przeprowadzonego badania ankietowego, którego celem było rozpoznanie problemów społecznych i potrzeb mieszkańców. Charakterystykę sytuacji społecznej reasumuje analiza SWOT – analiza mocnych i słabch stron oraz szans i zagrożeń.

Część drugą – rozdział 4 – stanowi prognoza zmian problemów społecznych wskazanych w części diagnostycznej. Prognoza ta została podzielona na 2 główne części:

- prognozę demograficzną sporządzoną w oparciu o Prognozę dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2017-2030 opracowaną przez GUS;
- prognozę zmian problemów społecznych na terenie Gminy Środa Śląska w wyniku realizacji *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych* oraz zadań organizacji i instytucji publicznych działających w zakresie pomocy społecznej (w tym działań GOPS w Środzie Śląskiej), które będą miały na celu przeciwdziałanie i niwelowanie istniejących problemów.

Prognoza stanowi fundament do określania celów strategicznych i kierunków działań.

Część trzecia – rozdziały 5-8 to określenie celów strategicznych i kierunków działań niezbędnych do zmniejszenia negatywnych zjawisk społecznych występujących na terenie Gminy Środa Śląska. Ukazano w niej również sposób realizacji *Strategii* oraz jej ramy finansowe oraz określono możliwe wskaźniki monitorowania wykonania planowanych działań.

3. Diagnoza sytuacji społecznej

3.1. Charakterystyka sytuacji społecznej

3.1.1. Charakterystyka ogólna Gminy

Środa Śląska jest gminą miejsko - wiejską położoną w województwie dolnośląskim, w powiecie średzkim. Zajmuje obszar 216 km².

Rysunek 1. Położenie Gminy Środa Śląska na tle powiatu średzkiego i województwa dolnośląskiego

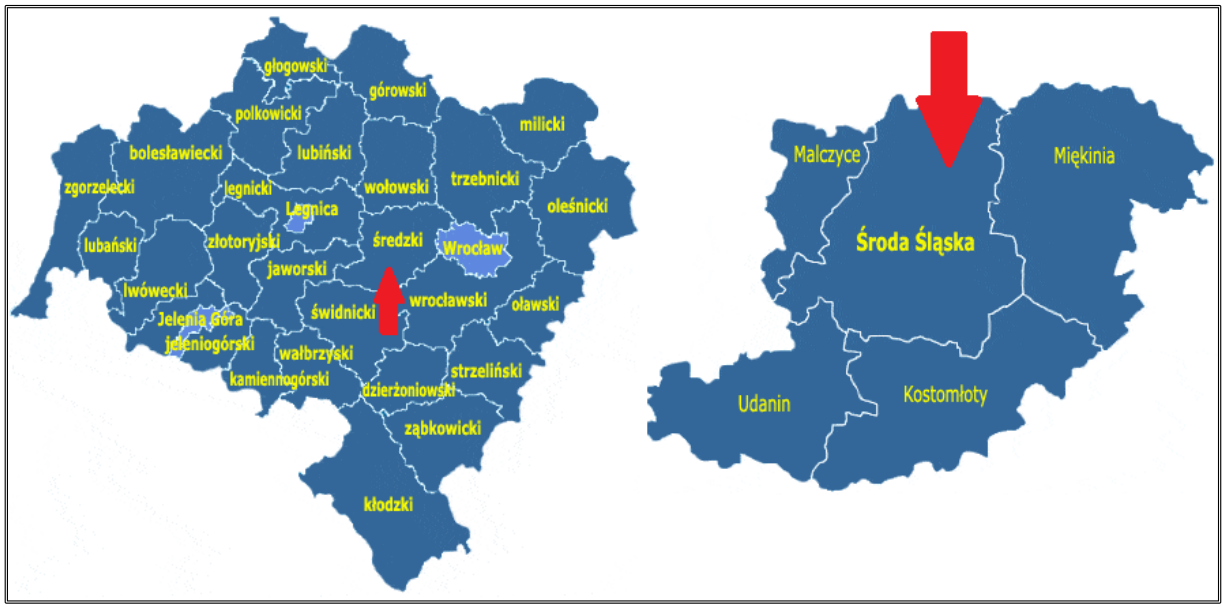

Źródło: http://gminy.pl

Gmina Środa Śląska graniczy z następującymi jednostkami administracyjnymi:

- Brzeg Dolny (pow. wołowski, woj. dolnośląskie);
- Kostomłoty (pow. średzki, woj. dolnośląskie);
- Malczyce (pow. średzki, woj. dolnośląskie);
- Miękinia (pow. średzki, woj. dolnośląskie);
- Udanin (pow. średzki, woj. dolnośląskie);
- Wądroże Wielkie (pow. jaworski, woj. dolnośląskie);
- Wołów (pow. wołowski, woj. dolnośląskie).

3.1.2. Demografia

LICZBA LUDNOŚCI

Zgodnie z informacjami otrzymanymi z Urzędu Miejskiego w Środzie Śląskiej na koniec 2018 roku zamieszkiwało 19 339 osób[2], z czego mężczyźni stanowili 48,25%, a kobiety 51,75%.

W analizowanym okresie (2014 – 2018) liczba ludności spadła o 0,88% w stosunku do 2014 roku.

Tabela 1. Liczba mieszkańców Gminy Środa Śląska

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2014	2015	2016	2017	2018
ogółem	**osoba**	**19 511**	**19 433**	**19 382**	**19 368**	**19 339**
Mężczyźni	osoba	9 438	9 385	9 364	9 341	9 332
	%	48,37%	48,29%	48,31%	48,23%	48,25%
Kobiety	osoba	10 073	10 048	10 018	10 027	10 007
	%	51,63%	51,71%	51,69%	51,77%	51,75%

Źródło: Dane Urzędu Miejskiego w Środzie Śląskiej

Wykres 1. Podział ludności Gminy Środa Śląska ze względu na płeć

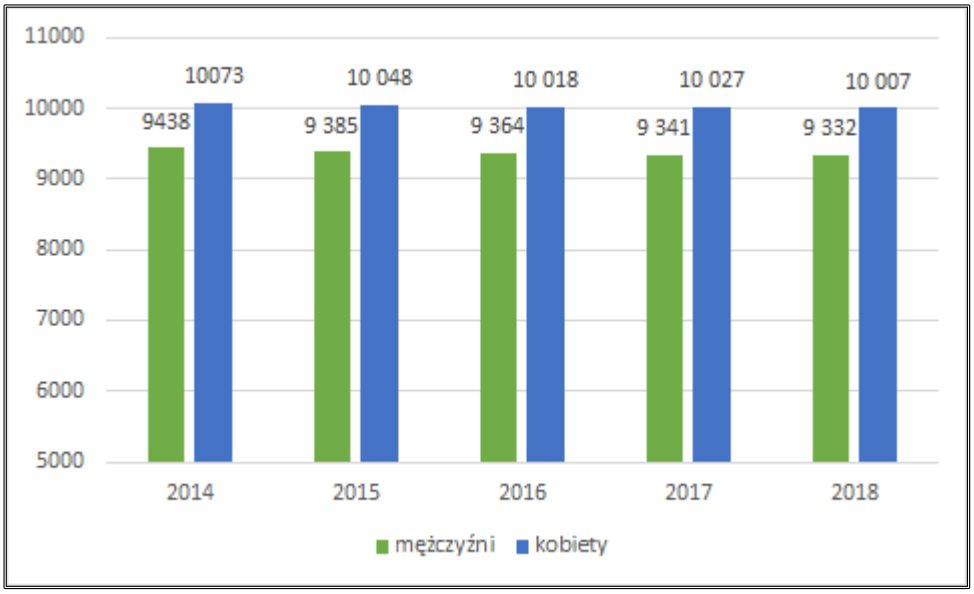

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Środzie Śląskiej

STRUKTURA WIEKOWA MIESZKAŃCÓW

W poniższej tabeli przedstawiono strukturę wiekową ludności Gminy Środa Śląska z podziałem na 3 grupy ekonomiczne:

- grupa w wieku przedprodukcyjnym;
- grupa w wieku produkcyjnym;

[2] stali mieszkańcy: 19 044 osób i czasowi mieszkańcy: 295 osób

— grupa w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 2. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym na terenie Środa Śląska w latach 2014-2018

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2014	2015	2016	2017	2018
w wieku przedprodukcyjnym						
ogółem	osoba	3 777	3 707	3 690	3 679	3 698
mężczyźni	osoba	1 912	1 870	1 859	1 860	1 876
kobiety	osoba	1 865	1 837	1 831	1 819	1 822
w wieku produkcyjnym						
ogółem	osoba	12 537	12 400	12 229	12 110	11 937
mężczyźni	osoba	6 640	6 584	6 494	6 416	6 328
kobiety	osoba	5 897	5 816	5 735	5 694	5 609
w wieku poprodukcyjnym						
ogółem	osoba	3 197	3 326	3 463	3 579	3 704
mężczyźni	osoba	886	931	1 011	1 065	1 128
kobiety	osoba	2 311	2 395	2 452	2 514	2 576
udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem						
w wieku przedprodukcyjnym	%	19,36%	19,08%	19,04%	19,00%	19,12%
w wieku produkcyjnym	%	64,26%	63,81%	63,09%	62,53%	61,73%
w wieku poprodukcyjnym	%	16,39%	17,12%	17,87%	18,48%	19,15%

Źródło: Dane Urzędu Miejskiego w Środzie Śląskiej

Analizując dane zawarte w powyższej tabeli, należy stwierdzić, że najliczniejszą grupę w 2018 roku stanowiła ludność w wieku produkcyjnym – 61,73% populacji Gminy. Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 19,12% ogólnej liczby mieszkańców, a w wieku poprodukcyjnym – 19,15%.

W analizowanym okresie należy zauważyć, że:

— liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym zmalała o 0,24 p.p., co oznaczało, że na terenie Gminy rodziło się mniej dzieci;
— liczba ludności w wieku produkcyjnym zmalała o 2,53 p. p.;
— liczba ludności w wieku poprodukcyjnym w okresie poddanym analizie wzrosła o 2,76 p. p. co świadczy o narastającym problemie starzenia się społeczeństwa.

Zachowanie rosnącej liczby osób w wieku poprodukcyjnym prawdopodobnie niekorzystnie wpłynie na sytuację demograficzną Gminy w przyszłości. Prowadzić to będzie do starzenia się społeczeństwa i stopniowego zmniejszania liczby ludności Gminy. Wiązać się to będzie

z coraz większymi potrzebami osób starszych, koniecznością zwiększenia oferty kierowanej do tej grupy ekonomicznej, w tym m.in. usług opiekuńczo-pielęgnacyjnych.

PRZYROST NATURALNY

Przyrost naturalny na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2014-2018 ulegał zmianie. W latach 2015, 2016, 2018 przyjmował wartości ujemne, co oznacza, że liczba zgonów była większa niż urodzeń żywych w danym roku. W pozostałych latach wartość przyrostu naturalnego była dodatnia.

Tabela 3. Przyrost naturalny

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Urodzenia żywe ogółem	**207**	**194**	**196**	**217**	**175**
mężczyźni	112	101	92	115	105
kobiety	95	93	104	102	70
Zgony ogółem	**168**	**216**	**202**	**197**	**200**
mężczyźni	90	118	106	106	107
kobiety	78	98	96	91	93
Przyrost naturalny ogółem	**39**	**-22**	**-6**	**20**	**-25**
mężczyźni	22	-17	-14	9	-2
kobiety	17	-5	8	11	-23

Źródło: Dane Urzędu Miejskiego w Środzie Śląskiej

Wykres 2. Urodzenia żywe i zgony

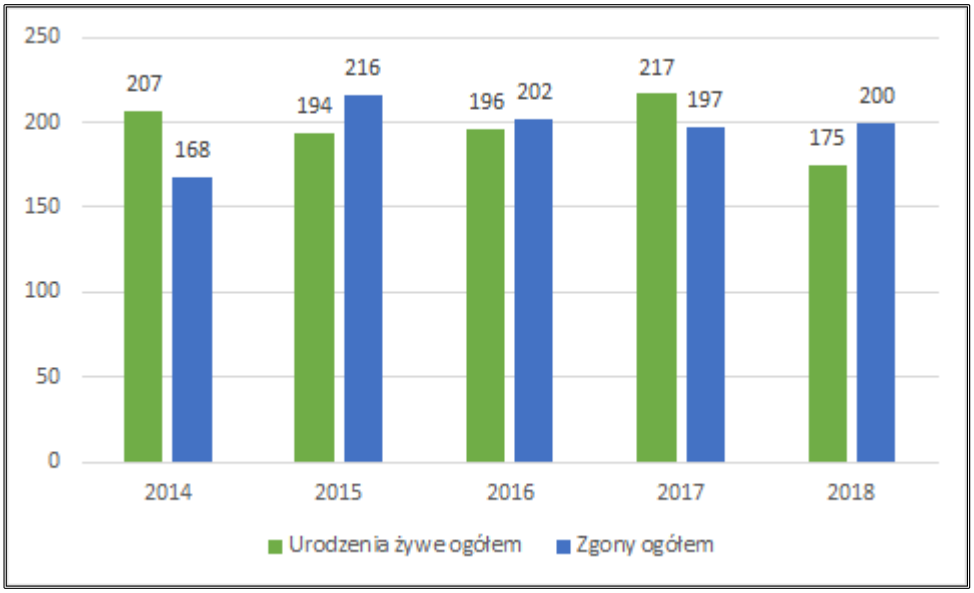

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Środzie Śląskiej

3.1.3. Rynek pracy

Na terenie Gminy Środa Śląska na koniec 2018 roku działało 2 212 podmiotów gospodarczych, z czego 100 w sektorze publicznym, zaś 2 097 w sektorze prywatnym. W analizowanym okresie liczba podmiotów gospodarczych na obszarze Gminy systematycznie rosła, na koniec 2018 roku była wyższa o 3,08% niż w 2014 roku. Tendencję rosnącą liczby podmiotów odnotowano również w sektorze prywatnym. Struktura gospodarcza na obszarze przedmiotowej jednostki samorządu terytorialnego została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 4. Podmioty gospodarcze działające na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2014-2018

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
podmioty gospodarki narodowej ogółem	2 146	2 180	2 183	2 184	2 212
sektor publiczny					
ogółem	112	108	108	100	100
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	54	51	51	42	42
spółki handlowe	3	3	3	3	3
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	1	1	1	1	0
sektor prywatny					
ogółem	2 034	2 063	2 064	2 069	2 097
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	1 445	1 465	1 457	1 449	1 489
spółki handlowe	139	146	150	163	153
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	41	47	47	50	49
spółdzielnie	14	14	14	13	10
fundacje	2	3	3	4	4
stowarzyszenia i organizacje społeczne	46	48	52	53	51

Źródło: Dane GUS

W analizowanym okresie największy udział w sektorze prywatnym miały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (w 2018 roku stanowiły 71,01% podmiotów sektora prywatnego). Następnymi w kolejności pod względem liczebności w 2018 roku były spółki handlowe – 153 podmioty oraz stowarzyszenia i organizacje – 51 podmiotów, spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego – 49 podmiotów, spółdzielnie – 10 podmiotów oraz 4 fundacje.

Wykres 3. Struktura działalności gospodarczej na terenie Gminy Środa Śląska w 2018 r. wg sekcji PKD 2007 (podmioty prywatne)

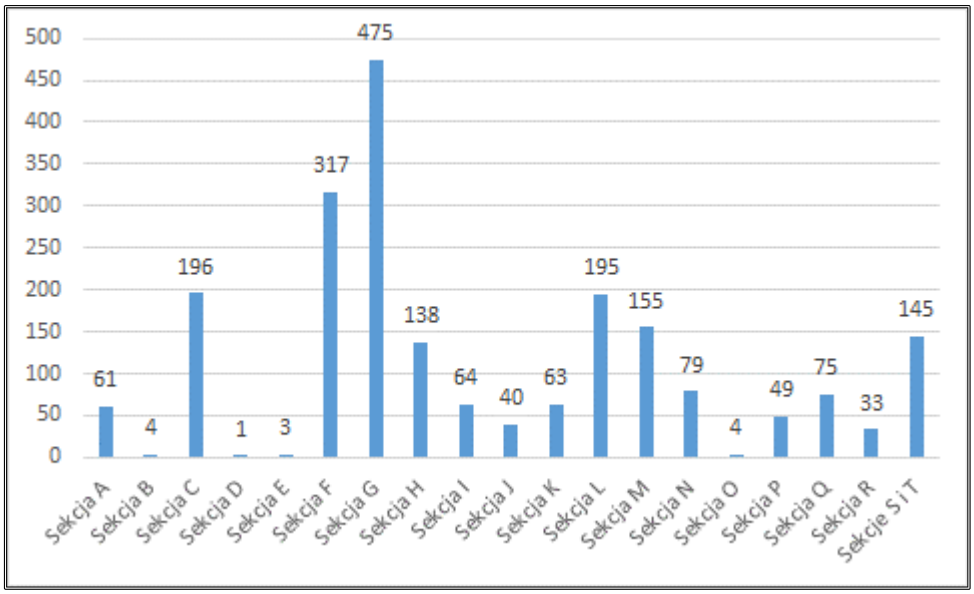

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi na powyższym wykresie, działalność gospodarcza zarejestrowana na terenie Gminy Środa Śląska w sektorze prywatnym koncentruje się głównie na sekcji G – handel hurtowy i detalicznym, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (22,65%) oraz sekcji F – budownictwo (15,12%).

Legenda:

A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
B	Górnictwo i wydobywanie
C	Przetwórstwo przemysłowe
D	Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	Dostawa Wody.; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalności wspierająca
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne
P	Edukacja
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S	Pozostała działalność usługowa
T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne

3.1.4. Gospodarka mieszkaniowa

Według danych GUS w 2017[3] r. na terenie Gminy Środa Śląska znajdowało się 6 550 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 527 720 m^2. Analizując dane na przestrzeni lat 2014-2017, można dostrzec rozwój mieszkalnictwa w Gminie.

Tabela 5. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Środa Śląska

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017
mieszkania	6 289	6 391	6 474	6 550
izby	25 834	26 262	26 675	26 966
powierzchnia użytkowa mieszkań	501 866	511 557	520 974	527 720

Źródło: Dane GUS

Zadaniem własnym Gminy jest tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych swoim obywatelom. Zakres odpowiedzialności obejmuje przede wszystkim zapewnienie lokali socjalnych mieszkańcom o niskich dochodach. Lokale socjalne służą zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych osobom o niskich dochodach, nieposiadających tytułu prawnego do lokalu oraz osób eksmitowanych na podstawie wyroku sądowego.

3.1.5. Służba zdrowia

Służba zdrowia na terenie Gminy odpowiada za sprawowanie opieki zdrowotnej nad mieszkańcami.

Podmioty świadczące opiekę medyczną dla mieszkańców na terenie Gminy Środa Śląska przedstawia poniższa tabela. W wykazie uwzględniono również apteki, jako punkty zapewniające dostęp do leków.

[3] W chwili opracowania przedmiotowego dokumentu dostępne dane GUS do 2017 r.

Tabela 6. Podmioty świadczące opiekę medyczną na terenie Gminy Środa Śląska

Apteki	Przychodnie
– Apteka Grodzka pl. Wolności 34, 55-300 Środa Śląska, – Apteka Orchidea ul. Legnicka 21, 55-300 Środa Śląska, – Apteka Cedrus pl. Wolności 76, 55-300 Środa Śląska, – Apteka Malwa al. Konstytucji 3 Maja 7, 55-300 Środa Śląska, – Apteka Nova ul. Kilińskiego 26c, 55-300 Środa Śląska, – Apteka Dbam o zdrowie pl. Wolności 56, 55-300 Środa Śląska, – Apteka Konwalia ul. Legnicka 26/28, 55-300 Środa Śląska.	– Gemini-Med. – nocna i świąteczna pomoc, ul Kolejowa 16a, – NZOZ Elmed ul. Mostowa 19, 55-300 Środa Śląska, – NZOZ Esculap ul. Daszyńskiego 17a, 55-300 Środa Śląska, – NZOZ Hipokrates ul. Średzka 1, 55-300 Środa Śląska, – Praktyka Lekarza Rodzinnego Danuta Krzyczowska-Łabatczyk Szczepanów ul. Średzka 19, 55-300 Środa Śląska, – PZOZ al. Konstytucji 3 maja 7, 55-300 Środa Śląska.

Źródło: Aktualny spis aptek i przychodni na terenie Gminy Środa Śląska, https://srodaslaska.pl

Zgodnie z danymi GUS, na przestrzeni lat 2014-2017 ilość udzielonych porad lekarskich dotyczących podstawowej opieki zdrowotnej wzrosła o 3,25%, co świadczyć może o rosnącym zapotrzebowaniu na świadczenia usług na terenie Gminy. Według ogólnodostępnych danych GUS w Gminie Środa Śląska w 2017 funkcjonowało 7 aptek i 2 punkty apteczne.

Tabela 7. Opieka zdrowotna na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2014-2017

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2014	2015	2016	2017
Przychodnie ogółem	szt.	13	12	12	12
Podstawowa opieka zdrowotna – porady ogółem	szt.	106 718	109 335	113 202	110 183
Ambulatoryjna opieka zdrowotna – porady lekarskie	szt.	178 789	178 987	173 626	168 849
Apteki	szt.	8	6	7	7
Punkty apteczne	szt.	1	1	2	2
Ludność na aptekę ogólnodostępną	szt.	2 468	3 287	2 818	2 828

Źródło: Dane z GUS

3.1.6. Edukacja

POZIOM WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

W 2002 roku, zgodnie z danymi GUS z Narodowego Spisu Powszechnego, na terenie Gminy Środa Śląska dominowały osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym. Kolejną pod względem liczebności grupę stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz osoby z wykształceniem średnim. Najmniejszy odsetek sytanowiły osoby z wykształceniem podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia.

Zauważalne jest zróżnicowanie poziomu wykształcenia mieszkańców ze względu na płeć. Wśród kobiet z terenu Gminy wyższy niż u mężczyzn był odsetek osób z wykształceniem wyższym, policealnym, średnim i podstawowym ukończonym, zaś znacznie niższy odsetek osób z wykształceniem zawodowym, co wynika z faktu, że szkoły zawodowe posiadały bardziej zróżnicowaną ofertę dla mężczyzn.

Tabela 8. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Środa Śląska w roku 2002

Rodzaj wykształcenia	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
	Liczba osób		
Wyższe	1 052	442	610
Policealne	595	150	445
Średnie	4 313	1 757	2 556
Zasadnicze zawodowe	4 477	2 927	1 550
Podstawowe ukończone	4 683	2 193	2 490
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	842	293	549

Źródło: Dane GUS Narodowy Spis Powszechny 2002

Przedstawione wyżej dane dotyczą wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku i nie odzwierciedlają aktualnej sytuacji. Należy założyć, iż obecnie na terenie Gminy Środa Śląska, podobnie jak i w całym kraju, liczba osób z wykształceniem wyższym jest większa.

W związku z brakiem danych dla Gminy Środa Śląska zbieranych podczas Narodowego Spisu Powszechnego za 2011 r., poniżej przedstawiono dostępne dane na temat poziomu wykształcenia mieszkańców w powiecie średzkim.

Tabela 9. Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu średzkiego

Rodzaj wykształcenia	2002	2011	Zmiana % 2011/2002
Wyższe	2 004	5 169	258,19%
Policealne	10 816	12 953	119,76%
Średnie zawodowe	7 313	7 484	102,34%
Średnie ogólnokształcące	2 402	4 404	183,35%
Zasadnicze zawodowe	11 516	11 759	102,11%
Podstawowe ukończone	13 710	9 235	67,36%
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	2 330	890	38,20%

Źródło: Dane GUS (Narodowy Spis Powszechny 2002 Ludność, Narodowy Spis Powszechny 2011 Ludność)

Coraz więcej osób z terenu powiatu decyduje się również na podjęcie edukacji, o czym świadczy:

- wzrost liczby osób z wykształceniem wyższym,
- wzrost liczby osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym,
- wzrost liczby osób z wykształceniem średnim zawodowym,
- spadek liczby osób z wykształceniem tylko podstawowym ukończonym,
- spadek liczby osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia.

Należy zatem zakładać, że sytuacja na terenie Gminy Środa Śląska obecnie kształtuje się podobnie. Powyższe zmiany są konsekwencją zmieniającego się zapotrzebowania na rynku pracy, jak i zmian w systemie edukacji.

Tabela znajdująca się poniżej przedstawia dane na temat liczby uczniów uczęszczających do poszczególnych kategorii placówek oświatowych, funkcjonujących na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2014-2017. W analizowanym okresie ogólna liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach wachała się, przy czym porównując rok 2017 z 2014, odnotowano niewielki wzrost liczby uczniów w placówkach oświatowych.

Tabela 10. Liczba uczniów na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2014-2017

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2014	2015	2016	2017
szkoły podstawowe	osoba	1 311	1 430	1 337	1 594
gimnazja		629	639	585	358
Razem		1 940	2 069	1 922	1 952

Źródło: Dane GUS

Tabela znajdująca się poniżej przedstawia dane na temat współczynnika skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego na terenie Gminy Środa Śląska.

Tabela 11. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego na terenie Gminy Środa Śląska

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2014	2015	2016	2017
szkoły podstawowe	%	105,34	102,00	108,35	109,70
gimnazja	%	109,77	112,70	109,76	106,55

Źródło: Dane GUS

We wszystkich analizowanych latach współczynnik skolaryzacji w szkołach podstawowych oraz gimnazjach kształtował się powyżej 100%.

Zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. 2018 poz. 996 z późn. zm.) proces rekrutacji do gimnazjów został wstrzymany. Od 1 września 2017 r. rozpoczęło się „wygaszanie" szkół gimnazjalnych. W roku szkolnym 2017/2018 uczniowie, z rocznika 2016/2017, którzy ukończyli VI klasę szkoły podstawowej trafili do klasy VII. Ostatni rocznik objęty nauką w gimnazjach zakończy edukację gimnazjalną w roku szkolnym 2018/2019, w związku z czym 1 września 2019 roku gimnazja zostaną zlikwidowane.

Poniższa tabela przedstawia placówki oświatowe funkcjonujące na terenie Gminy Środa Śląska. Każda z niżej wymienionych placówek zapewnia dostęp do wykwalifikowanej kadry opiekuńczo-wychowawczej oraz bogatą ofertę dydaktyczną.

Tabela 12. Placówki oświatowe funkcjonujące na terenie Gminy Środa Śląska

Nazwa szkoły
Szkoła Podstawowa nr. 3 im. Władysława Broniewskiego w Środzie Śląskiej
Szkoła Podstawowa im. Sybiraków w Rakoszycach
Szkoła Podstawowa w Szczepanowie
Szkoła Podstawowa w Ciechowie
Przedszkole nr. 3 w Środzie Śląskiej
Publiczne Przedszkole w Ciechowie
Przedszkole Publiczne nr. 1 w Środzie Śląskiej
Publiczne Przedszkole w Szczepanowie
Żłobek Publiczny w Środzie Śląskiej
Żłobek Publiczny w Szczepanowie

Źródło: Biuletyn Informacji Publicznej Urzędu Gminy Środa Śląska, https://umsrodaslaska.e-bip.eu

3.1.7. Kultura i sport

Korzystanie z dóbr i usług prowadzonych przez instytucje zajmujące się kulturą i sportem ma wpływ na jakość życia mieszkańców i świadczy o poziomie rozwoju społecznego. Na terenie Gminy Środa Śląska zadania z tego zakresu realizują następujące instytucje i organizacje:

- Dom Kultury w Środzie Śląskiej;
- Biblioteka Publiczna w Środzie Śląskiej;
- Ośrodek Sportu i Rekreacji Sp. z o. o.;
- świetlice wiejskie.

Głównymi zadaniami Domu Kultury w Środzie Śląskiej są: upowszechnianie kultury, pozyskiwanie i przygotowanie lokalnej społeczności do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacja kulturalna, rozwijanie indywidualnej aktywności kulturalnej, kształtowanie i rozwijanie uzdolnień dzieci i młodzieży. Zadania te realizowane są poprzez edukację kulturalną i wychowanie przez sztukę, kształtowanie wzorców i nawyków aktywnego uczestnictwa w kulturze, tworzenie warunków do rozwoju folkloru oraz rękodzieła artystycznego, tworzenie warunków dla amatorskiego ruchu artystycznego oraz rozpowszechnianie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych.

Dom Kultury posiada także nowoczesne Cyfrowe Kino, które umożliwia oglądanie aktualnych premier oraz hitów kinowych w technologii 2D i 3D.

Ponadto, Dom Kultury organizuje wydarzenia kulturalne tj. Summer Madness Festival, Dzień Dziecka w Mieście Skarbów, Dożynki Gminne, Międzynarodowy Festiwal Kultury Ludowej czy Święto Wina w Mieście Skarbów.

Na terenie Gminy funkcjonują również lokalne zespoły:

- Średzka orkiestra dęta,
- Kapela ludowa „Dolnoślązacy”,
- Kapela ludowa „Kulinianie”,
- Zespół „Polanie”,
- Kapela podwórkowa „Biesiadni”.

Kluby sportowe funkcjonujące na terenie Gminy to: LZS „Zieloni” Rakoszyce, LZS „Orzeł” Bukówek, LZS „Nawatrans” Wrocisławice, LZS „Odra” Słup, LZS „Odra” Rzeczyca, LZS „Korona” Brodno, LZS „Zjednoczeni” Szczepanów, LZS „Piast” Przedmoście, LZS „Cosmos” Juszczyn, LZS „Porcelana” Ciechów, LZS „Czarni” Kulin, LZS „Błękitni” Chwalimierz, LZS „Iskra” Proszków, LZS „Łowcy” Jugowiec, LZS „Śledzianin” Środa Śląska.

Ponadto, na terenie Gminy działają sekcje: warcaby 100-polowe oraz sekcja brydża sportowego.

Biorąc powyższe dane pod uwagę, mieszkańcy Gminy Środa Śląska mają zapewniony dostęp do działalności kulturalno-rekreacyjnej, poprzez którą mogą aktywnie spędzać wolny czas, rozwijać swoje zainteresowania i pasje.

3.1.8. Podmioty wsparcia społecznego

Placówką realizującą zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy Środa Śląska jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Środzie Śląskiej (dalej GOPS).

W skład GOPS wchodzą następujące stanowiska[4]:

- dyrektor – odpowiedzialny za nadzór nad prowadzonymi zadaniami Ośrodka
- z-ca dyrektora – odpowiedzialny za nadzór i organizacja świadczeń rodzinnych i wychowawczych poradnictwo, nadzór nad prawidłową organizacją pracy podczas nieobecności dyrektora,
- główny księgowy – odpowiedzialny za prowadzenie księgowości,
- księgowa – odpowiedzialna za prowadzenie księgowości,
- pracownicy socjalni – odpowiedzialni za prowadzenie postępowań administracyjnych, przeprowadzanie wywiadów środowiskowych, pracę socjalną,
- asystent rodziny – odpowiedzialny za pracę z rodziną z problemem opiekuńczo-wychowawczym,
- inspektor – do którego zadań należy prowadzenie sekretariatu, sprawy organizacyjne, prowadzenie postępowań w sprawie dodatku mieszkaniowego i energetycznego,
- inspektor (sekcja świadczeń) – odpowiedzialny za przygotowanie projektów decyzji z pomocy społecznej, sporządzanie harmonogramu i rozliczanie finansowe świadczeń z pomocy społecznej, sprawozdania w CAS,
- inspektor – odpowiedzialny za prowadzenie postępowań administracyjnych w sprawie świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego, kartę dużej rodziny,
- inspektor – odpowiedzialny za prowadzenie postępowań administracyjnych w sprawie świadczeń wychowawczych,
- pielęgniarka – wykonuje czynności w związku z usługami opiekuńczymi/ specjalistycznymi,
- opiekun domowy – wykonuje czynności w związku z usługami opiekuńczymi,
- psycholog – który prowadzi poradnictwo psychologiczne,
- radca prawny – który prowadzi poradnictwo prawne.

W 2018 r. w GOPS zatrudnionych było 25 pracowników.

[4] zgodnie z danymi z 2018 r.

Do obowiązków Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Śląskiej należy realizacja zadań zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, ustawą o samorządzie terytorialnym, ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, ustawą o ochronie zdrowia psychicznego, ustawą o dodatkach mieszkaniowych, ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawą o przeciwdziałaniu narkomanii, ustawą o Karcie Dużej Rodziny, ustawą o świadczeniach rodzinnych, ustawą o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustawą o zatrudnieniu socjalnym, prowadzenie spraw z zakresu profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, ośrodki pomocy społecznej realizują następujące zadania:

1. Zadania własne gminy o charakterze obowiązkowym:

a) sporządzanie, zgodnie z art. 16a, oceny w zakresie pomocy społecznej,
b) udzielania schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
c) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych,
d) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych,
e) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
f) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
g) przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowego,
h) opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem,
i) praca socjalna,
j) organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
k) prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych,
l) dożywianie dzieci,

m) sprawianie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
n) kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu,
o) pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
p) sporządzanie sprawozdawczości i przekazywanie jej województwu, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego,
q) utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników,
r) przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,
s) opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o oświadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
t) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

2. Zadania własne gminy:

a) przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych,
b) przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze,
c) prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki,
d) podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznanych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych,
e) współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach oraz realizacji Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

3. Zadania zlecone z zakresu administracji rządowej:

a) organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
b) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną,

c) prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
d) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia,
e) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych także udzielanie schronienia posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a,
f) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia oraz zapewnianie posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
g) wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Zgodnie z art. 36 ustawy o pomocy społecznej, świadczeniami z pomocy społecznej są:

1) świadczenia pieniężne:
   - zasiłek stały,
   - zasiłek okresowy,
   - zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
   - zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie,
   - pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki,
   - świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach,
   - wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd;
2) świadczenia niepieniężne:
   - praca socjalna,
   - bilet kredytowany,
   - składki na ubezpieczenie zdrowotne,
   - składki na ubezpieczenia społeczne,
   - pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie,
   - sprawienie pogrzebu,
   - poradnictwo specjalistyczne,
   - interwencja kryzysowa,
   - schronienie,

- posiłek,
- niezbędne ubranie,
- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia,
- mieszkanie chronione,
- pobyt i usługi w domu pomocy społecznej,
- pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie – w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych.

W Ustawie o pomocy społecznej określone są zadania gminnego ośrodka pomocy społecznej. W szczególności należy do nich zaliczyć pracę socjalną. Zgodnie z art. 45 jest ona świadczona na rzecz poprawy funkcjonowania rodzin i osób w ich środowisku społecznym.

Praca socjalna prowadzona jest:

- z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej;
- ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności.

Praca socjalna świadczona jest osobom i rodzinom bez względu na posiadany dochód. Może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny lub projekt socjalny. Wykorzystuje się w niej właściwe dla tej działalności metody i techniki, stosowane z poszanowaniem godności osoby i jej prawa do samostanowienia.

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Wspiera ona osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie ww. sytuacjom poprzez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Realizacja zadań wynikających z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej polega w szczególności na:

- przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń;
- pracy socjalnej;

- prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
- realizacji zadań wynikających z rozeznanych potrzeb społecznych;
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom, które znajdują się w ciężkich sytuacjach życiowych, a w szczególności z powodu:

- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizmu lub narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje osobom samotnie gospodarującym, których dochód nie przekracza kwoty 701 zł zwanej „kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej" oraz osobom w rodzinie, których dochód na osobę nie przekracza kwoty 528 zł, zwanej „kryterium dochodowym na osobę w rodzinie".

Z kolei zgodnie z art. 32 ustawy z dnia 7 lipca 2017 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z systemami wsparcia rodzin zasiłek rodzinny przysługuje osobom, których:

- miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 674 zł,
- w przypadku, gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeśli przeciętny miesięczny dochód

rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 764 zł.

Ustawa o świadczeniach rodzinnych określiła osoby, którym przysługuje prawo do pobierania zasiłku rodzinnego. Są nimi:

- rodzice dziecka,
- jedno z rodziców dziecka,
- opiekun prawny dziecka,
- opiekun faktyczny dziecka,
- osoba ucząca się.

Zgodnie z ustawą o świadczeniach rodzinnych, świadczeniami rodzinnymi są:

1. Zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
2. Świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne,
3. Zapomoga wypłacana przez gminy, na postawie art. 22a i art. 22b,
4. Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
5. Świadczenie rodzicielskie.

Poniższa tabela przedstawia formy pomocy, jakie oferował i świadczył Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Środzie Śląskiej mieszkańcom Gminy w latach 2014-2018. Liczba osób korzystających ze świadczeń, jak i kwota przyznanych świadczeń ulegała w tym okresie wahaniom. Zasiłek stały najwięcej osób otrzymało w 2016 r., a najmniej w 2014 r. Z kolei zasiłek okresowy otrzymało najwięcej osób w 2018 r., najmniej zaś w 2014 r. Z zasiłku celowego w ramach programu wieloletniego "Pomoc państwa w zakresie dożywiania" najwięcej osób skorzystało w 2018 r., a najmniej w 2015 r. Najwyższe kwoty świadczeń wiązały się z przyznaniem zasiłku stałego. Do 2016 r. obserwowany był wzrost kwoty przypadającej na tę formę wsparcia, po czym od 2017 r. odnotowywany był spadek.

Tabela 13. Pomoc społeczna na terenie Gminy Środa Śląska - zadania własne Gminy w latach 2013-2018

Forma pomocy	Liczba osób					kwota świadczeń w zł				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Zasiłek stały										
Ogółem	**88**	**96**	**107**	**103**	**99**	**374 900,00**	**398 023,00**	**502 139,00**	**493 803,00**	**460 602,00**
dla osób samotnie gospodarujących	69	75	83	78	73	321 964,00	349 004,00	441 153,00	426 610,00	392 437,00
dla osoby w rodzinie	19	21	24	27	28	52 936,00	49 019,00	60 986,00	67 193,00	68 165,00
Zasiłek okresowy										
Ogółem	**35**	**55**	**38**	**49**	**60**	**50 710,00**	**64 511,00**	**56 252,00**	**59 121,00**	**79 604,00**
z tytułu bezrobocia	31	44	33	31	30	46 600,00	57 826,00	51 102,00	44 025,00	36 543,00
z tytułu długotrwałej choroby	0	5	2	3	6	0,00	2 800,00	1 600,00	3 022,00	10 420,00
z tytułu niepełnosprawności	1	3	3	2	4	600,00	1 960,00	3 550,00	539,00	3 916,00
z tytułu możliwości utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego	3	3	0	13	7	3 510,00	1 925,00	0	11 535,00	7 045,00
Zasiłek celowy										
Ogółem	**130**	**125**	**141**	**191**	**197**	**94 619,00**	**64 427,00**	**90 872,00**	**87 118,76**	**110 582,00**
przyznany w ramach programu wieloletniego "Pomoc państwa w zakresie dożywiania"	51	41	17	52	73	44 600,00	25 250,00	17 800,00	58 150,00	60 050,00
przyznane niezależnie od dochodu	81	84	9	0	0	54 819,00	39 177,00	3 600,00	0	0
Świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej										

Posiłek ogółem:	187	245	219	139	184	110 000,00	107 629,00	101 506,00	102 226,00	93 254,00
*w tym dla dzieci	160	207	178	116	154	74 571,00	81 824,00	71 775,00	69 692,00	73 561,00
posiłki przyznane w ramach programu wieloletniego "Pomoc państwa w zakresie dożywiania"	187	245	219	136	184	110 000,00	107 629,00	101 506,00	102 226,00	93 254,00
*w tym dla dzieci	160	207	178	116	162	74 571,00	81 824,00	71 775,00	69 692,00	73 561,00
schronienie	0	0	0	0	1	0	0	0	0	5 650,00
sprawienie pogrzebu	1	0	0	2	1	2 800,00	0	0	7 340,00	2 602,00
odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej	18	17	18	14	15	464 694,00	441 287,00	434 236,00	385 153,00	412 847,00
Indywidualne programy pomocy										
Programy ogółem	**Liczba rodzin objęta pracą asystenta rodziny**					**odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w zł**				
wspieranie rodziny i piecza zastępcza	14	19	20	19	15	69 371,00	72 495,00	68 180,00	136 154,00	192 418,00

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej – lata 2014-2018 – GOPS w Środzie Śląskiej

W tabeli poniżej przedstawiono dane dotyczące rodzaju i skali pomocy społecznej na terenie Gminy udzielonej przez GOPS. Najliczniejszą grupę beneficjentów pomocy społecznej oferowanej w latach 2014 – 2018, pod względem liczby rodzin objętych wsparciem, stanowili beneficjenci znajdujący się w trudnej sytuacji życiowej z powodu niepełnosprawności oraz ubóstwa i bezrobocia.

Tabela 14. Liczba beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Środzie Śląskiej

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin					Liczba osób w tych rodzinach				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Ubóstwo	114	134	149	143	129	260	294	315	267	228
Bezrobocie	142	146	145	141	117	418	402	378	339	298
Niepełnosprawność	125	125	141	125	137	278	250	263	217	246
Długotrwała lub ciężka choroba	76	74	79	84	107	147	147	142	142	192
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	73	72	61	67	66	265	239	218	240	231
Alkoholizm	14	11	16	20	16	36	22	26	32	22
Narkomania	2	2	2	2	3	3	2	2	2	3
Potrzeba ochrony macierzyństwa (w tym wielodzietność)	24	24	18	17	22	130	127	91	90	116
Bezdomność	8	9	14	12	12	8	9	14	12	12
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	5	7	10	5	9	13	18	23	12	14
Zdarzenia losowe	1	4	0	6	0	1	15	0	19	0
Klęski żywiołowe i ekologiczne	0	252	0	0	0	0	340	0	0	0
Sieroctwo	2	3	2	2	1	5	7	5	5	3
Przemoc w rodzinie	4	8	3	3	2	16	27	11	8	4
Ochrona ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Dane GOPS w Środzie Śląskiej

3.1.9. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Gmina Środa Śląska posiada uchwalony Roczny Program współpracy Gminy Środa Śląska z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego na rok 2019 i co rocznie aktualizuje i uchwala Program.

Głównym celem wdrażania Programu jest budowanie partnerstwa między samorządem, a sektorem pozarządowym dla rozwoju obywatelskiej aktywności i odpowiedzialności oraz włączenie organizacji pozarządowych w system demokracji lokalnej.

Do stowarzyszeń i organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie Gminy Środa Śląska należą:

- **Towarzystwo Miłośników Ziemi Średzkiej** – do jego zadań statutowych należą ochrona zabytków, propagowanie bogatej historii oraz walorów turystycznych i przyrodniczych ziemi średzkiej.
- **Stowarzyszenie dla Powiatu** – działa na rzecz zrównoważonego rozwoju powiatu oraz prowadzi społeczny nadzór nad realizacją dokumentu strategii powiatu.
- **Hufiec ZHP im. Tadeusza Kościuszki** – zajmuje się działalnością kulturalno-oświatową dla dzieci i młodzieży.
- **ORATORIUM – Lokalne Centrum Młodzieżowe**– zajmuje się działalnością opiekuńczo-wychowawczą na rzecz dzieci i młodzieży z rodzin ubogich zagrożonych patologiami społecznymi.
- **Rada Miejsko-Gminna Zrzeszenia LZS** – koordynuje działanie ludowych klubów sportowych oraz sekcji sportowych na terenie Gminy. Kluby znajdujące się na terenie Gminy zostały wymienione w rozdziale 3.1.7. niniejszej Strategii.
- **Koło PZW nr 20 w Środzie Śląskiej** – zajmuje się zarybianiem wód, ochroną środowiska, pracą z młodzieżą oraz organizowaniem aktywnej rekreacji.
- **Ochotnicza Straż Pożarna** – na terenie Gminy Środa Śląska działają aktywnie 4 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej: OSP Brodno, OSP Bukówek, OSP Cesarzowice, OSP Rakoszyce. Do ich zadań statutowych należy ochrona przeciwpożarowa oraz propagowanie działań na rzecz zapobiegania pożarom.
- **Stowarzyszenie Kupców Średzkich** – zajmuje się pomocą w sprawach związanych z działalnością handlowo-usługową oraz promocją kupców średzkich.
- **Oddział Katolickiego Stowarzyszenia Civitas Christiana** – aktywnie uczestniczy w życiu publicznym poprzez działalność informacyjną i szkoleniową.
- **Zarząd Rejonowy Polskiego Czerwonego Krzyża** – organizuje akcje humanitarne oraz pomoc w nieszczęśliwych wypadkach i klęskach żywiołowych.
- **Koło Związku Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych** – zajmuje się sprawami kombatanckimi.
- **Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów – Zarząd Oddziału Rejonowego w Środzie Śląskiej** – zajmuje się organizacją życia środowiskowego i kulturalnego jego członków, a także poprawą sprawności fizycznej członków poprzez organizację zajęć gimnastycznych i rehabilitacyjnych oraz działalnością charytatywną, która polega na

udzielaniu zapomóg, niesieniu pomocy materialnej osobom najstarszym oraz organizowaniu z nimi spotkań i wycieczek integracyjnych.

- **Stowarzyszenie „Nie jesteś Sam"** – organizacja działa na terenie całego powiatu, a jej głównym celem jest podejmowanie działań na rzecz wsparcia bezrobotnych, niepełnosprawnych i ubogich mieszkańców powiatu.
- **Chór Parafialny przy kościele św. Andrzeja Apostoła w Środzie Śląskiej** – Chór Parafialny istnieje od 1955 roku. Uczestniczy w nabożeństwach, świętach kościelnych, a także tworzy muzyczną oprawę podczas państwowych uroczystości. Ma on także ogromny wkład w rozwijanie i umacnianie dialogu między różnymi wyznaniami poprzez aktywne uczestnictwo w spotkaniach ekumenicznych. Chór oprócz występów gminnych i krajowych, występował także na Litwie, Ukrainie i w Niemczech.
- **Koło Związku Sybiraków w Środzie Śląskiej** – zajmuje się sprawami kombatanckimi.
- **PZD Rodzinny Ogród Działkowy „XX Lecie"** – propaguje zdrowy styl życia i aktywnej rekreacji na świeżym powietrzu w bezpośrednim kontakcie z przyrodą.
- **Stowarzyszenie „Ostoja"** – prowadzi działalność na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej i ich rodzin.
- **Młodzieżowe Organizacje Sportowe** – w Środzie Śląskiej i okolicach działa szereg młodzieżowych organizacji sportowych, które propagują różne dyscypliny sportowe wśród młodzieży i dzieci.

Lista Młodzieżowych Organizacji Sportowych:

- Salezjańska Organizacja Sportowa OLIMPIA;
- Uczniowski Ludowy Klub Sportowy Ciechów;
- Uczniowski Klub Sportowy Środa Śląska;
- Sekcja – Warcaby 100-polowe;
- Sekcja – brydż sportowy;
- Sekcja sportowa przy Zespole Szkół Rolniczych im. Wincentego Witosa;
- Sekcja sportowa przy Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Środzie Śląskiej;
- Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Pagel-Komorniki".

3.2. Problemy społeczne występujące na terenie Gminy Środa Śląska

Problem społeczny jest to zjawisko, które dla większej lub znaczącej części pewnej zbiorowości stanowi fakt uciążliwy oraz wymagający przeciwdziałania. Problemy społeczne mogą stanowić przeszkodę do efektywnego funkcjonowania państwa, bądź nawet uniemożliwiają realizację celów społecznych.

Do najpowszechniejszych problemów społecznych można zaliczyć:

- ubóstwo,
- sieroctwo,
- bezdomność,
- bezrobocie,
- niepełnosprawność,
- długotrwałe i ciężkie choroby,
- alkoholizm i narkomania,
- przemoc w rodzinie.

W celu zniwelowania lub zmniejszenia problemów społecznych państwo oferuje pomoc społeczną. Według ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2018 r. poz. 1508 z późn. zm.) *pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.*

Realizacją zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy Środa Śląska zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej powołany Uchwałą Nr 36/90 z dnia 14 września 1990 r. Rady Gminy i Miasta w Środzie Śląskiej.

3.2.1. Bezrobocie

Bezrobocie, obok ubóstwa i niepełnosprawności, to jeden z największych problemów gospodarczych i społecznych naszej cywilizacji. W wyniku tego zjawiska diametralnie pogarsza się stan życia osób nim dotkniętych, co wiąże się z izolacją społeczną.

Niepokojącym zjawiskiem, o którym warto wspomnieć jest dziedziczenie bezrobocia. Związek przyczynowo – skutkowy wyjaśnia, że w większości bezrobotni rodzice nie są wstanie zapewnić swoim dzieciom odpowiedniego wykształcenia. Ponadto, sami będąc w sytuacji niekorzystnej egzystencjonalnie, często nieświadomie przekazują złe wzorce, m.in.: bezradność, pesymizm i brak wpływu na życiową sytuację. W ten sposób upowszechnia się bierność, która prowadzi do trwałego braku zatrudnienia. Najczęściej osoby te mają niski poziom wykształcenia, więc konieczne w tym przypadku są spotkania i zajęcia z psychologiem.

W tabeli poniżej zostały przedstawione szczegółowe dane dotyczące liczby bezrobotnych na terenie Gminy Środa Śląska.

Tabela 15. Liczba bezrobotnych na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2014-2018

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba osób bezrobotnych					
ogółem	727	548	478	416	392
kobiety	352	278	237	208	207
mężczyźni	375	270	241	208	185
liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku	91	84	57	53	54
bezrobotni absolwenci – osoby w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki	38	12	9	7	14
bezrobotni niepełnosprawni	78	64	63	53	47
Liczba osób bezrobotnych wg wieku:					
bezrobotni do 24 roku życia	109	68	61	46	43
bezrobotni od 25 do 54 roku życia	467	349	304	284	267
bezrobotni powyżej 55 roku życia	151	131	113	86	82
Liczba osób bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy					
bezrobotni do 1 miesiąca	89	61	56	46	45
bezrobotni od 1 do 12 miesięcy	373	297	262	221	195
bezrobotni od 12 do 24 miesięcy	126	70	72	63	57
bezrobotni powyżej 24 miesięcy	139	120	88	86	95
Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia:					
wykształcenie gimnazjalne i poniżej	283	201	183	151	128
wykształcenie zasadnicze zawodowe	187	156	139	118	115
wykształcenie średnie	193	144	116	113	116
wykształcenie wyższe	64	47	40	34	33

Źródło: Dane PUP w Środzie Śląskiej

Analizując strukturę bezrobocia na terenie Gminy należy zauważyć, że:

- liczba bezrobotnych w latach 2014-2018 spadła o ok. 46,08%,
- wśród osób bezrobotnych przeważały kobiety, które stanowiły ok. 52,81% osób bezrobotnych na koniec 2018 r. Na przestrzeni lat 2014-2018 liczba bezrobotnych kobiet spadła o ok. 41,19%, a liczba bezrobotnych mężczyzn o 50,67%,
- liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku w 2018 r. wynosiła 54 i w stosunku do roku 2014 spadła o 40,66%, ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2018 r. wyniósł ok. 13,78%,
- Na przestrzeni lat 2014-2018 liczba bezrobotnych absolwentów spadła o 63,16%, a liczba bezrobotnych osób niepełnosprawnych o 39,74%,

- liczba osób bezrobotnych w analizowanych latach do 24 roku życia spadła o ok. 60,55%, w wieku 25-54 spadła o 42,83%, a w powyżej 54 roku życia spadła o ok. 45,70%,
- w przypadku czasu pozostawania bez pracy, w 2018 r. najliczniejszą grupę stanowiły osoby pozostające bez pracy od 1 do 12 miesięcy – 195 bezrobotnych;
- pod względem wykształcenia wśród osób bezrobotnych w 2018 r. największy udział miała grupa osób z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej (ok. 36,25% ogółu bezrobotnych). Najmniej liczną grupą byli bezrobotni z wykształceniem wyższym.

W roku 2018 liczba beneficjentów pomocy społecznej z powodu bezrobocia wynosiła 117 rodzin o łącznej liczbie osób w tych rodzinach 298, co stanowiło 1,54% mieszkańców Gminy[5]. W analizowanych latach liczba tych osób spadła o 28,71%.

Tabela 16. Liczba beneficjentów GOPS w Środzie Śląskiej korzystających z pomocy z powodu bezrobocia

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba rodzin	142	146	145	141	117
Liczba osób w tych rodzinach	418	402	378	339	298

Źródło: Dane GOPS w Środzie Śląskiej

PROJEKT „OTWARCI NA PRACĘ”

W celu niwelowania problemu bezrobocia wśród mieszkańców Gminy realizowany jest projekt socjalny „Otwarci na pracę”. Projekt ten ma na celu przełamanie apatii i postaw wyuczonej bezradności osób bezrobotnych, pobudzenie aktywności do działań na rzecz polepszenia swojej sytuacji zawodowej oraz aktywizacja zawodowa beneficjentów GOPS. W ramach realizacji projektu GOPS zainicjował współpracę z Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej Dolnośląskiego Wojewódzkiego Urzędu Pracy we Wrocławiu. Dzięki tej współpracy organizowane są indywidualne spotkania z doradcami zawodowymi, które mają na celu rozeznanie potrzeb osób bezrobotnych korzystających z pomocy społecznej i sporządzenie informacji na temat sytuacji zawodowej osób oraz motywacji do uczestnictwa w różnych formach aktywności zawodowej.

PRACE SPOŁECZNIE UŻYTECZNE

GOPS jest organizatorem prac społecznie użytecznych (PSU) na terenie Środy Śląskiej. PSU organizowane są na zasadach określonych w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucji rynku pracy oraz porozumienia w sprawie sposobu organizowania i finansowania

[5] Do oliczeń pod uwagę wzięto łącznie mieszkańców stałych i czasowych – zgodnie z danymi zaprezentowanymi w rozdziale 3.1.2 niniejszego dokumentu

prac społecznych zawartego pomiędzy Starostą Średzkim – Powiatowym Urzędem Pracy a Burmistrzem Środy Śląskiej.

Do prac społecznie użytecznych wytypowane zostały osoby bezrobotne, zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Środzie Śląskiej (bez prawa do zasiłku) korzystające ze świadczeń pomocy społecznej. Osoby wyznaczone przez GOPS kierowane są przez PUP do Gminy, na rzecz której wykonują prace porządkowe.

Osoby skierowane do prac społecznie użytecznych w roku 2018 wykonywały pracę w wymiarze nieprzekraczającym 8 godzin tygodniowo i 40 godzin miesięcznie w okresie od maja do września. Wynagrodzenie wynosiło 8,10 zł za godzinę. Wydatek związany z realizacją prac społecznie użytecznych w 2018 r. wyniósł 5 184,00 zł, z czego 60% tj. 3 110,40 zł PUP przelał na konto Gminy Środa Śląska w formie refundacji, a 40% tj. 2 073,60 zł stanowił wydatek Gminy.

3.2.2. Ubóstwo

Ubóstwo definiuje się jako niedostateczną ilość środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb jednostki. Ośrodek Pomocy Społecznej jest zobowiązany do pomocy ludziom, których miesięczny dochód nie przekracza kwoty określonej w ustawie o pomocy społecznej na podstawie kryterium dochodowego. Jednymi z najczęstszych powodów ubóstwa są bezrobocie i niechęć podejmowania jakiejkolwiek pracy. Ośrodek Pomocy Społecznej zobowiązany jest udzielić wsparcia osobom, których egzystencja opiera się na minimum socjalnym.

Tabela 17. Liczba beneficjentów GOPS w Środzie Śląskiej korzystających z pomocy z powodu ubóstwa

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba rodzin	114	134	149	143	129
Liczba osób w tych rodzinach	260	294	315	267	228

Źródło: Dane GOPS w Środzie Śląskiej

W 2018 roku liczba osób w rodzinach objętych pomocą GOPS w Środzie Śląskiej z powodu ubóstwa wynosiła 228 osób, co stanowiło 1,18% wszystkich mieszkańców Gminy. W analizowanych latach liczba osób w rodzinach dotkniętych tym problemem i korzystająca ze świadczeń GOPS zmalała o ok. 12,31%.

POMOC W ZAKRESIE DOŻYWIANIA

Na terenie Gminy Środa Śląska świadczona jest pomoc Państwa w zakresie dożywiania. Program dożywiania w latach 2014 - 2020 to rządowa inicjatywa pomocy, dzięki której gminy mają możliwość zapewnienia pomocy w zakresie dożywiania dzieciom do 7 roku życia, uczniom do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej, osobom samotnym, w podeszłym

wieku chorym lub niepełnosprawnym (spełniające przesłanki ustawy o pomocy społecznej) w formie bezpłatnych posiłków. Z budżetu państwa przekazywana jest dotacja na rzecz dożywiania na podstawie uchwały Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin „Pomoc państwa w zakresie dożywiania" na lata 2014 - 2020. Przyznawanie wsparcia może być realizowane w formie świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności oraz gorącego posiłku albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Rada Miejska w Środzie Śląskiej podjęła uchwałę w sprawie podwyższenia kryterium dochodowego do 150% uprawniającego do przyznania nieodpłatnie pomocy w zakresie dożywiania w formie świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności do 150% dla osób objętych wyżej wymienionym programem oraz w sprawie określenia zasad zwrotu wydatków w zakresie dożywiania w formie posiłku albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych dla osób objętych wyżej wymienionym programem podwyższony do 200% nie żądając zwrotu wydatków.

Poniższa tabela przedstawia szczegółowe informacje z udzielonej przez GOPS w Środzie Śląskiej pomocy zakresie dożywiania w latach 2014-2018.

Tabela 18. Świadczenie przyznane w ramach programu wieloletniego "Pomoc Państwa w zakresie dożywiania" w latach 2014-2018

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
liczba osób	187	245	219	136	184
w tym dzieci	160	207	178	116	154
kwota świadczeń	110 000	107 629	101 506	102 226	93 254

Źródło: Dane GOPS w Środzie Śląskiej

PROGRAM OPERACYJNY POMOC ŻYWNOŚCIOWA 2014 -2020

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej dnia 29.05.2015 r. podpisał umowę z Bankiem Żywnościowym we Wrocławiu na realizację zadań z zakresu dystrybucji artykułów spożywczych dla osób najbardziej potrzebujących w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014 – 2020 współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym realizowanego w podprogramie 2015. Na podstawie wyżej wymienionej umowy otrzymano żywność: mleko, cukier, makaron, kasza gryczana, ryż, ser żółty, koncentrat pomidorowy, powidła śliwkowe, gulasz wieprzowy, szynka drobiowa i wieprzowa, pasztety, filety z makreli, olej, groszek z marchewką, fasola, buraczki, herbatniki maślane, kabanosy, miód, gołąbki. Produkty żywnościowe zostały przekazane w okresie od stycznia do czerwca 2018 r. dla 290 rodzin, w tym 748 osób w tych rodzinach. Wydano 16 104,44 ton żywności. W okresie od czerwca do września 2018 r. produkty żywnościowe

zostały przekazane dla 244 rodzin, w tym 610 osób w tych rodzinach. Wydano 9 955,20 ton żywności.

W grudniu 2018 r. osoby korzystające z pomocy żywnościowej brały udział w szkoleniach w ramach działań towarzyszących POPŻ 2014 – 2020. Były to warsztaty kulinarne oraz warsztaty edukacji ekonomicznej (w tym niemarnowanie żywności).

POMOC W FORMIE BONÓW ŻYWNOŚCIOWYCH

Bony uprawniające do zakupu artykułów spożywczych i higienicznych otrzymało w 2017 r. 7 osób, na łączną kwotę 18 400,00 zł, a w 2018 r. 5 osób na łączną kwotę 6 650,00 zł. Upoważniały one do zakupu artykułów spożywczych oraz artykułów czystościowych i higienicznych z zaznaczeniem zakazu sprzedaży alkoholu i papierosów. Wyżej wymieniona forma pomocy realizowana jest w przypadku osób, które przyznane środki mogą wykorzystać niezgodnie z przeznaczeniem.

BEZPŁATNA DYSTRYBUCJA JABŁEK

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej wspólnie z sołtysami współpracował z Dusznickim Stowarzyszeniem na Rzecz Osób Niepełnosprawnych – Duszniki Zdrój, biorąc udział w bezpłatnej dystrybucji jabłek z Embargo dla mieszkańców.

DODATKI MIESZKANIOWE I ZRYCZAŁTOWANY DODATEK ENERGETYCZNY

Dodatek mieszkaniowy przysługuje na podstawie tytułu prawnego, powierzchni lokalu oraz kryterium dochodowego. Dochód stanowią wszelkie przychody po odjęciu kosztów uzyskania przychodów oraz po odliczeniu składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i chorobowe. W gospodarstwie jednoosobowym dochód nie może przekroczyć 125% tj. 1 387,25 zł najniższej emerytury. Decyzje przyznające dodatek mieszkaniowy wydawane są na okres 6 miesięcy. Poniższa tabela przedstawia zestawienie wydanych decyzji oraz wypłaconych kwot dodatków mieszkaniowych w latach 2014 – 2018 na terenie Gminy.

Tabela 19. Zestawienie wydanych decyzji i wypłaconych kwot dodatków mieszkaniowych na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2014 - 2018

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba decyzji administracyjnych przyznających	145	129	104	104	98
Liczba decyzji administracyjnych odmawiających	8	7	3	7	8
Kosz udzielonych świadczeń [zł]	168 363,72	157 218,80	122 529,16	128 303,31	111 735,23

Źródło: Dane GOPS w Środzie Śląskiej

Zryczałtowany dodatek energetyczny przysługuje odbiorcy wrażliwemu energii elektrycznej, któremu przyznano dodatek mieszkaniowy, który jest stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym i zamieszkuje w miejscu dostarczania energii elektrycznej. Do wniosku dołącza się kopię umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej.

W okresie 2014 – 2018 na terenie Gminy wydano 85 decyzji uprawniających do dodatku energetycznego na łączną kwotę 5 187,33 zł, z czego:

- w 2014 roku wydano 21 decyzji uprawniających do dodatku energetycznego na kwotę 1 049,00 zł;
- w 2015 roku wydano 24 decyzję uprawniające do dodatku energetycznego na kwotę 1 585,40 zł;
- w 2016 roku wydano 18 decyzji uprawniających do dodatku energetycznego na kwotę 1 096,71 zł;
- w 2017 roku wydano 11 decyzji uprawniających do dodatku energetycznego na kwotę 741,76 zł;
- w 2018 roku wydano 11 decyzji uprawniających do dodatku energetycznego na kwotę 714,46 zł.

3.2.3. Problemy osób z niepełnosprawnością oraz długotrwale lub ciężko chorych

Niepełnosprawność to jeden z bardzo poważnych problemów współczesnego świata. Wiąże się on z obniżeniem sprawności funkcji fizycznych, umysłowych bądź psychicznych. Osoby dotknięte tymi schorzeniami są często wykluczane z życia społecznego. Muszą codziennie zmagać się z wieloma problemami, np. niedostosowaniem infrastruktury do ich potrzeb. Niejednokrotnie towarzyszy temu izolacja społeczna oraz trudności ze znalezieniem pracy.

Na terenie Gminy Środa Śląska z pomocy świadczonej przez GOPS dla osób niepełnosprawnych korzystało 137 rodzin. Liczba osób w tych rodzinach wynosiła 246, co stanowiło 1,27% wszystkich mieszkańców Gminy. W analizowanych latach liczba osób w rodzinach dotkniętych niepełnosprawnością i korzystająca ze świadczeń GOPS zmalała o ok. 11,51%.

Tabela 20. Liczba beneficjentów GOPS w Środzie Śląskiej korzystających z pomocy z powodu niepełnosprawności

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba rodzin	125	125	141	125	137
Liczba osób w rodzinach	278	250	263	217	246

Źródło: Dane GOPS w Środzie Śląskiej

Niepełnosprawność kwalifikuje się na podstawie typu choroby i obszaru, jaki ona obejmuje. Orzekanie o niepełnosprawności oraz jej stopniowanie określa Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. 2018 poz. 2027 z późn. zm.). Rodzaje niepełnosprawności oznaczane są według kodów. Na podstawie tego dokumentu określa się następujące kody dla przyczyn niepełnosprawności:

- 01-U Upośledzenie umysłowe;
- 02-P Choroby psychiczne;
- 03-L Zaburzenia głosy, mowy i choroby słuchu;
- 04-O Choroby narządu wzroku;
- 05-R Upośledzenie narządu ruchu;
- 06-E Epilepsja;
- 07-S Choroby układu oddechowego i krążenia;
- 08-T Choroby układu pokarmowego;
- 09-M Choroby układu moczowo-płciowego;
- 10-N Choroby neurologiczne;
- 11-I Inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego;
- 12-C Całościowe zaburzenia rozwojowe.

Poniższa tabela prezentuje podział osób niepełnosprawnych na terenie Gminy Środa Śląska na podstawie płci oraz rodzaju niepełnosprawności.

Tabela 21. Liczba osób niepełnosprawnych na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2014-2018 z podziałem na płeć i rodzaj niepełnosprawności

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba osób niepełnosprawnych w tym	377	410	369	343	328
kobiety	206	212	182	179	180
mężczyźni	171	198	187	164	148
Liczba niepełnosprawnych wg rodzaju niepełnosprawności					
z niepełnosprawnością intelektualną (01-U)	14	3	10	11	11
z niepełnosprawnością emocjonalną (02-P)	63	56	65	35	50
z upośledzeniami widzenia (04-O)	1	7	7	11	2
z upośledzeniami w zakresie komunikowania się - mowa, pismo (03-L)	9	10	21	13	14
z upośledzeniami związanymi z procesem starzenia się (05-R/07-S)	198	246	186	199	200

Źródło: Dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Środzie Śląskiej

Osoby niepełnosprawne egzystują inaczej i potrzebują pomocy zarówno ze strony społeczeństwa, jak i instytucji publicznych. Do podmiotów, które świadczą wsparcie i opiekę osobom niepełnosprawnym z Gminy Środa Śląska, należą m.in.: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Środzie Śląskiej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej.

Istotnym problemem dla osób borykających się z niepełnosprawnością są restrykcyjne kryteria dochodowe, które decydują o tym, czy osoba niepełnosprawna otrzyma odpowiednią pomoc finansową i materialną, czy też nie. Należy bowiem pamiętać, że niepełnosprawność w rodzinie może nadwyrężać domowy budżet, a oferta publicznej i prywatnej służby zdrowia oraz innych podmiotów w zakresie terapii i rehabilitacji jest niewystarczająca. W związku z tym, osoby niepełnosprawne i ich rodziny są zmuszone korzystać z kosztownych usług świadczonych przez prywatne podmioty. Pogorszenie sytuacji finansowej wynika również z rezygnacji z pracy w celu opieki nad niepełnosprawną osobą. Nierzadko mają również miejsce problemy z powrotem na rynek pracy opiekuna osoby niepełnosprawnej i trudności w znalezieniu opieki nad taką osobą na czas pracy zawodowej.

Warto także podkreślić, że niepełnosprawność w rodzinie nie tylko wpływa na sytuację finansową, ale także na inne sfery życia rodziny. Częstymi problemami, które pojawiają się są: wyczerpanie, wypalenie, depresja, kryzysy małżeńskie (odchodzenie partnerów, z reguły mężczyzn od rodziny).

PRAWO DO ŚWIADCZEŃ OPIEKI ZDROWOTNEJ FINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW PUBLICZNYCH

Na mocy art. 54 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych przyznaje się prawo do świadczeń zdrowotnych. Świadczenia zdrowotne są wydawane na podstawie decyzji administracyjnych i były finansowane przez oddział wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia.

ZASIŁEK PIELĘGNACYJNY

Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia osobie niepełnosprawnej opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje:

- niepełnosprawnemu dziecku,
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- osobie, która ukończyła 75 lat,

- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia.

Zasiłek pielęgnacyjny nie zależy od dochodu. Wysokość zasiłku pielęgnacyjnego do 31 października 2018 r. wynosiła 153,00 zł natomiast od 1 listopada 2018 r. wynosi 184,42 zł. Zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje osobie przebywającej w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie, jeżeli instytucja zapewnia nieodpłatnie pełne utrzymanie. Zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje również osobie uprawnionej do dodatku pielęgnacyjnego, który jest wypłacany przez ZUS i KRUS.

Dodatkowo, osoby niepełnosprawne mogą skorzystać z pomocy na terenie Gminy i Miasta Środa Śląska w postaci usług opiekuńczych bądź zakwaterowania w Domu Pomocy Społecznej.

3.2.4. Problemy osób starszych

Starość to nieuchronny etap życia każdego człowieka, pomimo to pojęcie starości nie zostało jeszcze jednoznacznie zdefiniowane. Za podstawowe cechy starości uznaje się stopniowy wzrost zależności od otoczenia, demencja i szczególnie widoczne postępujące ograniczenie ruchowe. Główne problemy osób starszych to uczucie izolacji i braku przydatności w ukształtowanej hierarchii społecznej, a także samotność i w dużej mierze życie w ubóstwie. Rozpropagowany kult pięknego ciała i młodości prowadzi do spychania na margines osób starszych oraz wykluczenia z życia zawodowego i społecznego.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) za początek starości uznaje 60 rok życia. Wyróżnia trzy zasadnicze etapy starości:

- 60 – 75 rok życia – wiek podeszły (tzw. wczesna starość);
- 75 – 90 rok życia – wiek starczy (tzw. późna starość);
- 90 rok życia i powyżej – wiek sędziwy (tzw. długowieczność).

Z danych GUS wynika, że w roku 2017 na terenie Gminy Środa Śląska mieszkało 4 596 osób starszych, z czego większość – 58,49% stanowiły kobiety.

Tabela 22. Osoby starsze na terenie Gminy Środa Śląska w 2017 r.

Grupa wiekowa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
60-64 lata	1 472	710	762
65-69 lat	1 239	573	666
70-74 lata	653	266	387
75-79 lat	476	171	305
80-84 lata	417	111	306
Powyżej 85	339	77	262
Razem	**4 596**	**1 908**	**2 688**

Źródło: Dane GUS

WYKLUCZENIE CYFROWE

Pojęcie to dotyczy różnic między osobami mającymi regularny dostęp do technologii cyfrowych i informacyjnych oraz wykazujących umiejętności efektywnego poruszania się po tej sferze, a tymi, które takiego dostępu nie posiadają (lub nie umieją z niego korzystać).

Warto podkreślić, że korzystanie z Internetu jest mocno związane z wiekiem – im osoby starsze, tym rzadziej z niego korzystają. Bardzo dużą skalę tego zjawiska obserwuje się najczęściej w grupach społeczno – ekonomicznych takich jak: emeryci, renciści.

Nawiązując do wyżej wymienionych problemów, konieczne jest stymulowanie potrzeb i propagowanie rozwijania kompetencji korzystania z Internetu. Co więcej, należy ukazywać profity wynikające z tego działania, gdyż to mogłoby sprawić, że problem wykluczenia cyfrowego i odsetek ludzi niekorzystających z Internetu zmniejszyłby się.

USŁUGI OPIEKUŃCZE

Pomoc w formie usług opiekuńczych przysługuje osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Usługi mogą być przyznane również osobie, która ma rodzinę, a rodzina, wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić.

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Odpłatność za świadczone usługi opiekuńcze ustala się zgodnie z Uchwałą Nr XXXVIII/314/17 Rady Miejskiej w Środzie Śląskiej z dnia 25 stycznia 2017 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz szczegółowych warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat oraz trybu ich pobierania.

DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ

Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Taką osobę kieruje się do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej, chyba że okoliczności sprawy wskazują inaczej, po uzyskaniu zgody tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego na umieszczenie w domu pomocy społecznej.

Decyzję o skierowaniu do domu pomocy społecznej i decyzję ustalającą opłatę za pobyt w nim wydaje organ gminy właściwej dla tej osoby w dniu jej kierowania do domu pomocy społecznej lub organ właściwy dla opiekuna prawnego tej osoby w dniu jej kierowania do placówki. Zobowiązani do wnoszenia opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej są w kolejności:

- mieszkaniec domu – a w przypadku osób małoletnich przedstawiciel ustawowy z dochodów dziecka,
- małżonek, wstępni przed zstępnymi,
- gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej.

Mieszkaniec domu wnosi opłatę w wysokości 70% swojego dochodu. Małżonek, zstępni przed wstępnymi są zobowiązani do wnoszenia opłaty, w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jeżeli jej dochód jest wyższy niż 300% kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej, jednak kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% tego kryterium, natomiast w przypadku osoby w rodzinie, jeżeli posiadany dochód na osobę jest wyższy niż 300% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie, z tym że kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie. Średnio miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w domu pomocy o zasięgu gminnym ustala wójt (burmistrz, prezydent miasta), powiatowym ustala starosta, w regionalnym domu pomocy społecznej ustala marszałek województwa. Powyższe kwoty ogłaszane są w wojewódzkim dzienniku urzędowym nie później niż do 31 marca każdego roku. Ogłoszenie powyższe stanowi podstawę do ustalenia odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej od następnego miesiąca przypadającego po miesiącu, w którym zostało opublikowane.

Gmina Środa Śląska współpracuje z następującymi Domami Pomocy Społecznej:

- Dom Opieki „Caritas” dla osób starszych w Malczycach,
- Dom Pomocy Społecznej dla osób przewlekle i psychicznie chorych w Moczarach,

- Dom Opieki „Caritas" dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie w Dobroszycach,
- Dom Pomocy Społecznej dla osób przewlekle i psychicznie chorych w Klisinie,
- Dom Pomocy Społecznej dla przewlekle psychicznie chorych w Rościsławicach,
- Dom Pomocy Społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie w Pakówce,
- Dom Pomocy Społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych w Pleszewie,
- Dom Pomocy Społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych w Brenniku,
- Dom Pomocy Społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych w Jugowie,
- Dom Pomocy Społecznej dla osób w podeszłym wieku w Ząbkowicach Śląskich.

PROJEKT SOCJALNY „ZOSTAŃ ŚWIĘTYM MIKOŁAJEM"

W ramach współpracy Ośrodka z Sołtysem Środy Śląskiej w 2018 roku zostały zakupione paczki żywnościowe dla 40 podopiecznych, osób objętych pomocą (osoby samotne, niepełnosprawne wymagające pomocy i opieki innych osób).

SZKOLENIE „JAK OPIEKOWAĆ SIĘ OSOBĄ STARSZĄ W DOMU?"

W dniu 26 kwietnia 2018 r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zorganizował przy współpracy z Dolnośląskim Ośrodkiem Polityki Społecznej we Wrocławiu bezpłatne szkolenie dla mieszkańców Gminy pn. „Jak opiekować się osobą starszą w domu? – aspekt praktyczny". Szkolenie zostało przeprowadzone przez dyplomowaną pielęgniarkę. W szkoleniu wzięło udział 25 mieszkańców Gminy i wszyscy uczestnicy otrzymali certyfikaty.

PROJEKT SOCJALNY „WOLONTARIAT DLA BABCI I DZIADKA"

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Środzie Śląskiej organizuje projekt dla osób starszych w postaci wolontariatu młodzieży szkolnej pod nazwą: „Wolontariat dla Babci i Dziadka". Grupa młodzieży, głównie z Powiatowego Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 im. Mikołaja Kopernika w Środzie Śląskiej będzie odwiedzać osoby starsze, udzielając seniorom wsparcia towarzyszącego w postaci: spędzania wolnego czasu na czytaniu, spacerach i rozmowie. Koncepcja projektu jest odpowiedzią na rosnące potrzeby osób starszych oraz na coraz częstsze samotne zamieszkiwanie osób starszych. Problem ten dotyczy także mieszkańców Gminy Środa Śląska. Projekt socjalny „Wolontariat dla Babci i Dziadka" jest działaniem na rzecz aktywizacji seniorów, rozpoznania ich potrzeb, a także na rzecz integracji międzypokoleniowej. „Wolontariat dla Babci i Dziadka" stwarza możliwość spotkania się starości z młodością, oferuje wymianę doświadczeń i budowanie więzi międzypokoleniowej.

PROJEKT SOCJALNY GOPS DLA SENIORÓW

Dnia 30 listopada 2018 r. oraz 03 grudnia 2018r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Środzie Śląskiej zorganizował spotkania z seniorami w ramach projektu socjalnego Nasz Senior. Pierwsze spotkanie, które odbyło się 30 listopada 2018 r. rozpoczęło się odwołaniem do tradycji Andrzejkowej, poprzez wspomnienia Andrzejkowe z dawnych lat oraz wykonaniem wróżby z wykorzystaniem atramentu, kartki i wyobraźni, służącej do interpretacji powstałej wróżby. Podstawowym celem pierwszego spotkania były działania z zakresu treningu umysłu. Seniorzy zostali zaangażowani do wykonywania różnych ćwiczeń, które służyć mają stymulacji pracy mózgu (m. in. krzyżówka, wykreślanka, rozsypywanka wyrazowa). Drugie spotkanie odbyło się w atmosferze nadchodzących świąt. Nastrój świąteczny, poza przyjaznym towarzystwem, zapewniały kolędy w tle oraz roznoszący się w pomieszczeniu zapach świątecznych gałązek. Seniorzy mieli możliwość wykonania stroika świątecznego, który zdobi ich domowe stoły. Celem tego spotkania było wykorzystanie elementów arteterapii, jako formy aktywizacji seniorów w zakresie ćwiczenia sprawności motorycznych. Efektem przeprowadzonych spotkań było wyrażenie zadowolenia ze strony seniorów, którzy mieli możliwość wspólnego i kreatywnego spędzenia czasu. Seniorzy wyrazili ponadto chęć uczestnictwa w podobnych spotkaniach w przyszłości.

3.2.5. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego

Rodzina to podstawowa jednostka społeczna, na której opiera się istnienie całego społeczeństwa. Jest powołana do rozwoju jednostkowego i najpełniej kształtuje życie człowieka. To najlepsze naturalne środowisko, w którym dziecko jest otoczone opieką oraz ma możliwość rozwijania swoich umiejętności i zaspokajania podstawowych potrzeb.

Właściwemu funkcjonowaniu rodziny może zagrażać bardzo dużo czynników, wśród których istotną rolę odgrywają dysfunkcje społeczne. Główne źródła dezorganizacji rodzin stanowią: przemoc, alkoholizm, narkomania, długotrwałe bezrobocie czy ubóstwo. Takie zjawiska są przyczyną problemów z brakiem integracji i rozwoju przestrzeni sąsiedzkiej. Jeżeli w rodzinie pojawiają się powyższe dysfunkcje, odpowiednie instytucje i służby zobligowane są do podjęcia na jej rzecz odpowiednich działań. Należy wspierać rodzinę, by przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie.

Zastosowane rozwiązania powinny polegać na kooperacji różnych podmiotów wsparcia społecznego, głównie po to, aby udzielona pomoc dawała jak największe prawdopodobieństwo dobrego rozwiązania problemów rodzin dysfunkcyjnych. Oprócz wsparcia finansowego powinno uwzględnić się również pomoc psychologów, pedagogów czy policji, po to, by walczyć z trudnościami i rozwijać umiejętności wychowawcze rodzin oraz budować więzi rodzinne.

W przypadkach bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych rodziny mogą liczyć na wsparcie ze strony GOPS. W poniższej tabeli przedstawione zostały dane dotyczące liczby rodzin i osób w rodzinach, które korzystały z pomocy społecznej w wyniku bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Liczba beneficjentów korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego na terenie Gminy w 2018 roku wyniosła 66 rodzin (w tym 231 osób). W stosunku do roku 2014 liczba osób w tych rodzinach spadła o 12,83%.

Tabela 23. Beneficjenci pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego na terenie Gminy Środa Śląska

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba rodzin	73	72	61	67	66
Liczba osób w rodzinach	265	239	218	240	231

Źródło: Dane GOPS w Środzie Śląskiej

W kolejnej tabeli przedstawiono liczbę rodzin i osób w tych rodzinach korzystających ze wsparcia przez GOPS z powodu potrzeby ochrony macierzyńska, w tym wielodzietności. W latach 2014-2018 liczba tych osób spadła o 10,77%.

Tabela 24. Wsparcie kierowane ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietności na terenie Gminy Środa Śląska

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba rodzin	24	24	18	17	22
Liczba osób w rodzinach	130	127	91	90	116

Źródło: Dane z GOPS w Środzie Śląskiej

FUNDUSZ ALIMENTACYJNY

Świadczenie z funduszu alimentacyjnego jest wypłacane na dziecko, jeśli jeden z rodziców dziecka nie płaci alimentów. Świadczenie wypłaca gmina właściwa ze względu na zamieszkanie dziecka, do ukończenia przez nie 25 roku życia (powyżej 18 roku życia wypłata jest kontynuowana, jeśli dziecko się uczy). Wysokość świadczenia uzależniona jest od wysokości zasądzonych alimentów, jednak nie może być wyższa niż 500 zł na dziecko. Świadczenie jest realizowane w przypadku kontynuowania nauki u dziecka, które ma uznany stopień niepełnosprawności umiarkowany lub znaczny.

Świadczenie z funduszu alimentacyjnego może otrzymać osoba, która spełnia kryterium dochodowe w wysokości 725 zł netto na osobę w rodzinie. Świadczenia nie będą przysługiwać w wypadku, gdy:

— dziecko zostało umieszczone w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie lub w pieczy zastępczej,
— dziecko zawarło związek małżeński.

Gmina w każdej chwili może wstrzymać wypłatę świadczenia z funduszu alimentacyjnego, mimo że jest ono przyznawane na określony okres czasu. Stanie się to, gdy:

— osoba uprawniona odmówi udzielenia bądź nie udzieli w wyznaczonym terminie wyjaśnień, co do okoliczności mających wpływ na prawo do świadczeń,
— osoba uprawniona odmówi udzielenia organowi prowadzącemu postępowanie egzekucyjne informacji mających wpływ na skuteczność egzekucji lub udzieli informacji nieprawdziwych,
— osoba uprawniona nie podejmuje świadczeń przez trzy kolejne miesiące kalendarzowe.

Tabela 25. Zestawienie osób uprawnionych do funduszu alimentacyjnego na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2014 - 2018

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego	160	161	148	150	140
Liczba rodzin korzystających ze świadczenia alimentacyjnego	93	96	90	91	90
Ogólna kwota świadczeń z funduszu alimentacyjnego [zł]	782 230,00	801 184,00	758 567,00	771 260,00	738 400,00

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2018 rok – GOPS w Środzie Śląskiej

ASYSTENT RODZINY

Asystent rodziny to osoba, która przez pewien czas wspiera rodzinę, aby w przyszłości samodzielnie potrafiła pokonywać trudności życiowe. Towarzyszy rodzinie we wprowadzeniu zmian w swoim myśleniu, zachowaniu oraz otoczeniu, koniecznych do tego, aby środowisko rodzinne sprzyjało bezpieczeństwu i prawidłowemu rozwojowi dzieci.

Zadaniami asystenta rodziny są:

— prowadzenie poradnictwa i edukacji dla rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej oraz udzielenia informacji na temat pomocy świadczonej przez właściwe instytucje rządowe, samorządowe i organizacje pozarządowe,
— udzielenie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, a dokładnie w znalezieniu pracy, podnoszeniu kwalifikacji zawodowych oraz zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego,
— współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny,
— sporządzenie planu pracy z rodziną we współpracy z zespołem interdyscyplinarnym,

- monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną,
- sporządzanie na wniosek Sądu opinii o rodzinie i jej członkach,
- współpraca z zespołem interdyscyplinarnym lub grupą roboczą, na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

W Od stycznia 2017 roku zgodnie z ustawą z 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin *Za życiem* kobieta w ciąży i jej rodzina, w której przyjdzie albo przyszło na świat ciężko chore dziecko; kobiety, które otrzymały informacje o tym, że ich dziecko może umrzeć w trakcie ciąży lub porodu; kobiety, których dziecko umarło bezpośrednio po porodzie na skutek wad wrodzonych, a także kobiety, które po porodzie nie oddadzą dzieci do domu dziecka, mają prawo do skorzystania ze wsparcia asystenta rodziny.

Zgodnie z przepisami rodzina jest uprawniona do porad w zakresie:

- przezwyciężenia trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka,
- wsparcia psychologicznego,
- pomocy prawnej, w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych,
- dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej.

Poniższa tabela przedstawia Liczbę rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny, w tym dzieci w latach 2014 – 2018 na terenie Gminy Środa Śląska.

Tabela 26. Rodziny objęte wsparciem asystenta Gminy Środa Śląska w latach 2014 - 2018

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba asystentów rodziny w gminie	1	1	3	1	1
Liczba rodzin, które korzystały z usług asystentów rodziny	14	19	20	17	15

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2018 rok – GOPS w Środzie Śląskiej

USTAWA „ZA ŻYCIEM"

Od stycznia 2017 r. w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej funkcjonuje kolejne nowe świadczenie – wsparcie kobiety w ciąży i rodzin „Za życiem". Postępowanie w sprawie przyznania tego świadczenia kończy się wydaniem decyzji administracyjnej.

Tabela 27. Korzystający ze świadczenia „za życiem" na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2017 - 2018

Wyszczególnienie	2017	2018
Liczba osób korzystających ze świadczenia „za życiem"	**3**	**2**
Liczba świadczeń „za życiem"	**3**	**2**
Kwota świadczeń [zł]	**12 000,00**	**8 000,00**

Źródło: Dane z GOPS w Środzie Śląskiej

Jednorazowe świadczenie przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu, opiekunowi fatycznemu dziecka bez względu na dochód. Świadczenie to przysługuje z tytułu urodzenia się żywego dziecka posiadającego zaświadczenie potwierdzające ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu wystawione przez lekarza ubezpieczenia zdrowotnego posiadającego specjalizację II stopnia lub tytuł specjalisty w dziedzinie położnictwa i ginekologii, perinatologii lub neonatologii. Jednorazowe świadczenie przysługuje, jeżeli kobieta pozostawała pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porodu.

PORADNICTWO PSYCHOLOGICZNE I TRENINGI UMIEJĘTNOŚCI WYCHOWAWCZYCH

W ramach działań psychologa organizowane są warsztaty kompetencji wychowawczych dla rodziców mających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz objętych pomocą asystenta rodziny. W 2018 r. odbyły się 2 cykle i każdy z nich obejmował 6 spotkań 3 godzinnych. Tematyka warsztatów dotyczyła następujących zagadnień: ukierunkowanie myślenia na potrzeby i możliwości dzieci – czyli jak wzmocnić w dziecku jego naturalne możliwości i zdolności, wprowadzenie umiejętności słuchania dzieci, gdy one zgłaszają się do rodziców z problemem – jak dobrze słuchać dzieci i być na nie uważnym, nauka rozpoznawania uczuć w kontaktach z dziećmi, nazywanie ich – jak budować relacje z nimi, głębszą i bliższą, umiejętność motywowania dzieci do aktywności i współpracy z rodzicami – co zrobić, aby dzieci słuchały rodziców, zapoznanie rodziców z podstawową wiedzą na temat stosowania konsekwencji i nagród, rola „ram" zachowania dzieci – jak stawiać granice i nie dać sobie wejść na głowę, jak organizować czas wolny dzieciom (znaczenie urozmaicania aktywności), jak się z nimi bawić w różnym wieku, jak konstruktywnie rozwiązywać konflikty i nieporozumienia bez zwycięzców i pokonanych, zapoznanie rodziców ze specyficznymi potrzebami i zachowaniami dzieci w określonych fazach rozwojowych, jak dopasować metody wychowawcze, wymagania do wieku i możliwości dziecka, relacje między rodzeństwem, jak sobie radzić z rywalizacją, jak pomóc budować więź między rodzeństwem, aby byli dla siebie źródłem oparcia w przyszłości, nauczanie się sposobów pomocy dzieciom wyeliminowania agresji, wzajemnej niechęci, rywalizacji, manipulacji. Dzięki realizacji warsztatów rodzice zyskują większą wiedzę, kompetencje, umiejętności rodzicielskie, opiekuńczo-wychowawcze, wsparcie w zakresie wychowania dzieci, rozwiązywania trudnych sytuacji, zwiększenie wiary we własne możliwości bycia „wystarczająco dobrym rodzicem" oraz zwiększenie umiejętności budowania więzi z dziećmi i w całej rodzinie.

ŚWIADCZENIA RODZINNE

Świadczenia rodzinne realizowane są na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 2200 z późn. zm.), Rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 lipca 2017 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o przyznanie świadczeń rodzinnych oraz zakresu informacji, jakie mają być zawarte we wniosku, zaświadczeniach i oświadczeniach o ustalenie prawa do świadczeń rodzinnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1465), Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 2015 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny, specjalny zasiłek opiekuńczy, wysokości świadczeń rodzinnych oraz wysokości zasiłku dla opiekuna (Dz. U. z 2018 r. poz 1497).

W 2018 r. świadczeniami rodzinnymi na terenie Gminy objętych było 849 rodzin, wydano 1 813 decyzji administracyjnych w tym 28 odmownych (przekroczony dochód). W 2017 r. świadczeniami rodzinnymi objęto 833 rodziny, wydano 1 108 decyzji administracyjnych w tym 31 odmownych (przekroczony dochód). W 2016 r. świadczeniami rodzinnymi objętych było 900 rodzin, wydano 1 161 decyzji administracyjnych w tym 31 odmownych (przekroczony dochód). W 2015 r. świadczeniami rodzinnymi objętych było 1 013 rodzin, wydano 905 decyzji administracyjnych w tym 6 odmownych (przekroczony dochód), a w 2014 r. świadczeniami rodzinnymi objętych było 991 rodzin, wydano 1 074 decyzję administracyjne w tym 2 odmowne (przekroczony dochód).

ŚWIADCZENIE PIELĘGNACYJNE

Od 1 stycznia 2010 r. przyznanie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego nie jest uzależnione od spełnienia kryterium dochodowego. Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej przysługuje:

1. matce albo ojcu;
2. innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59, z późn. zm.) ciąży obowiązek alimentacyjny;
3. opiekunowi faktycznemu dziecka (tj. osobie faktycznie opiekującej się dzieckiem, która wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka):
   — jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego

leczenia, rehabilitacji i edukacji, albo osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Osobie innej niż spokrewniona w pierwszym stopniu, na której ciąży obowiązek alimentacyjny, świadczenie pielęgnacyjne przysługuje, pod warunkiem, że nie ma osoby spokrewnionej w pierwszym stopniu albo, gdy osoba ta nie jest w stanie sprawować opieki nad osobą niepełnosprawną.

Świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje, jeżeli:

1. osoba sprawująca opiekę ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego;
2. osoba wymagająca opieki:
   - pozostaje w związku małżeńskim,
   - została umieszczona w rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej z dzieckiem, na której ciąży obowiązek alimentacyjny, albo w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu, z wyjątkiem zakładów opieki zdrowotnej;
3. osoba w rodzinie ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury na to dziecko;
4. osoba w rodzinie ma ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego albo do świadczenia pielęgnacyjnego na to lub na inne dziecko w rodzinie;
5. na osobę wymagającą opieki członek rodziny jest uprawniony za granicą do świadczenia na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

ZASIŁEK DLA OPIEKUNÓW

W dniu 15.05.2014 r. weszła w życie ustawa z 4 kwietnia 2014 roku o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U z 2014r. poz. 567), w której określono warunki nabywania oraz zasady ustalania i wypłacania zasiłków dla opiekunów osobom, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego z dniem 1 lipca 2013 r. w związku z wygaśnięciem z mocy prawa decyzji przyznającej prawo do świadczenia pielęgnacyjnego na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1548 oraz z 2013r. poz. 1557) z dniem 1 lipca 2013r.

Zasiłek dla opiekuna przysługuje:

- za okresy od dnia 1 lipca 2013r. do dnia poprzedzającego dzień wejścia w życie ustawy, w których osoba spełniała warunki do otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego określone w ustawie z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2016 r., poz. 1518, ze zm.) w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2012r. (bez ograniczenia wiekowego powstania niepełnosprawności, ale z zachowaniem kolejności obowiązku alimentacyjnego);
- od dnia wejścia w życie ustawy, jeżeli osoba spełnia warunki do otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego określone w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2012 r. (bez ograniczenia wiekowego powstania niepełnosprawności, ale z zachowaniem kolejności obowiązku alimentacyjnego);

ŚWIADCZENIE RODZICIELSKIE

Od stycznia 2016 r. w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej świadczenie rodzicielskie należące do katalogu świadczeń rodzinnych. Postępowanie w sprawie przyznania świadczeń rodzicielskich kończy się wydaniem decyzji administracyjnej.

Świadczenie rodzicielskie to wypłacane po urodzeniu dziecka wsparcie finansowe dla rodziców, którzy nie mają uprawnień do zasiłku macierzyńskiego (nie podlegają ubezpieczeniu chorobowemu).. Mogą więc z niego skorzystać m. in. studenci, osoby bezrobotne (niezależnie od tego czy są zarejestrowane w urzędzie pracy czy nie), osoby pracujące na podstawie umów zlecenia i o dzieło oraz rolnicy.

Tabela 28. Świadczenia rodzicielskie na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2016 - 2018

Wyszczególnienie	2016	2017	2018
Liczba osób korzystających ze świadczenia rodzicielskiego	36	34	35
Liczba świadczeń rodzicielskich	378	461	417
Kwota świadczeń rodzicielskich	349 139	429 625	378 043

Źródło: Dane GOPS w Środzie Śląskiej

Zasadniczo świadczenie przysługuje matce dziecka. Świadczenie rodzicielskie przysługuje również ojcu dziecka w przypadku:

- Skrócenia okresu pobierania świadczenia rodzicielskiego na wniosek matki dziecka po wykorzystaniu przez nią tego świadczenia za okres co najmniej 14 tygodni od dnia urodzenia dziecka,
- Śmierci matki dziecka,
- Porzucenia dziecka przez matkę.

Świadczenie rodzicielskie przysługuje także:

- opiekunowi faktycznemu dziecka (tj. osobie faktycznie opiekującej się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka) w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – do ukończenia 10. roku życia;
- rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej, w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – do ukończenia 10. roku życia;
- osobie, która przysposobiła dziecko, w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – do ukończenia 10. roku życia.

Świadczenie rodzicielskie wynosi 1000 złotych miesięcznie i jest przyznawane niezależnie od dochodu rodziny.

Świadczenie rodzicielskie nie przysługuje w następujących przypadkach:

- nie otrzymają go osoby otrzymujące zasiłek macierzyński;
- w momencie, gdy jeden rodzic otrzymuje zasiłek macierzyński, drugi rodzic/opiekun nie będzie mógł skorzystać ze świadczenia rodzicielskiego;
- świadczenie nie będzie przysługiwać również wtedy, gdy rodzice/opiekunowie korzystają z tego typu świadczeń z tytułu urodzeniu dziecka w innych systemach niż powszechny system ubezpieczeniowy (np. funkcjonariusze służb mundurowych);
- gdy dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej (w przypadku matki lub ojca lub osoby, która przysposobiła dziecko);
- gdy rodzic/opiekun nie sprawuje lub zaprzestał sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem, np. w związku z wykonywaniem pracy zarobkowej uniemożliwiającej sprawowanie tej opieki;
- gdy w związku z wychowywaniem / opieką nad tym samym dzieckiem jest już ustalone prawo do świadczenia rodzicielskiego, dodatku do zasiłku rodzinnego w okresie urlopu wychowawczego, świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego lub zasiłku dla opiekuna;
- gdy osobom uprawnionym do świadczenia rodzicielskiego przysługuje za granicą świadczenie o podobnym charakterze do świadczenia rodzicielskiego, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Osoba pobierająca świadczenie rodzicielskie nie może jednocześnie wykonywać pracy, która uniemożliwia jej sprawowanie osobistej opieki nad dzieckiem.

KARTA DUŻEJ RODZINY

Karta Dużej Rodziny to rządowy program finansowany ze środków budżetu państwa, skierowany do rodzin mających na utrzymaniu co najmniej troje dzieci, niezależnie od tego jakim dochodem dysponuje rodzina. Posiadacze Karty Dużej Rodziny mogą korzystać z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej czy transportowej na terenie całego kraju. Karta Dużej Rodziny przyznawana jest bezpłatnie, przy czym wyjątek stanowi wydanie duplikatu oraz wydanie karty w formie elektronicznej, w przypadku gdy: członkowi rodziny wielodzietnej, na jego wniosek, wydana już została wyłącznie karta tradycyjna i następnie członek rodziny wielodzietnej wnioskuje o kartę elektroniczną albo członkowi rodziny wielodzietnej, na jego wniosek, udostępniona już została karta elektroniczna i następnie członek rodziny wielodzietnej wnioskuje o wydanie karty tradycyjnej.

W 2018 r. na terenie Gminy Środa Śląska wydanych zostało 137 Kart Dużej Rodziny.

ŚREDZKA KARTA DUŻEJ RODZINY

Średzka Karta Dużej Rodziny to system zniżek dla rodzin wielodzietnych. Jej posiadacze mają możliwość korzystania z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej czy transportowej na terenie Gminy Środa Śląska. Karta przysługuje niezależnie od uzyskiwanych dochodów rodzinom z co najmniej trójką dzieci:

- w wieku do ukończenia 18 roku życia,
- w wieku do ukończenia 25 roku życia w przypadku, gdy dziecko uczy się w szkole lub szkole wyższej,
- bez ograniczeń wiekowych, w przypadku dzieci legitymujących się orzeczeniem umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

Średzka Karta Dużej Rodziny realizowana jest na podstawie uchwały Nr LXVI/591/18 Rady Miejskiej w Środzie Śląskiej z dnia 13 września 2018 r. w sprawie wprowadzenia Programu Średzkiej Karty Dużej Rodziny. Jest to samorządowy program skierowany do rodzin mających na utrzymaniu co najmniej troje dzieci, niezależnie od tego, jakim dochodem dysponuje rodzina. Program ŚKDR oferuje system zniżek oraz dodatkowych uprawnień – jej posiadacze mogą korzystać z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej czy transportowej na terenie Gminy Środa Śląska. Wykaz partnerów SKDR znajduje się na stronie www.srodaslaska.pl oraz na ulotce dostępnej w siedzibie GOPS w Środzie Śląskiej. Karta jest wydawana bezpłatnie w formie tradycyjnej. Rodzinom ŚKDR przyznawana jest dożywotnio, natomiast dzieciom do 18 roku życia lub do ukończenia nauki, jednak maksymalnie do osiągnięcia przez nie 25 lat.

Dzieci legitymujące się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności ŚKDR przyznaje się bez ograniczeń wiekowych. Program został wdrożony od 15 października 2018 r. Do 31 grudnia 2018 r. złożonych zostało 38 wniosków oraz wydanych 199 kart.

ŚWIADCZENIE WYCHOWAWCZE „RODZINA 500+"

W 2016 roku zwiększył się zakres zadań realizowanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Dokładnie od 1 kwietnia 2016 r. realizowany jest nowy program wsparcia dla rodzin wychowujących dzieci Program Rodzina 500+, który reguluje ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U. 2018 poz. 2134 z późn. zm.) Zgodnie z głównym założeniem programu rodziny otrzymują świadczenie wychowawcze w wysokości 500,00 zł miesięcznie na dziecko, co ma zapewnić częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych.

Zgodnie z wyżej wymienioną ustawą świadczenie wychowawcze przysługuje matce, ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka do ukończenia przez nie 18 roku życia. Świadczenie wychowawcze wynosi 500 zł miesięcznie na drugie i kolejne dziecko, bez dodatkowych warunków.

Rodziny o niskich dochodach otrzymują wsparcie także dla pierwszego lub jedynego dziecka przy spełnieniu kryterium dochodowego w kwocie 800 zł netto na osobę lub w kwocie 1200 zł netto na osobę w przypadku wychowywania w rodzinie dziecka niepełnosprawnego.

Poniższa tabela prezentuje liczbę przyjętych unikatowych wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego, liczbę wypłaconych świadczeń oraz kwotę udzielonych świadczeń wychowawczych w latach 2014 – 2018 na terenie Gminy Środa Śląska.

Tabela 29. Świadczenie wychowawcze na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2014 -2018

Wyszczególnienie	2016	2017	2018
Liczba przyjętych unikatowych wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego w 2016 złożonych w formie papierowej	1 222	1 206	901
Liczba przyjętych unikatowych wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego w 2016 złożonych w formie elektronicznej	195	339	465
Razem	**1 417**	**1 545**	**1 366**
Liczba wypłaconych świadczeń	**14 749**	**20 153**	**19 616**
Łączna kwota udzielonych świadczeń (w złotych)	**7 352 181,00**	**10 053 975,20**	**9 781 880,90**

Źródło: Dane GOPS w Środzie Śląskiej

Na podstawie powyższej tabeli zauważyć można, iż:

- W okresie od 01.04.2016 r. do 31.12.2016 r. GOPS przyjął 1 417 wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego, przyznano i wypłacono 14 749 świadczeń wychowawczych na łączną kwotę 7 352 181,00 zł.
- W okresie od 01.01.2017 r. do 31.12.2017 r. GOPS przyjął 1 545 wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego, przyznano i wypłacono 20 153 świadczeń wychowawczych na łączną kwotę 10 053 975,20zł.
- W okresie od 01.01.2018 r. do 31.12.2018 r. GOPS przyjął 1 366 wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego, przyznano i wypłacono 19 616 świadczeń wychowawczych na łączną kwotę 9 781 880,90 zł.

JEDNORAZOWA ZAPOMOGA Z TYTUŁU URODZENIA SIĘ DZIECKA „BECIKOWE"

Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka, przysługująca na każde urodzone żywe dziecko zależy od dochodu rodziny, który w przeliczeniu na osobę nie może przekroczyć kwoty 1 922 zł. Drugim warunkiem jest dostarczenie zaświadczenia wystawionego przez lekarza lub położną potwierdzającego pozostawanie kobiety pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porody (wymóg dotyczy tylko biologicznych rodziców). Wyżej wymienione świadczenie przysługuje na wniosek złożony w terminie do 12 miesięcy od dnia narodzin dziecka, a w przypadku gdy wniosek dotyczy dziecka objętego opieką prawną, opieką faktyczną albo dziecka przysposobionego – w terminie 12 miesięcy od dnia objęcia dziecka opieką albo przysposobienia, nie później niż do ukończenia przez dziecko 18 roku życia. Wniosek złożony po terminie pozostaje bez rozpoznania. Wysokość świadczenia wynosi 1 000 zł i jest ono wydawane jednorazowo.

ŚWIADCZENIE „ DOBRY START"

Od lipca 2018 r. w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej funkcjonuje rządowy program wsparcia rodzin z dziećmi w ponoszeniu wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego jednorazowo w wysokości 300,00 zł.

Świadczenie „dobry start" przysługuje rodzicom, opiekunom faktycznym, opiekunom prawnym, rodzinom zastępczym, osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka, dyrektorom placówek opiekuńczo-wychowawczych, dyrektorom regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych – raz w roku na dziecko oraz osobom uczącym się – raz w roku bez względu na dochód rodziny.

Świadczenie to przysługuje w związku z rozpoczęciem roku szkolnego do ukończenia przez dziecko lub osobę uczącą się 20. roku życia, w przypadku dzieci lub osób uczących się legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności 24. roku życia. Świadczenie

przysługuje także w przypadku ukończenia 20. roku życia przez dziecko lub osobę uczącą się przed rozpoczęciem roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko lub osoba ucząca się kończy 20. rok życia bądź ukończenia 24. roku życia przez dziecko lub osobę uczącą się przed rozpoczęciem roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko lub osoba ucząca się kończy 24. rok życia – w przypadku dzieci lub osób uczących się legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności.

Świadczenie dobry start nie przysługuje, jeżeli dziecko lub osoba ucząca się zostały umieszczone w domu pomocy społecznej, schronisku dla nieletnich, zakładzie poprawczym, areszcie śledczym, zakładzie karnym, szkole wojskowej lub innej szkole, jeżeli instytucje te zapewniają nieodpłatnie pełne utrzymanie, bądź na dziecko z tytułu rozpoczęcia rocznego przygotowania przedszkolnego (zerówka)

Tabela 30. Jednorazowe świadczenie „Dobry Start" na terenie Gminy Środa Śląska w 2018 roku

Wyszczególnienie	Liczba wniosków	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń [zł]
Jednorazowe świadczenie „Dobry start"	1 758	2 324	697 050,00

Źródło: Dane GOPS w Środzie Śląskiej

PIECZA ZASTĘPCZA

Obowiązująca od dnia 1 stycznia 2012 r. ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2018 r. poz 998 ze zm.) reguluje kwestie związane z pomocą dziecku i rodzinie przez państwo i samorządy. Zgodnie z art. 176 pkt 1 wyżej wymienionej ustawy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Środzie Śląskiej opracował Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Środa Śląska na lata 2015 – 2018, który został przyjęty Uchwałą Nr XII/78/15 Rady Miejskiej w Środzie Śląskiej z dnia 30 czerwca 2015 r.

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych to zespół planowanych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełnienia tych funkcji. System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadku niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

Rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych organ wykonawczy gminy zapewnia wsparcie, które polega w szczególności na:

- analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie;
- wzmocnieniu roli i funkcji rodziny;
- rozwijaniu umiejętności opiekuńczo - wychowawczych rodziny;

- podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny;
- pomocy w integracji rodziny;
- przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny;
- dążeniu do reintegracji rodziny;

Wspieranie rodziny jest prowadzone w formie pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka. Wsparcie następuje za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Piecza zastępcza jest sprawowana w formie rodzinnej oraz instytucjonalnej. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje na podstawie orzeczenia Sądu. Objęcie dziecka pieczą zastępczą następuje na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia pełnoletności. Osoba, która osiągnęła pełnoletność przebywająca w pieczy zastępczej rodzinnej lub instytucjonalnej może pozostać w pieczy za zgodą odpowiednio rodziny zastępczej lub dyrektora placówki, nie dłużej niż do ukończenia 25 roku życia. Osoba ta musi spełniać określone warunki:

- kontynuuje naukę szkole, w zakładzie kształcenia nauczycieli, na uczelni, u pracodawcy,
- legitymuje się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności i kontynuuje naukę w szkole, w zakładzie kształcenia nauczycieli, na uczelni, na kursach, jeśli ich ukończenie jest zgodne z indywidualnym programem usamodzielnienia, u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego.

Dziecko pozbawione w części lub w całości opieki rodzicielskiej może być umieszczone w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

PROJEKT SOCJALNY „WSPÓLNE WAKACJE”

Projekt ten miał na celu zapewnienie atrakcyjnego i konstruktywnego spędzania czasu wolnego dla dzieci z rodzin zastępczych, pochodzących z rodzin żyjących w trudnych warunkach materialnych oraz z zaburzeniami somatycznymi, a także zapewnienie dzieciom aktywnych form wypoczynku letniego w grupie rówieśniczej, zapewnienie dzieciom z mniejszymi szansami wyjazdu na wakacje oraz wartościowe spędzanie czasu wolnego. Projekt skierowany był do rodzin zamieszkujących na terenie Gminy Środa Śląska, które ukończyły 7 rok życia, a nie przekroczyły 16 lat. Realizacja projektu miała miejsce od czerwca do sierpnia 2018 r. W projekcie wzięło udział 9 dzieci w wieku od 8 do 13 lat.

KAMPANIA LOKALNA „BEZPIECZNE WAKACJE”

Celem kampanii było przygotowanie dzieci i młodzieży do podejmowania bezpiecznych zachowań w czasie letniego wypoczynku oraz ukształtowanie właściwych nawyków związanych z bezpieczeństwem w trakcie spędzania wakacji. Kampania realizowana była od czerwca do sierpnia 2018 r. przez pracowników socjalnych poprzez prowadzenie rozmów,

pogadanek w miejscu zamieszkania rodziny przy wykorzystaniu ulotki promującej bezpieczne zachowanie w trakcie wakacji.

PROJEKT SOCJALNY „ANDRZEJKI 2018"

Dnia 23 listopada 2018 r. pracownicy socjalni Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Śląskiej zrealizowali projekt socjalny „Zabawa Andrzejkowa" skierowany do dzieci z rodzin objętych pomocą asystenta rodziny. W zabawie wzięło udział 30 dzieci wraz z rodzicami. W trakcie spotkania odbyła się zabawa taneczna, przeprowadzone zostały konkursy – na najpiękniejsze przebranie oraz konkurs plastyczny. Wyróżniono i nagrodzono także dzieci, które były najbardziej zaangażowane w działania i wspólną zabawę. Oprócz przyznanych nagród za zwycięstwa w konkursach każde dziecko otrzymało drobny upominek i podziękowanie za przybycie i wspólną zabawę.

PROJEKT SOCJALNY „SPOTKANIE Z MIKOŁAJEM"

Dnia 3 grudnia 2018 r. pracownicy socjalni wraz z asystentem rodziny Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Śląskiej zrealizowali projekt socjalny pn. „Spotkanie z Mikołajem", skierowany do dzieci z rodzin korzystających z pomocy Ośrodka. W trakcie spotkania zaproszone dzieci wraz z rodzicami przygotowywali kartki świąteczne – przy muzyce kolęd, w obecności i z pomocą Mikołaja. Najmłodsi uczestnicy mogli wykazać się dużymi umiejętnościami artystycznymi, a spotkanie zakończyło się wręczeniem prezentów dla dzieci.

3.2.6. Uzależnienia

Uzależnienie to odczuwalny przez osobę przymus zażywania określonych środków, które mogą powodować skutki niebezpieczne dla zdrowia lub życia.

Przyczyny uzależnień mogą być:

- psychospołeczne – zaburzone oddziaływanie środowiska rodzinnego i szkolno-wychowawczego, czego przyczyną są różnorodne niepowodzenia w życiu (w sferze zawodowej lub osobistej), co w konsekwencji może doprowadzić do wycofania się jednostki w świat iluzji,
- biopsychiczne – zaburzenia emocjonalne i związana z nimi podatność na uzależnienia, zaburzony rozwój osobowości, nadpobudliwość psychiczna,
- kulturowe – potrzeba odniesienia sukcesu, zbyt mała ilość rozrywek, brak atrakcyjnych zajęć, brak celów i perspektyw, ogólna dostępność środków odurzających, sprzeciw wobec obowiązujących i społecznie akceptowanych systemów norm i wartości.

Najczęściej występującymi uzależnieniami jest alkoholizm i narkomania. Nadużywanie alkoholu, czy sięganie po narkotyki jest bardzo poważnym problemem społecznym, który prowadzi do wzrostu przemocy w rodzinie i przestępczości. Efektem tego może być także

izolacja społeczna i problemy finansowe. Niestety te uzależnienia zbierają swoje żniwo wśród młodzieży i dzieci, które zafascynowane panującą modą sięgają po używki. Przeciwdziałanie więc temu zjawisku musi opierać się na współpracy wielu instytucji.

Tabela 31. Liczba beneficjentów pomocy GOPS w Środzie Śląskiej z powodu uzależnień od alkoholu i narkotyków

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Alkoholizm					
Liczba rodzin	14	11	16	20	16
Liczba osób w tych rodzinach	36	22	26	32	22
Narkomania					
Liczba rodzin	2	2	2	2	3
Liczba osób w tych rodzinach	3	2	2	2	3

Źródło: Dane GOPS w Środzie Śląskiej

Liczba rodzin borykających się z problemami alkoholowymi wśród członków rodziny, korzystająca ze świadczeń GOPS w Środzie Śląskiej w tym zakresie w 2018 r. wynosiła 16 rodzin. Liczba osób w tych rodzinach wynosiła 22, co stanowiło 0,11% ludności Gminy. Liczba rodzin borykających się z problemami narkotykowymi wśród członków rodziny korzystająca ze świadczeń GOPS w Środzie Śląskiej w tym zakresie w 2018 r. wynosiła 3 rodziny. Liczba osób w tych rodzinach wynosiła 3, co stanowiło 0,02% ludności Gminy.

Oprócz najczęściej spotykanych uzależnień, czyli alkoholu i narkotyków, można spotkać się także z innymi, którymi są:

- uzależnienie od dopalaczy, które wykazują działania psychoaktywne, a co za tym idzie, wywołują w organizmie stan odurzenia, euforii oraz bardzo często spotykane halucynacje. Niestety dostęp do tej substancji jest prosty i nawet można je zakupić przez Internet. Do negatywnych skutków stosowania dopalaczy należą: bóle głowy, bóle w klatce piersiowej, zaburzenia rytmu serca, bezsenność, problemy z koncentracją, stany lękowe, które w konsekwencji mogą zakończyć się samobójstwem. Leczenie tego uzależnienia wiąże się z ukończenie programu terapeutycznego i abstynencja, co więcej osoba chora powinna uczestniczyć w tzw. grupach wsparcia.
- uzależnienie od komputera i gier komputerowych, podczas którego osoby (zwłaszcza dzieci i młodzież) wykazują ciągłą potrzebę używania komputera, zwłaszcza do grania w wszelkiego rodzaju gry komputerowe. Bardzo poważnym skutkiem tego jest często nieodróżnianie świata rzeczywistego od fikcji. W ich życiu można również dostrzec problemy społeczne, somatyczne czy psychologiczne, czyli m.in. bardzo widoczne

zaniedbywanie obowiązków szkolnych i domowych, zanik więzi rodzinnych czy osłabiona siła wrażliwości moralnej.

— uzależnienie od hazardu, jego znakiem rozpoznawalnym jest nadmierne i regularne uprawianie gier hazardowych. Sytuacja ta prowadzi do zaniedbywania życia społecznego i rodzinnego, a także izolacja osoby, która cierpi na tę przypadłość. Gracz czuje konieczność, by zaspokoić swoją potrzebę w trybie natychmiastowym, co prowadzi do aktów przemocy i przestępstw, których przyczyną jest wewnętrzny przymus zdobycia środków do gry.

Co roku sporządzany jest Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2019 stanowi załącznik do uchwały Nr II/10/18 Rady Miejskiej w Środzie Śląskiej z dnia 29 listopada 2018 r. Głównym celem tego Programu jest zapobieganie powstawaniu nowych problemów alkoholowych, zmniejszenie rozmiarów i natężenia tych, które aktualnie występują oraz rozwijanie zasobów niezbędnych do rozwiązywania istniejących problemów.

PROJEKT SOCJALNY „WYBIERAM WOLNOŚĆ"

Na terenie Gminy znajduje się Punkt Informacyjny działający przy GOPS w Środzie Śląskiej. Jego zadaniem jest budowa samoświadomości wychodzenia z problemu picia oraz nadużywania alkoholu. Rozmowy przeprowadzane w Punkcie przynoszą już rezultaty, gdyż beneficjenci GOPS nie zgłaszają się do Ośrodka pod wpływem alkoholu, dbają o swój wygląd i starają się przeznaczać okazaną pomoc zgodnie z jej przeznaczeniem. Z porad w Punkcie Informacyjnym w 2018 r. skorzystało ogółem 29 osób, z czego 20 osób to mężczyźni. W sumie udzielono 112 porad.

3.2.7. Bezdomność

Osoba bezdomna to jednostka niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i niezameldowana na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a również osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

Na terenie Gminy występuje problem dotyczący bezdomności. Dane nt. liczby rodzin i osób korzystających ze wsparcia GOPS z powodu bezdomności przedstawiono w tabeli.

Tabela 32. Beneficjenci pomocy GOPS w Środzie Śląskiej z powodu bezdomności

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba rodzin	8	9	14	12	12
Liczba osób w rodzinach	8	9	14	12	12

Źródło: Dane z GOPS w Środzie Śląskiej

POMOC NA RZECZ OSÓB BEZDOMNYCH

Podejmowane działania na terenie Gminy Środa Śląska na rzecz osób bezdomnych wymagających wsparcia mają głównie charakter pomocowy. Udzielana jest pomoc finansowa na zakup obuwia, odzieży, żywności, bielizny osobistej, zasiłki stałe wraz z ubezpieczeniem zdrowotnym, zakupy posiłków – jednego dania gorącego oraz pomoc żywnościowa z Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014 – 2020 współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym Podprogram 2018 r.

W ramach pracy socjalnej, pracownicy socjalni monitorują środowiska narażone na zagrożenia związane z okresem zimowym, współpracując ze Strażą Miejską, Policją, która w porze nocnej kontrolowała parki miejskie, ogródki działkowe, dworzec i przystanki komunikacji zbiorowej pod kątem przebywania tam osób bezdomnych. Ponadto udzielane są informacje o możliwości uzyskania pomocy przez osoby potrzebujące na terenie Wrocławia i województwa tj. o schroniskach, noclegowniach i ogrzewalniach.

W listopadzie 2018 r. GOPS w Środzie Śląskiej podpisał umowę ze Stowarzyszeniem „Bractwo Jana Pawła II" w Głogowie na świadczenie usług schronienia dla osób bezdomnych z terenu Gminy Środa Śląska.

3.2.8. Przemoc w rodzinie

Przemocą w rodzinie można określić zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie lub skierowane przeciw członkowi rodziny, które narusza prawa i dobra osobiste, powodując cierpienie i szkody. Najczęstszymi przyczynami przemocy są: destrukcja podstawowych funkcji rodziny i konflikty rodzinne. Ponadto zjawiskiem często towarzyszącym przemocy w rodzinie jest alkoholizm i narkomania. Ofiarami są zazwyczaj kobiety, dzieci, osoby starsze, rzadziej mężczyźni. Wyróżniamy następujące podstawowe formy przemocy:

- fizyczna – zaliczamy do niej zachowania agresywne, o różnym stopniu nasilenia, odnoszące się do ciała, np. wymierzanie policzków, kopanie itp.,
- seksualna – zmuszanie do określonych zachowań i kontaktów seksualnych (gwałt)
- psychiczna – słowne lub niewerbalne groźby użycia przemocy wobec osoby, ten rodzaj przemocy przejawia się m.in. w zastraszaniu, poniżaniu itp.,
- ekonomiczna – celowe niszczenie czyjejś własności, pozbawianie jej środków do życia czy też stwarzanie warunków, w których nie są zaspokajane niezbędne dla przeżycia potrzeby, np.: niszczenie rzeczy, włamanie do zamkniętego osobistego pomieszczenia, kradzież, przeglądanie dokumentów, dysponowanie czyjąś własnością, zaciąganie pożyczek „na wspólne konto", itp.

Z naukowego punktu widzenia istnieją dwa rodzaje przemocy:

- przemoc gorąca – charakteryzuje się agresją fizyczną i słowną, związana jest z odreagowywaniem emocji na osobach najbliższych oprawcy;
- przemoc chłodna – pozbawiona gwałtownych wybuchów, emocji, przypomina najczęściej realizację z góry zaplanowanego scenariusza, często stosowana w imię „wyższych celów" np. konsekwentnego wychowywania dziecka.

Źródło: http://www.niebieskalinia.info/; https://www.ms.gov.pl/

Tabela 33. Interwencje domowe w Gminie Środa Śląska w latach 2014-2018

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
liczba interwencji domowych	240	186	259	261	285

Źródło: Dane z Komendy Powiatowej Policji w Środzie Śląskiej

Z powyższej tabeli wynika, iż od 2015 r. odnotowywany jest przyrost liczby interwencji domowych w Gminie.

W związku z brakiem danych odnoszących się wyłącznie do obszaru Gminy Środa Śląska na temat przemocy domowej w latach 2014-2018 poniżej przedstawiono dane statystyczne dla powiatu średzkiego.

Tabela 34. Przemoc domowa na terenie powiatu średzkiego w latach 2014-2018

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba ofiar przemocy domowej	**24**	**179**	**169**	**154**	**105**
Kobiety	22	126	106	102	80
Mężczyźni	2	22	33	18	12
Dzieci	0	31	30	34	13
Liczba sprawców przemocy domowej	**24**	**137**	**123**	**113**	**90**
Kobiety	1	6	7	6	4
Mężczyźni	23	131	116	107	86
Dzieci	0	0	0	0	0
Liczba sporządzonych Niebieskich Kart	**24**	**137**	**123**	**113**	**89**

Źródło: Dane z Komendy Powiatowej Policji w Środzie Śląskiej

Na podstawie powyższej tabeli można zauważyć w analizowanym okresie:

- wzrost liczby ofiar przemocy na terenie powiatu średzkiego,

- wzrost liczby sprawców przemocy domowej na terenie powiatu średzkiego,
- wzrost sporządzonych niebieskich kart.

Zjawisko przemocy w rodzinie jest problemem występującym znacznie częściej niż wskazują na to oficjalne statystyki. Niejednokrotnie doświadczenie przemocy, którą stosują bliskie osoby, oddziałuje na mechanizmy psychologiczne, które to powodują, że osoby dotknięte przemocą usprawiedliwiają sprawców. Wynika z tego, że przyjęte statystyki niestety nie oddają rzeczywistej skali problemu. Przemoc w rodzinie bardzo często nazywa się problemem tzw. czterech ścian, ponadto jest procesem chronicznym i najczęściej bagatelizowanym przez osoby, które dotyka.

KAMPANIA „16 DNI PRZECIWKO PRZEMOCY WOBEC KOBIET"

W związku z międzynarodową kampanią pn. „16 dni przeciwko przemocy wobec kobiet" obchodzoną corocznie w dniach 28.11-10.12 zwracającą uwagę na problem przemocy wobec kobiet, a tym samym łamanie podstawowych praw człowieka, Gminny Ośrodek Pomocy Kobiet w Środzie Śląskiej przy współpracy z Fundacją Centrum Praw Kobiet we Wrocławiu zorganizował dni otwarte dla osób doświadczających przemocy. W tych dniach specjaliści Ośrodka prowadzili akcję profilaktyczno-informacyjną. Udzielali informacji w zakresie skutków i rodzajów przemocy, sposobów przeciwdziałania oraz przysługujących im praw. Udzielali również informacji na temat miejsc gdzie mogą zwrócić się po pomoc. Bezpłatnych porad osobom doświadczającym przemocy, w tym przemocy w rodzinie dotkniętej problemem alkoholowym udzielali: psycholog, pedagog i prawnik.

ZESPÓŁ INTERDYSCYPLINARNY

Zgodnie z art 6 ustawy z dnia 29 lipca 2005r o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2015 poz 1390), zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2018 poz. 1508 z późn. zm.) i ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. 2018 poz. 2137 z późn. zm.), chyba, że przepisy niniejszej ustawy stanowią inaczej. Zespół integruje działania podmiotów oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie: diagnozuje problem przemocy w rodzinie, podejmuje działania zapobiegawcze w środowisku zagrożonym przemocą, inicjuje interwencje w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie, rozpowszechnia w środowisku lokalnym informacje o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy, inicjuje działania w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Tabela 35. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego na terenie Gminy Środa Śląska w 2018 r.

miesiące	ilość powołanych Zespołów Interdyscyplinarnych	Ilość powołanych Grup Roboczych	ilość wszczętych procedur Niebieskiej Karty	Ilość zakończonych procedur Niebieskiej Karty
styczeń	0	12	4	3
luty	0	22	5	7
marzec	3	11	2	6
kwiecień	0	7	3	4
maj	0	5	1	0
czerwiec	1	17	3	4
lipiec	0	6	4	1
sierpień	0	6	5	1
wrzesień	1	7	3	3
październik	0	6	1	3
listopad	0	10	6	5
grudzień	1	9	0	4
Razem	**4**	**118**	**37**	**41**

Źródło: Dane GOPS w Środzie Śląskiej, Informacja o działalności Zespołu Interdyscyplinarnego za rok 2018

W toku postępowań w związku z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, w 2018 r. skierowano 11 wniosków o objęcie leczeniem uzależnienia od alkoholu do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Skierowano 7 osób, sprawców przemocy w rodzinie do udziału w Programie Korekcyjno – Edukacyjnym dla sprawców przemocy realizowanego przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej.

W 2018 roku z pomocy psychologa zatrudnionego na potrzeby Zespołu Interdyscyplinarnego skorzystały 53 osoby.

Tabela 36. Realizacja działań psychologa zatrudnionego przy Zespole Interdyscyplinarnym na terenie Gminy Środa Śląska w 2018 r.

miesiące	ilość konsultacji	Udział w grupach roboczych
styczeń	4	6
luty	5	14
marzec	6	11
kwiecień	3	5
maj	6	3
czerwiec	5	5
lipiec	6	5
sierpień	2	2
wrzesień	6	7
październik	4	9
listopad	2	4
grudzień	4	10
Razem	**53**	**81**

Źródło: Dane GOPS w Środzie Śląskiej, Informacja o działalności Zespołu Interdyscyplinarnego za rok 2018

Zespół Interdyscyplinarny kontynuował realizację kampanii informacyjno – edukacyjnej pn. „Reaguj na przemoc". W ramach kampanii opracowane zostały plakaty i ulotki, odbyły się także spotkania i prelekcje w świetlicach wiejskich na terenie Gminy Środa Śląska.

3.2.9. Przestępczość

Policja jest organem ścigania, który stoi na straży porządku i bezpieczeństwa. Jest to uzbrojona oraz umundurowana formacja służąca obywatelom, podlegająca ministrowi właściwemu ds. wewnętrznych. Jej głównym celem jest ochrona zdrowia i życia mieszkańców państwa. Również władze gmin są zobowiązane zapewniać obywatelom bezpieczeństwo.

Obszar Gminy Środa Śląska znajduje się pod kontrolą Komedy Powiatowej Policji w Środzie. Ponadto na terenie Gminy funkcjonuje Straż Miejska oraz Komenda Powiatowa Straży Pożarnej.

Poniższa tabela prezentuje dane otrzymane od Komendy Powiatowej Policji w Środzie Śląskiej na temat liczby i rodzaju przestępstw na terenie Gminy.

Tabela 37. Przestępczość na terenie Gminy Środa Śląska

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018
kradzież rzeczy obcej	53	54	46	46
kradzież z włamaniem	62	52	36	38
rozboje	3	5	5	2
bójki i pobicie	4	3	4	5
uszczerbek na zdrowiu	7	11	9	9

Źródło: Dane Komendy Powiatowej Policji w Środzie Śląskiej

Na podstawie powyższej tabeli można zauważyć na terenie Gminy Środa Śląska:

- spadek liczby kradzieży rzeczy obcej,
- spadek liczby kradzieży z włamaniem,
- spadek liczby rozbojów,
- wzrost liczby bójek i pobić,
- wzrost liczby odnotowanych uszczerbków na zdrowiu.

3.3. Wyniki badania ankietowego

Celem uszczegółowienia diagnozy społecznej dokonanej na podstawie danych statystycznych, na potrzeby opracowania niniejszej Strategii, na terenie Gminy Środa Śląska przeprowadzono ankietyzację, w której respondenci zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na 13 pytań, w tym 12 pytań zamkniętych i jedno otwarte.

Wykres 4. Ankietowani według płci

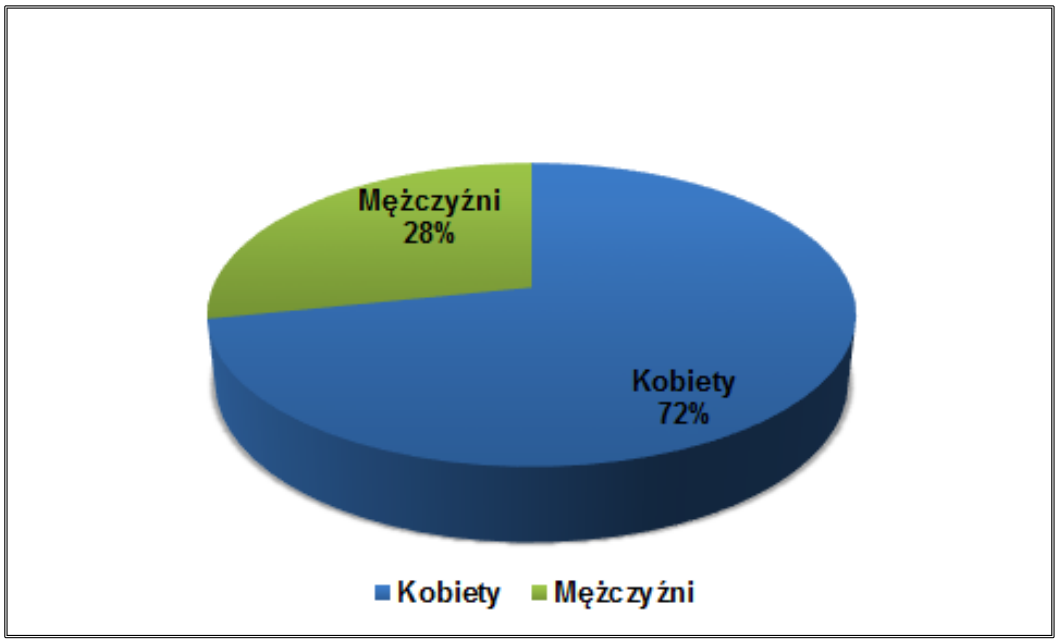

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Zdecydowaną większość respondentów stanowiły kobiety. Ich udział w ogólnej liczbie badanych wyniósł 72%, zaś udział mężczyzn tylko 28%.

Wykres 5. Ankietowani według wieku

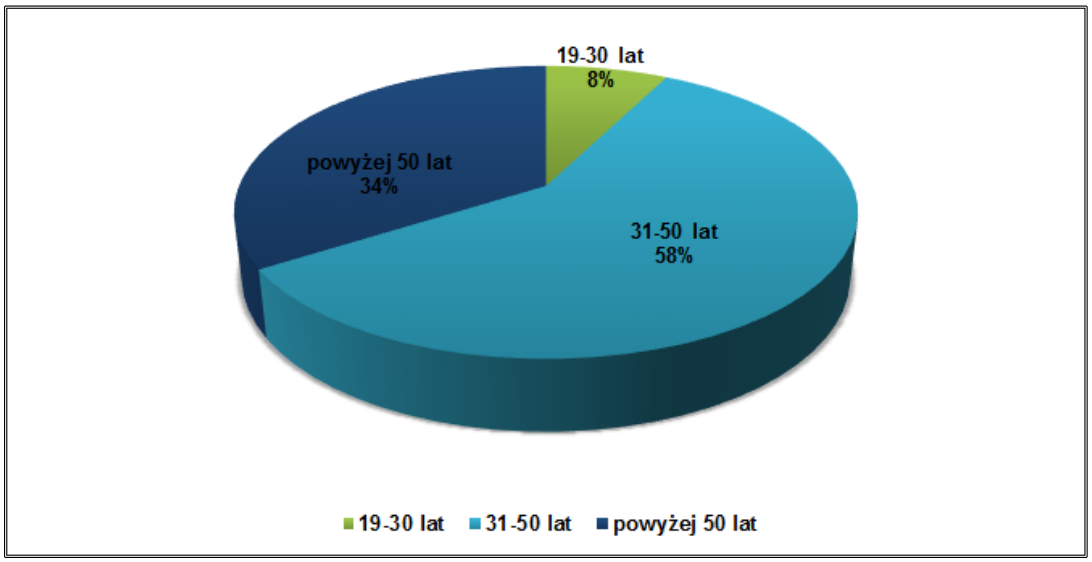

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Największy odsetek ankietowanych stanowiły osoby w przedziale wiekowym 31-50 lat (58%), kolejną grupą były osoby powyżej 50 lat (34%). Najmniej respondentów stanowiły osoby w wieku 19-30 lat – zaledwie 8%. W badaniu nie wzięły udziału osoby w kategorii wiekowej do 18 lat.

Wykres 6. Ankietowani według poziomu wykształcenia

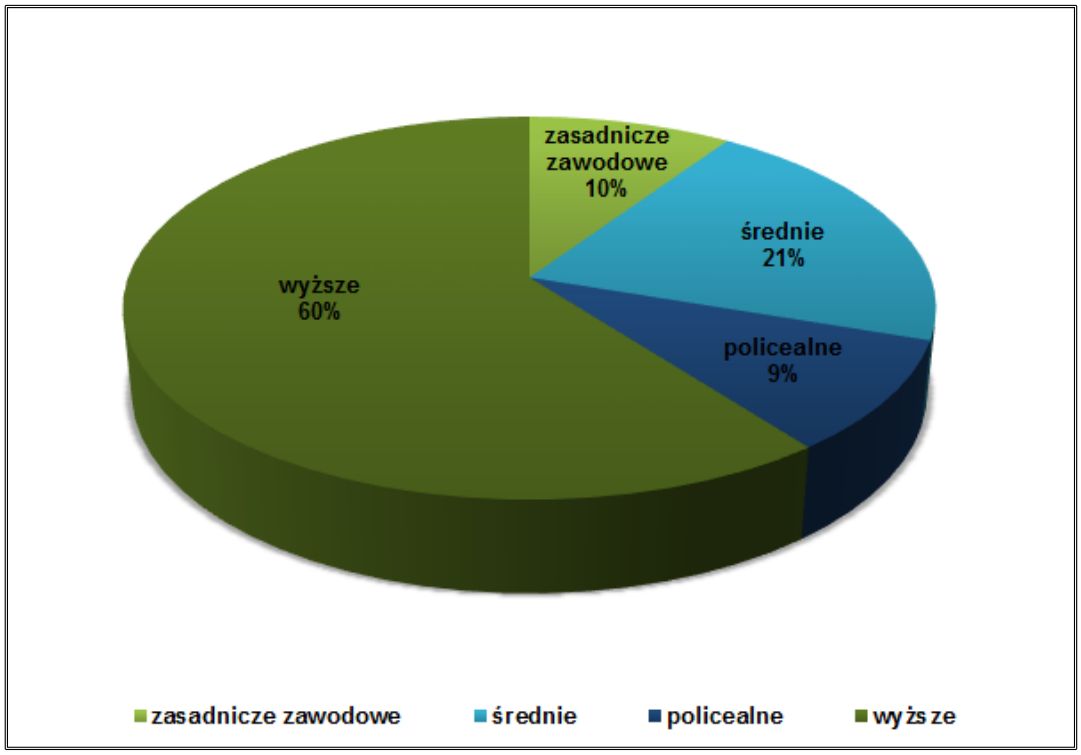

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Największą część respondentów (60%) stanowiły osoby z wykształceniem wyższym. Dużo mniejszy odsetek (21%) stanowiły osoby z wykształceniem średnim oraz zasadniczym

zawodowym (10%). Ostatnią grupę z odsetkiem 9% badanych posiadało wykształcenie policealne.

Wykres 7. Ankietowani według statusu zawodowego

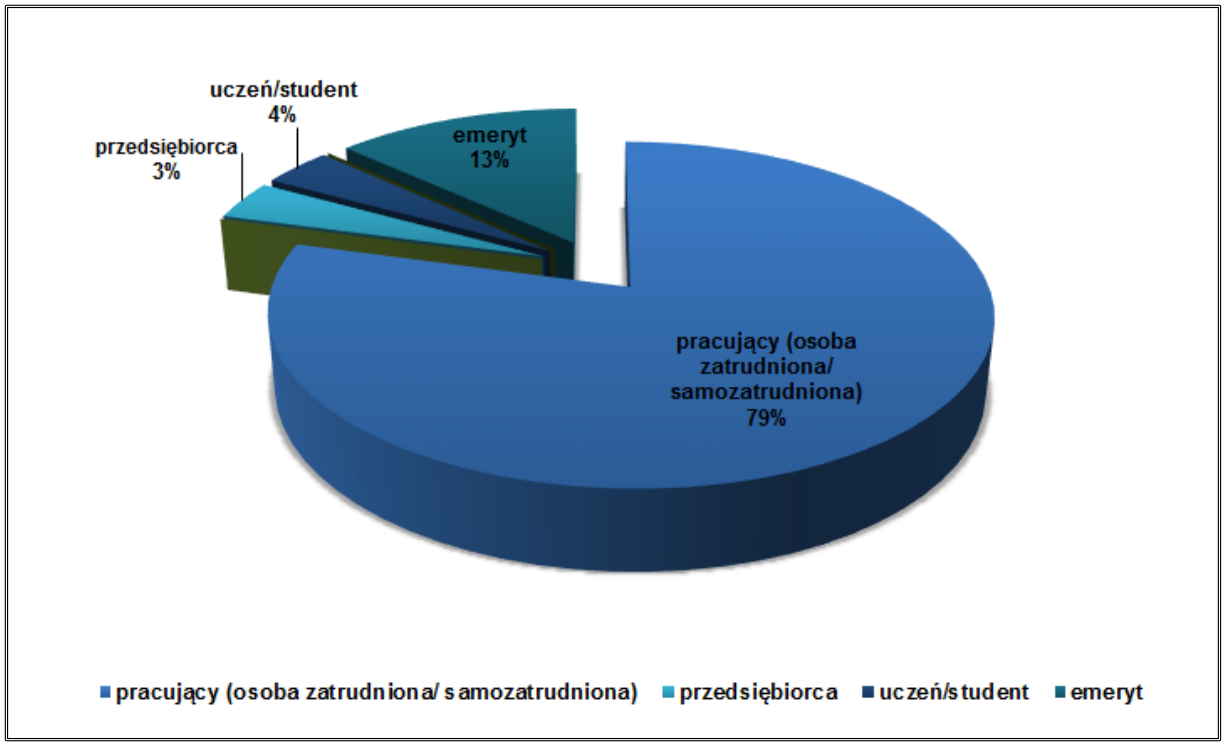

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Największy odsetek ankietowanych (79%) stanowiły osoby pracujące. Mniej licznymi grupami byli emeryci (13%), uczniowie i studenci (4%), a najmniejszą liczbę badanych stanowili przedsiębiorcy (3%).

Wykres 8. Ocena aktualnych warunków życia mieszkańców

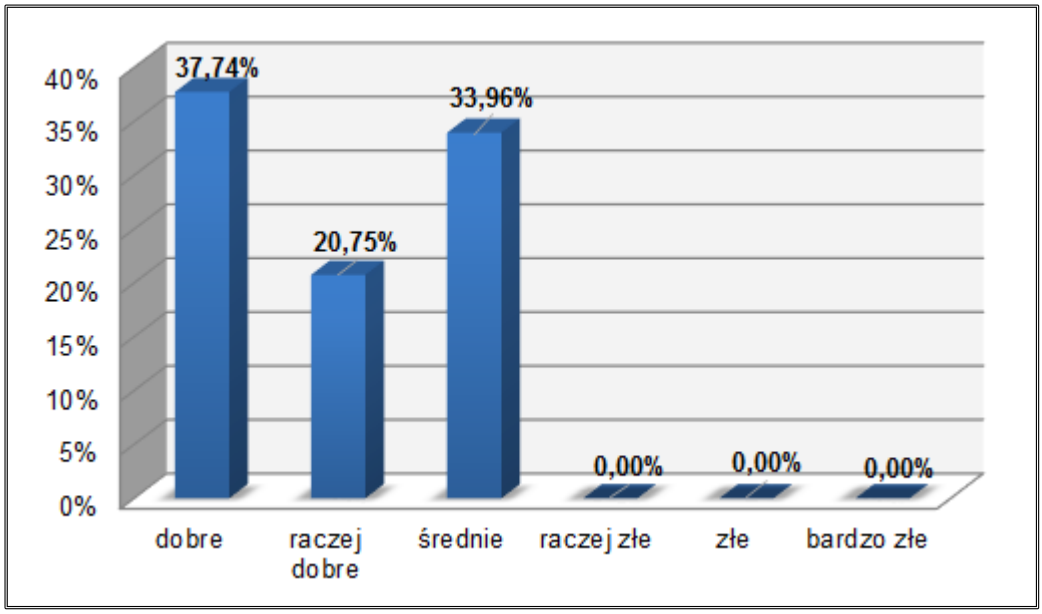

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Największa część ankietowanych (37,74%) określiła aktualne warunki życia w Gminie jako dobre. Drugą grupę stanowili respondenci, którzy określili obecną sytuację jako średnią – 33,96%. Spora też cześć zaznaczyła odpowiedź „raczej dobre", stąd można stwierdzić, że są oni zadowoleni z jakości swojego życia na tym obszarze. Żaden z ankietowanych nie zaznaczył odpowiedzi, że warunki życia są złe albo bardzo złe.

Wykres 9. Problemy społeczne najczęściej spotykające niepełnosprawnych

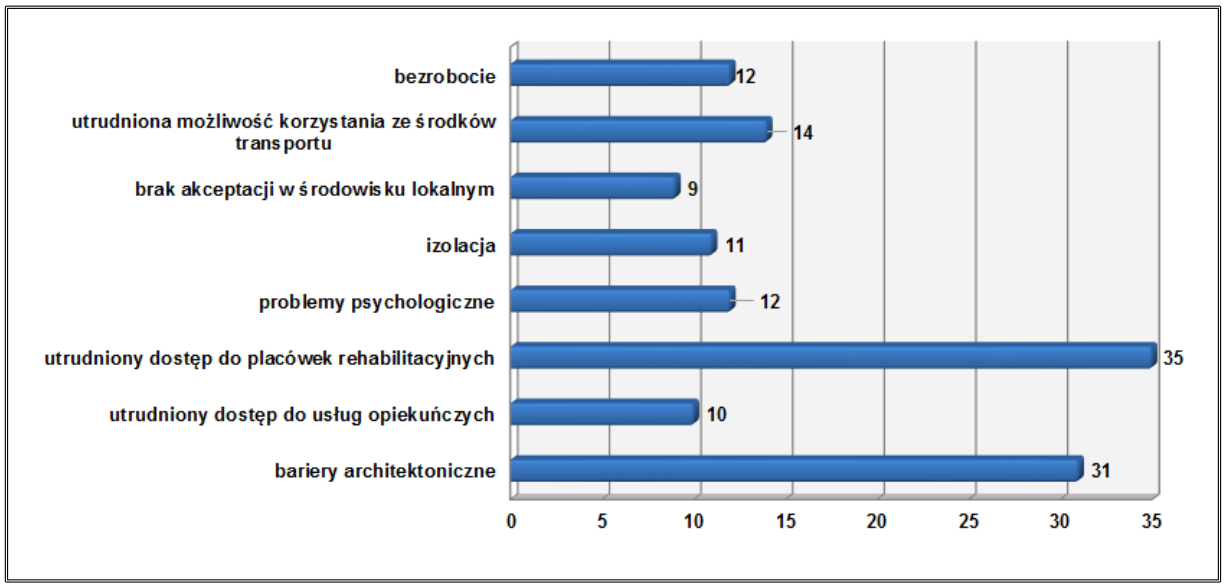

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Zdaniem największej liczby ankietowanych najczęstszym problemem społecznym dotykającym osoby niepełnosprawne jest utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych oraz bariery architektoniczne. Kolejne odpowiedzi uzyskały podobną liczbę odpowiedzi, a wśród nich znalazły się: utrudniona możliwość korzystania ze środków transportu, problemy psychologiczne, bezrobocie, izolacja, utrudniony dostęp do usług opiekuńczych oraz brak akceptacji w środowisku lokalnym. W związku z powyższymi odpowiedziami, niezbędne jest prowadzenie na terenie Gminy działań w zakresie rozbudowy i tworzenia placówek rehabilitacyjnych oraz niwelacji barier, z jakimi na co dzień spotykają się osoby z niepełnosprawnościami.

Wykres 10. Ocena oferty pomocy dla osób niepełnosprawnych

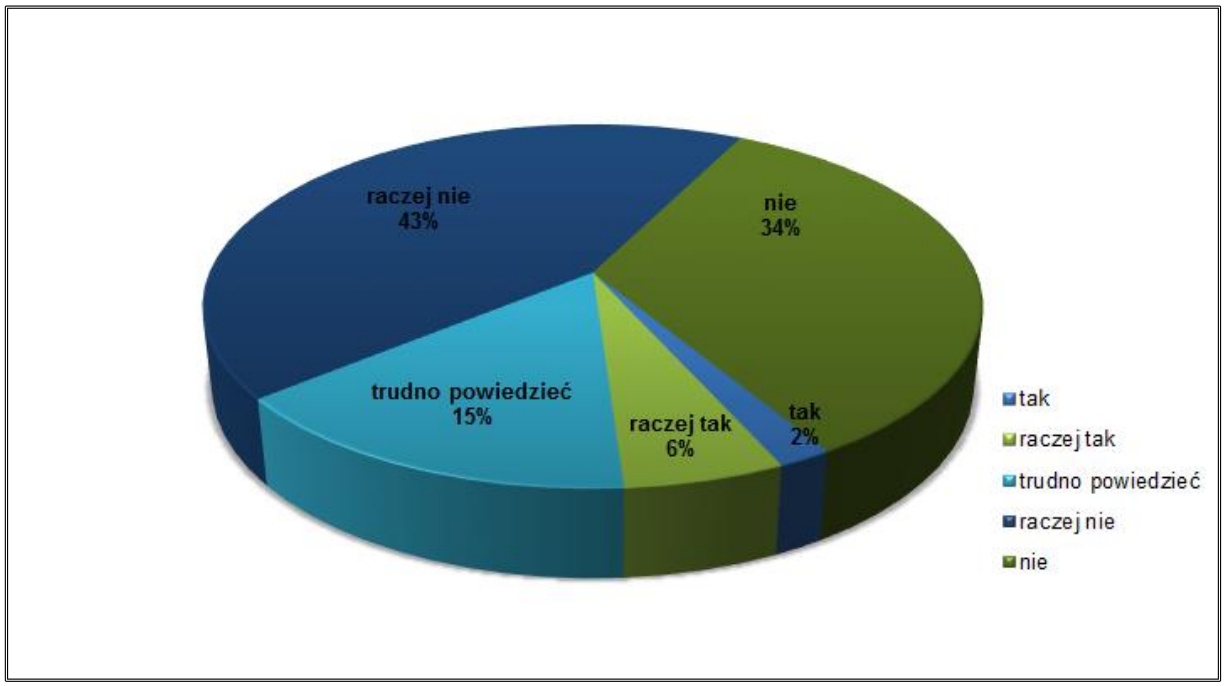

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Największa część respondentów stwierdziła, że oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych nie jest wystarczająca. Około 15% pytanych nie potrafiło wypowiedzieć się na ten temat. Niewielki odsetek ankietowanych stanowiły osoby, które odpowiedziały, że obecna oferta dla tej grupy mieszkańców jest wystarczająca. Nawiązując również do odpowiedzi na poprzednie pytanie, zauważalne jest, że mieszkańcy Gminy dostrzegają braki w kierowanej ofercie pomocy dla niepełnosprawnych, co powinno dać sygnał do wprowadzenia zmian w tym zakresie.

Wykres 11. Ocena dostępu do placówek opieki zdrowotnej

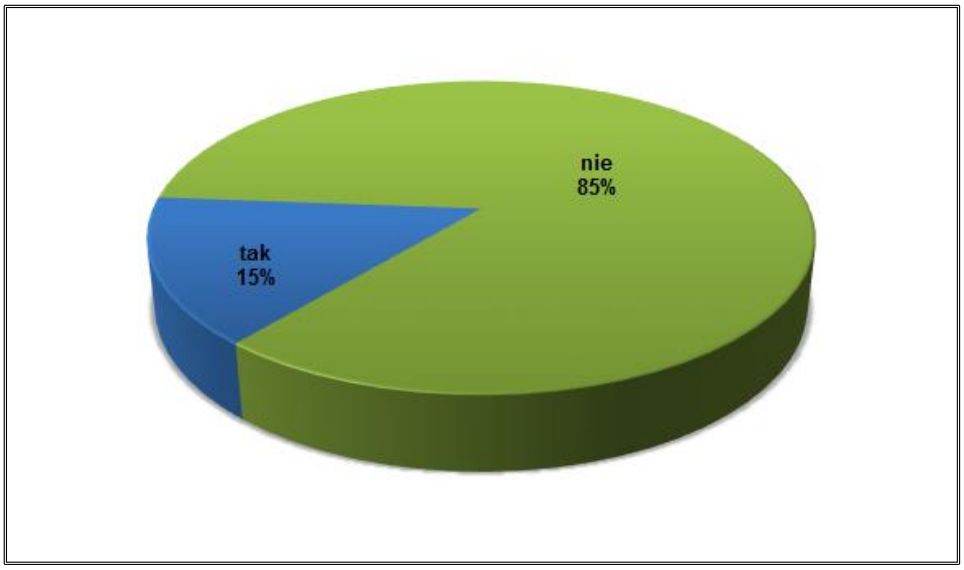

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Dostęp do placówek opieki zdrowotnej został oceniony negatywnie przez ankietowych, gdyż aż 85% zaznaczyło odpowiedź, że jest on niewystarczający. Osoby wskazujące na tę właśnie odpowiedź argumentowały to brakiem odpowiedniej ilości placówek szpitalnych, brakiem dostępu do rehabilitacji oraz deficytem specjalistycznego personelu medycznego.

Wykres 12. Skala problemu uzależnień

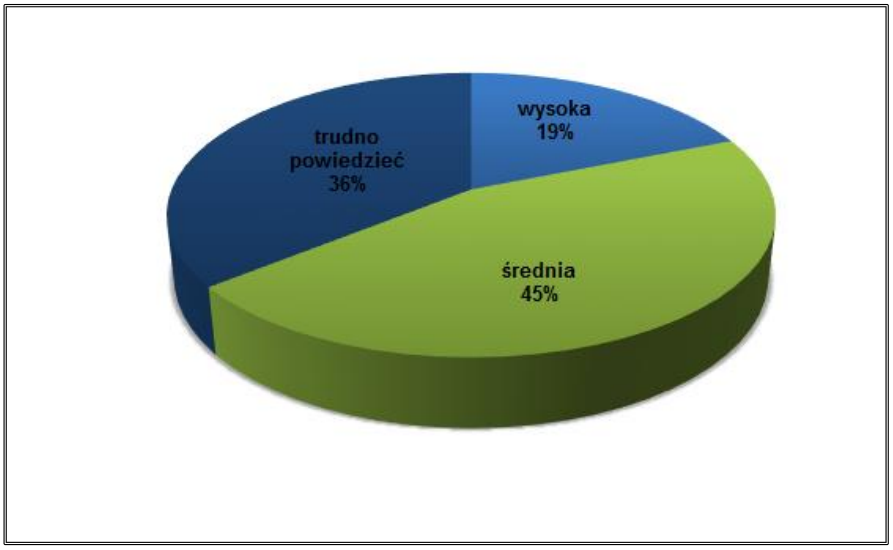

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Największa część respondentów (45%) wskazała, że skala uzależnień na terenie Gminy Środa Śląska jest średnia. Duży odsetek badanych nie potrafi wskazać, jakie właściwie są problemy Gminy w tym zakresie (36%). Ponad 19% ankietowanych wskazało, że występuje wysoki poziom zagrożenia uzależnieniami.

Wykres 13. Zjawisko przemocy domowej

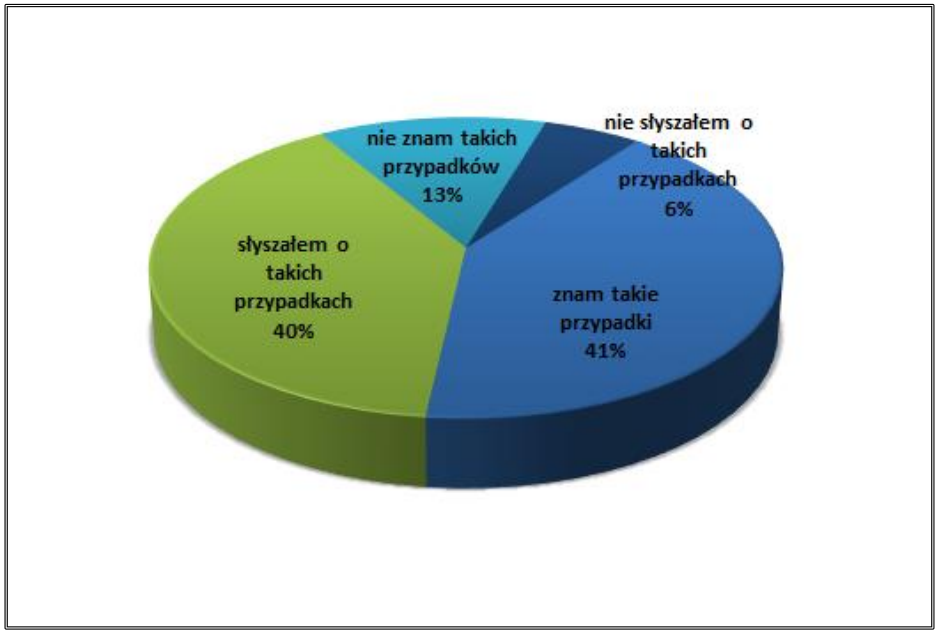

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Kolejne pytanie dotyczyło problemów przemocy domowej na terenie Gminy. Poziom wiedzy na temat takich przypadków był zróżnicowany wśród ankietowych. Największa część respondentów, tj. 41% zna przypadki przemocy domowej, a 40% słyszała o takich przypadkach. Niewielka część badanych, bo 13% wskazała, że nie zna takich przypadków, a 6% badanych wskazało, że o nich nie słyszało.

Wykres 14. Najczęściej dostrzegane zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży

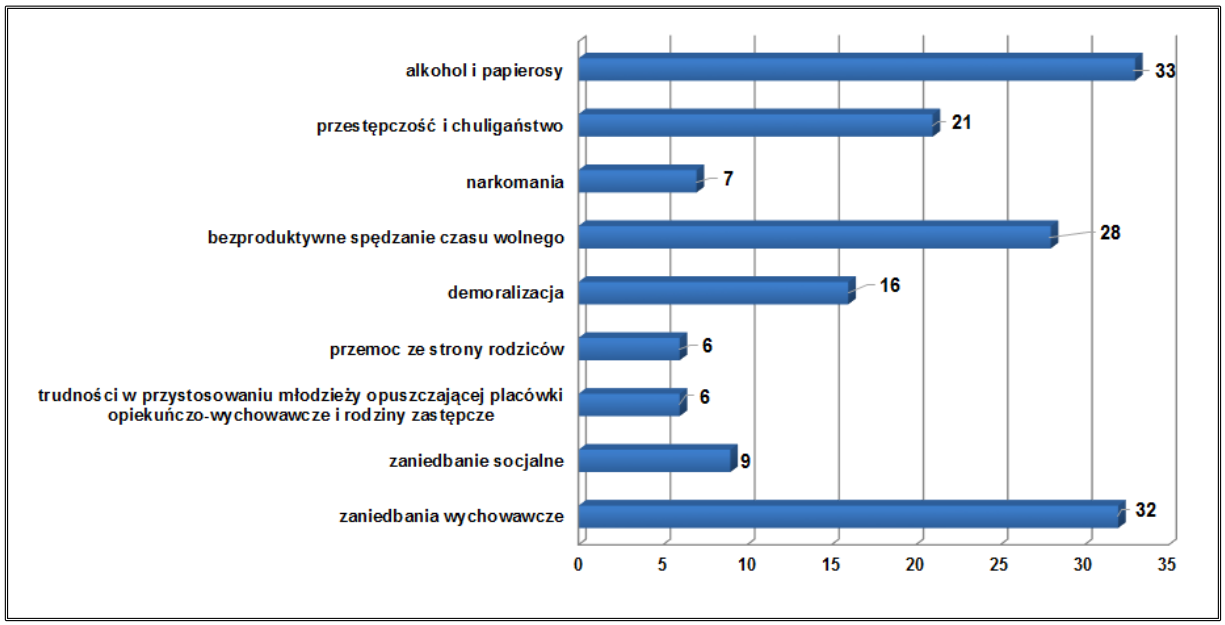

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Wśród dzieci i młodzieży najbardziej dostrzeganym przez ankietowanych problemem jest sięganie przez nich po alkohol i papierosy, co na pewno jest konsekwencją kolejno wskazywanego zaniedbania wychowawczego. Zjawisko bezproduktywnego spędzania czasu wolnego jest również bardzo istotnym problemem, jaki wskazali ankietowani. Duża część respondentów dostrzega problemy związane z przestępczością i chuligaństwem oraz demoralizacją.

Wykres 15. Zadowolenie ankietowanych z obecnych warunków życia

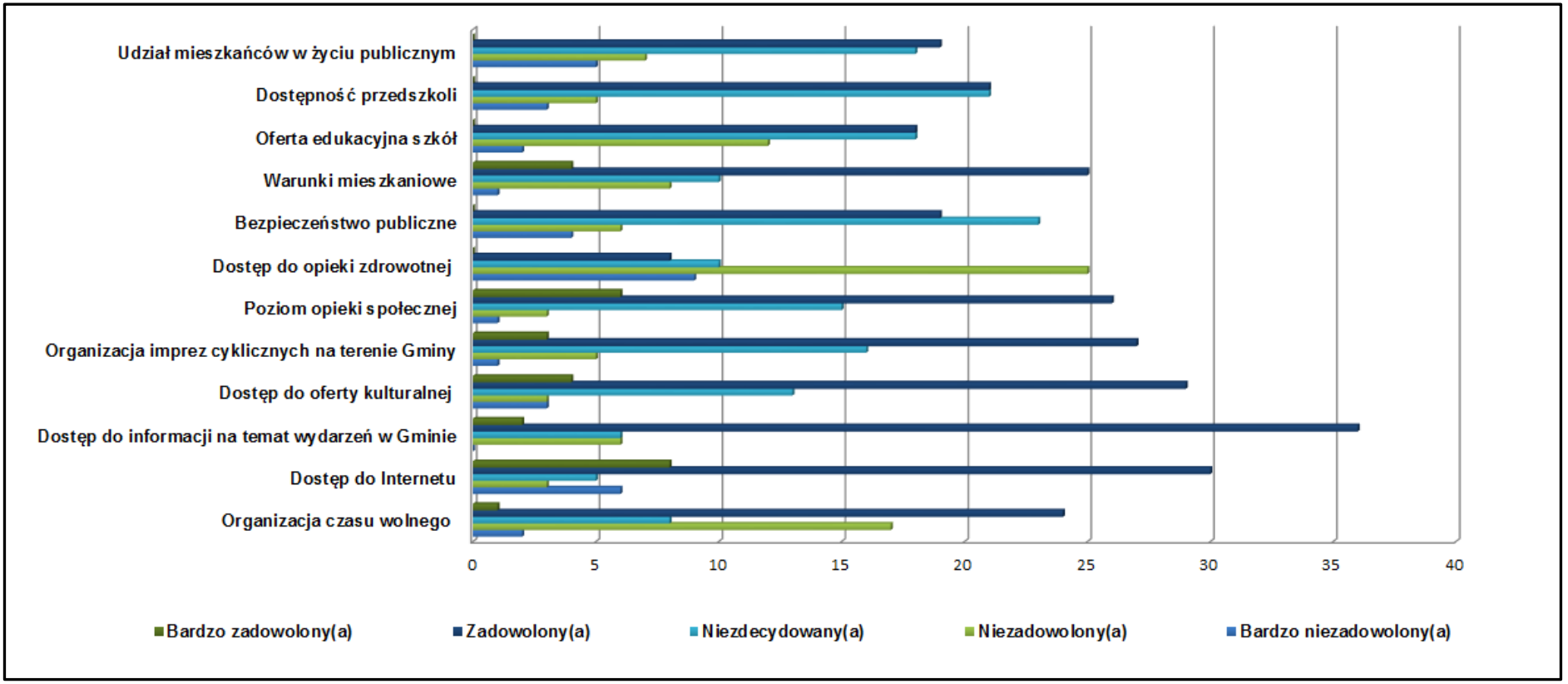

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Na pytanie dotyczące poszczególnych kwestii wpływających na jakość życia mieszkańców na terenie Gminy ankietowani w większości stwierdzili, że są zadowoleni z obecnych warunków. Największy poziom niezadowolenia dotyczy dostępu do opieki zdrowotnej oraz organizacji czasu wolnego.

W ostatnim pytaniu ankietowani zostali poproszeni o wskazanie działań, które ich zdaniem będą przeciwdziałać negatywnym zjawiskom występującym na terenie Gminy. W zakresie wsparcia ubogich respondenci wskazali przede wszystkim na aktywizację zawodową, pomoc żywieniową, zwiększenie ilości kursów i szkoleń, motywowanie osób do zmiany swojej sytuacji oraz prace sezonowe.

Wykres 16. Najczęstsze odpowiedzi respondentów dla działań w zakresie wsparcia ubogich

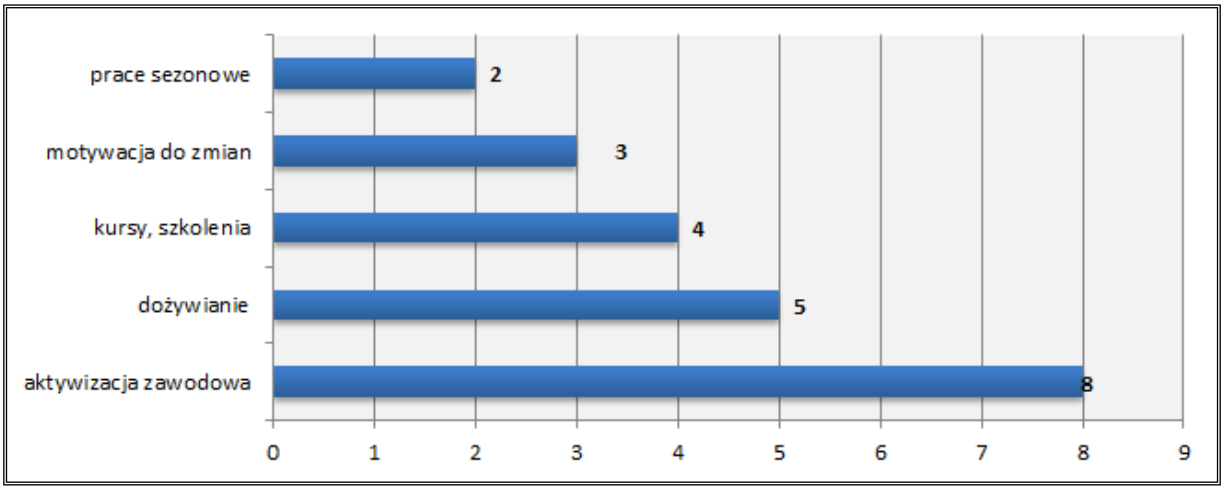

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Zdaniem ankietowanych działaniami, jakie powinny zostać podjęte w zakresie poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnością jest budowa nowych ośrodków prowadzących zabiegi rehabilitacyjne i w ten sposób poszerzenie możliwości dostępu do tych usług, niwelacja barier architektonicznych poprzez zwiększenie ilości podjazdów dla osób niepełnosprawnych. Ponadto wskazywano również na oferowanie pomocy medycznej i dostęp do służby zdrowia. Niektórzy ankietowania postulowali integrację osób niepełnosprawnych.

Wykres 17. Najczęstsze odpowiedzi respondentów dla działań w zakresie poprawy sytuacji niepełnosprawnych

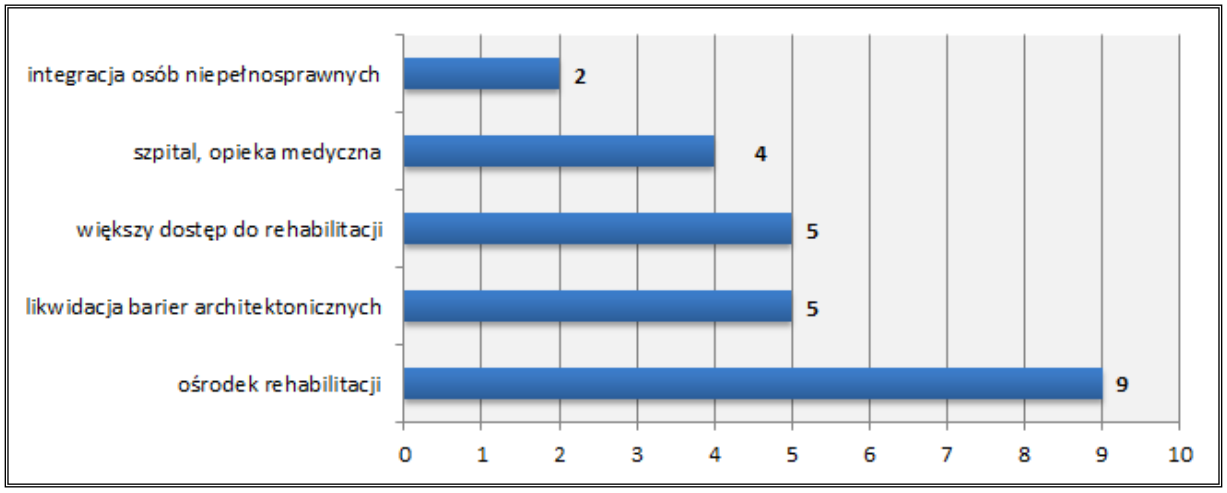

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Wykres 18. Najczęstsze odpowiedzi respondentów dla działań w zakresie poprawy dostępu do służby zdrowia

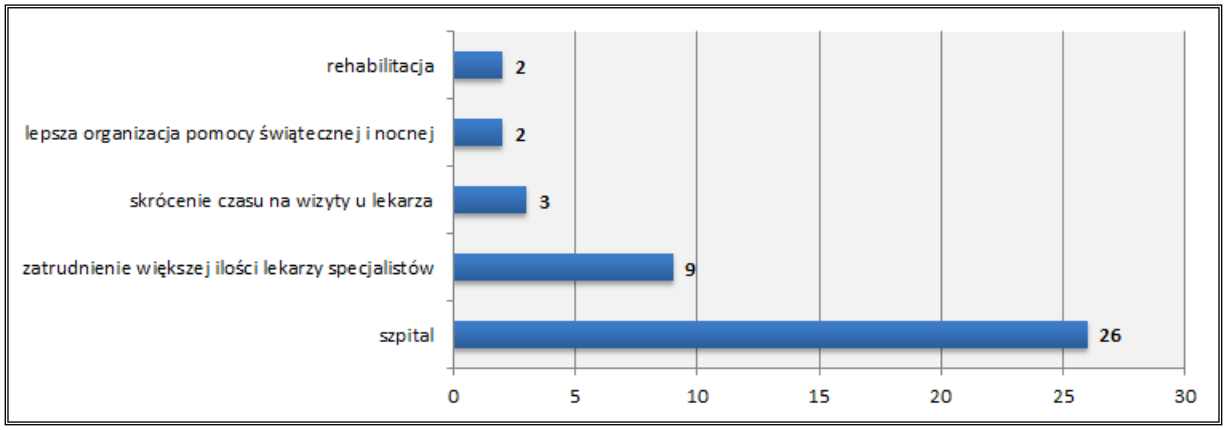

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Ankietowani wskazali, że kluczowym działaniem w zakresie poprawy dostępu do służby zdrowia jest budowa lub odbudowa szpitala powiatowego z kadrą wykwalifikowanego personelu medycznego i lekarzy specjalistów różnych specjalności. W mniejszym stopniu respondenci wskazywali konieczność skrócenia czasu oczekiwania na wizytę czy badania lekarskie, rehabilitację albo ostre dyżury w czasie świąt i w porze nocnej.

Jako działania przeciwdziałające negatywnym zjawiskom, na jakie narażone są osoby starsze, wskazano przede wszystkim organizację ośrodków rehabilitacji i zwiększenia dostępu do usług oferowanych przez te ośrodki. Nieco mniejszy odsetek osób wskazał na konieczność likwidacji barier architektonicznych oraz budowę nowych podjazdów.

Wykres 19. Najczęstsze odpowiedzi respondentów w zakresie działań na rzecz osób starszych

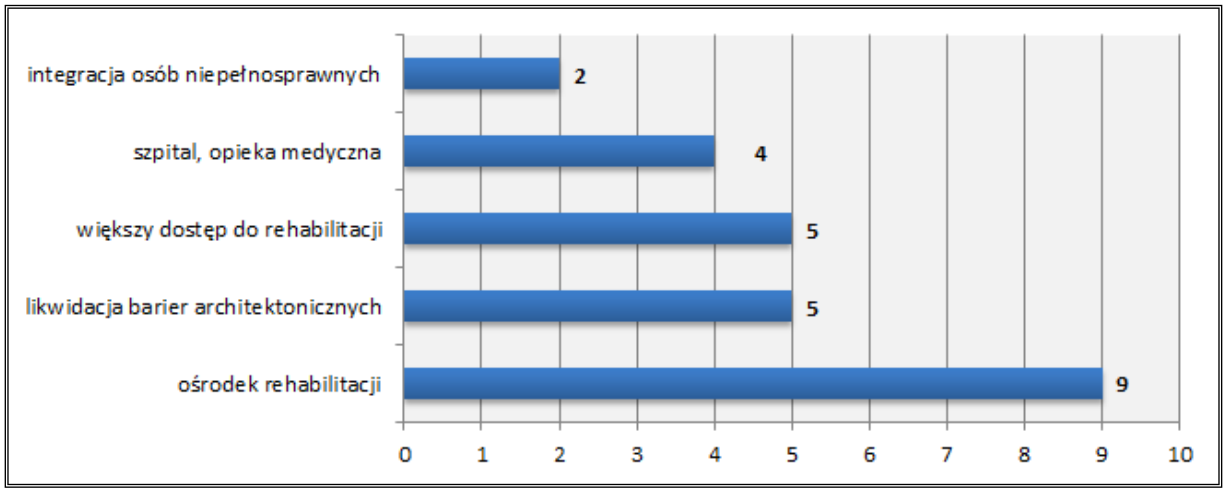

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Zdaniem respondentów na terenie Gminy w celu poprawy bezpieczeństwa powinny zostać podjęte działania w zakresie zwiększenia liczby patroli policyjnych i straży miejskiej. Pojawiały się również odpowiedzi, że dobrym pomysłem byłaby organizacja spotkań, na których będą poruszane sprawy bezpieczeństwa z policją, strażą, służbą zdrowia, wprowadzenie monitoringu oraz skuteczniejsza kontrola placów zabaw dla dzieci. Ankietowani uznali, że nie można tolerować żadnego łamania prawa i w związku z tym należy zaostrzyć egzekucję przepisów prawa (to działanie nie jest jednak możliwe do realizacji wyłącznie na szczeblu lokalnym, ale przede wszystkim krajowym).

Wykres 20. Najczęstsze odpowiedzi respondentów dla działań w zakresie bezpieczeństwa

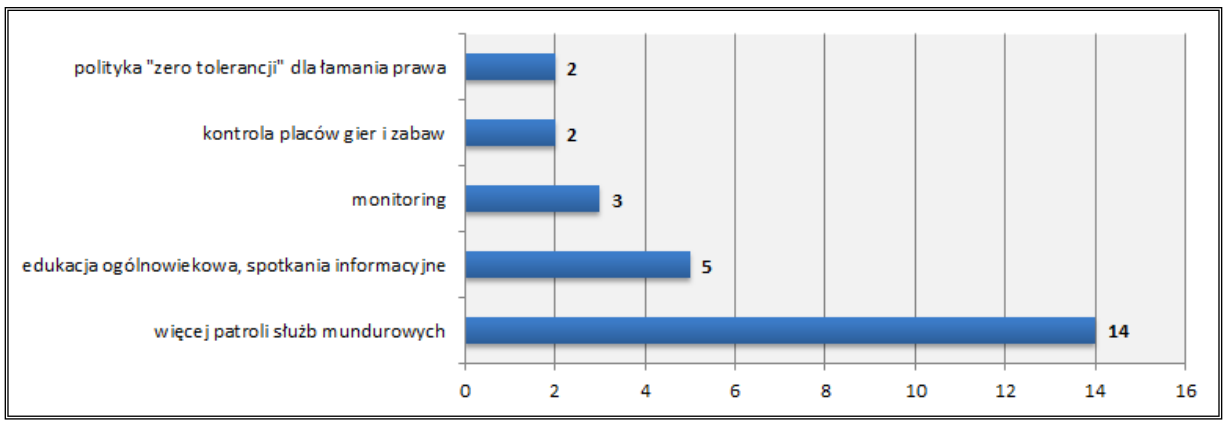

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Jako inne działania mające przeciwdziałać negatywnym zjawiskom występującym na terenie Gminy, ankietowani wskazali rozszerzenie oferty kulturalnej dla dorosłych.

3.4. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest jedną z najczęściej stosowanych i najprostszych technik analitycznych. Skrót SWOT pochodzi od czterech angielskich słów: **S**trenghts (silne strony), **W**eaknesses (słabe strony), **O**pportunities (szanse), **T**hreats (zagrożenia).

Powyższe pojęcia należy rozumieć następująco:

- SZANSE – zewnętrzne zjawiska i tendencje, które mają miejsce w otoczeniu, a odpowiednio wykorzystane będą impulsem rozwoju oraz osłabią występujące niekorzystne zjawiska.
- ZAGROŻENIA – wszystkie zewnętrzne zjawiska uznawane, jako bariery dla rozwoju Gminy, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. Istnienie zagrożeń musi być przy planowaniu podejmowanych działań.
- MOCNE STRONY – zalety wynikające z uwarunkowań wewnętrznych Gminy, które w pozytywny sposób wyróżniają je spośród innych. Mocne strony mogą być zarówno obiektywnie dane przez naturę, jak i być zasługą lokalnej społeczności.
- SŁABE STRONY – stanowią konsekwencję ograniczeń zasobów i niedostatecznego ukształtowania uwarunkowań wewnętrznych. Mogą one dotyczyć całego Gminy, jak i jego części.

Prawidłowa diagnoza poszczególnych okoliczności pozwoli na osiągnięcie celów, którym służy analiza SWOT. Celem tym jest:

- unikanie zagrożeń,
- wykorzystywanie szans,
- wzmacnianie słabych stron,
- opieranie się na mocnych stronach.

Z uwagi na zagadnienie przygotowywanego dokumentu z zakresu polityki społecznej zagadnienia ujęte w tabeli zredukowano do kwestii mających wpływ na politykę społeczną.

Tabela 38. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• funkcjonowanie GOPS, który umożliwia osobom i rodzinom pokonywanie trudnych sytuacji życiowych, wsparcie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb; • spadek liczby osób bezrobotnych na terenie Gminy; • zapewniony dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej; • spadek beneficjentów pomocy społecznej korzystających z niej z powodu ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizmu, narkomanii, potrzeby ochrony macierzyństwa, potrzeby ochrony macierzyństwa; • wzrost liczby przedsiębiorstw; • wsparcie organizacji pozarządowych na rzecz lokalnej społeczności; • dostęp do placówek oświaty; • wsparcie dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków; • współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy.	• narastający problem starzenia się społeczeństwa; • ujemny przyrost naturalny w ostatnich latach; • rosnąca liczba bezdomnych; • wysoki udział osób w wieku 24-54 lat wśród bezrobotnych; • niskie kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych; • narastający problem przemocy w rodzinie.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• utrzymanie się pozytywnych trendów dotyczących podnoszenia poziomu wykształcenia wśród mieszkańców; • wzrost jakości usług w zakresie pomocy społecznej, które są świadczone przez ośrodki pomocy społecznej; • rozwijająca się współpraca pomiędzy instytucjami m. in. Urzędy Pracy, Policja, Oświata, Ochrona Zdrowia; • kontynuacja i realizacja nowych projektów socjalnych we współpracy z organizacjami pozarządowymi; • rosnąca aktywności i poziom integracji mieszkańców w wyniku realizowanych projektów.	• konkurencja pomiędzy gminami w zabieganiu o środki pomocowe oraz lokalizacje inwestycji, • rozwarstwianie się społeczeństwa, podział na biednych i bogatych; • bierność i pasywność osób objętych pomocą społeczną, nasilanie się postaw roszczeniowych; • zjawisko dziedziczenia bezrobocia; • rozwój przestępczości i przemocy w rodzinie; • malejący przyrost naturalny.

Źródło: Opracowanie własne

4. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią

Prognoza obejmuje informacje o zasobach, potrzebach, problemach danej społeczności lokalnej, które:

- są wynikiem analizy danych opisujących stan społeczności lokalnej w ostatnich latach,
- biorą pod uwagę tendencje rozwojowe właściwe dla danego kraju, regionu oraz owej społeczności,
- dotyczą okresu, w którym będzie realizowana Strategia, czyli lata 2019-2026.

4.1. Prognoza demograficzna

PROGNOZA PRZYROSTU NATURALNEGO

Na podstawie *Prognozy ludności gmin na lata 2017-2030 o*pracowanej przez GUS i zawartej w niej prognozie dla Gminy Środa Śląska liczby urodzeń i zgonów, szacuje się, że w latach 2019-2026 ich liczba przyjmie trend malejący. W analizowanych latach będzie występował ujemny przyrost naturalny.

Tabela 39. Prognoza przyrostu naturalnego dla Gminy Środa Śląska do 2026 roku

Lata	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
2019	186	194	**-8**
2020	184	194	**-10**
2021	182	193	**-11**
2022	179	193	**-14**
2023	175	194	**-19**
2024	172	195	**-23**
2025	169	199	**-30**
2026	167	194	**-27**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy ludności dla gmin opracowanej przez GUS

PROGNOZA SALDA MIGRACJI

Zgodnie z prognozą do 2026 roku, liczba osób napływających, jak i odpływających będzie maleć. Prognozuje się przy tym, że saldo migracji będzie przyjmowało wartości dodatnie.

Tabela 40. Prognoza salda migracji dla Gminy Środa Śląska do 2026 roku

Lata	Napływy	Odpływy	Saldo migracji
2019	240	198	**42**
2020	237	196	**41**
2021	231	193	**38**
2022	227	190	**37**
2023	221	187	**34**
2024	221	184	**37**
2025	215	181	**34**
2026	215	179	**36**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy ludności dla gmin opracowanej przez GUS

PROGNOZA LICZBY LUDNOŚCI

Na podstawie *Prognozy ludności gmin na lata 2017-2030 o*pracowanej przez GUS i zawartej w niej prognozie dla Gminy Środa Śląska, szacuje się, że w analizowanych latach liczba osób w wieku przedprodukcyjnym początkowo będzie rosła, po czym od 2023 r. prognozowany jest spadek, liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym będzie rosła, a w wieku produkcyjnym spadnie, ponadto w 2026 roku w stosunku do 2019, prognozowany jest wzrost liczby ludności o ok. 0,62%.

Tabela 41. Prognoza liczby ludności Gminy Środa Śląska w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny do 2026 roku

Lata	Liczba ludności			
	Ogółem	W wieku przedprodukcyjnym	W wieku produkcyjnym	W wieku poprodukcyjnym
2019	19 827	3 520	12 216	4 091
2020	19 858	3 545	12 085	4 228
2021	19 885	3 578	11 962	4 345
2022	19 908	3 612	11 835	4 461
2023	19 923	3 602	11 766	4 555
2024	19 937	3 576	11 762	4 599
2025	19 941	3 528	11 744	4 669
2026	19 950	3 488	11 732	4 730

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy ludności dla gmin opracowanej przez GUS

Wykres 21. Prognoza liczby ludności Gminy Środa Śląska w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny do 2026 roku

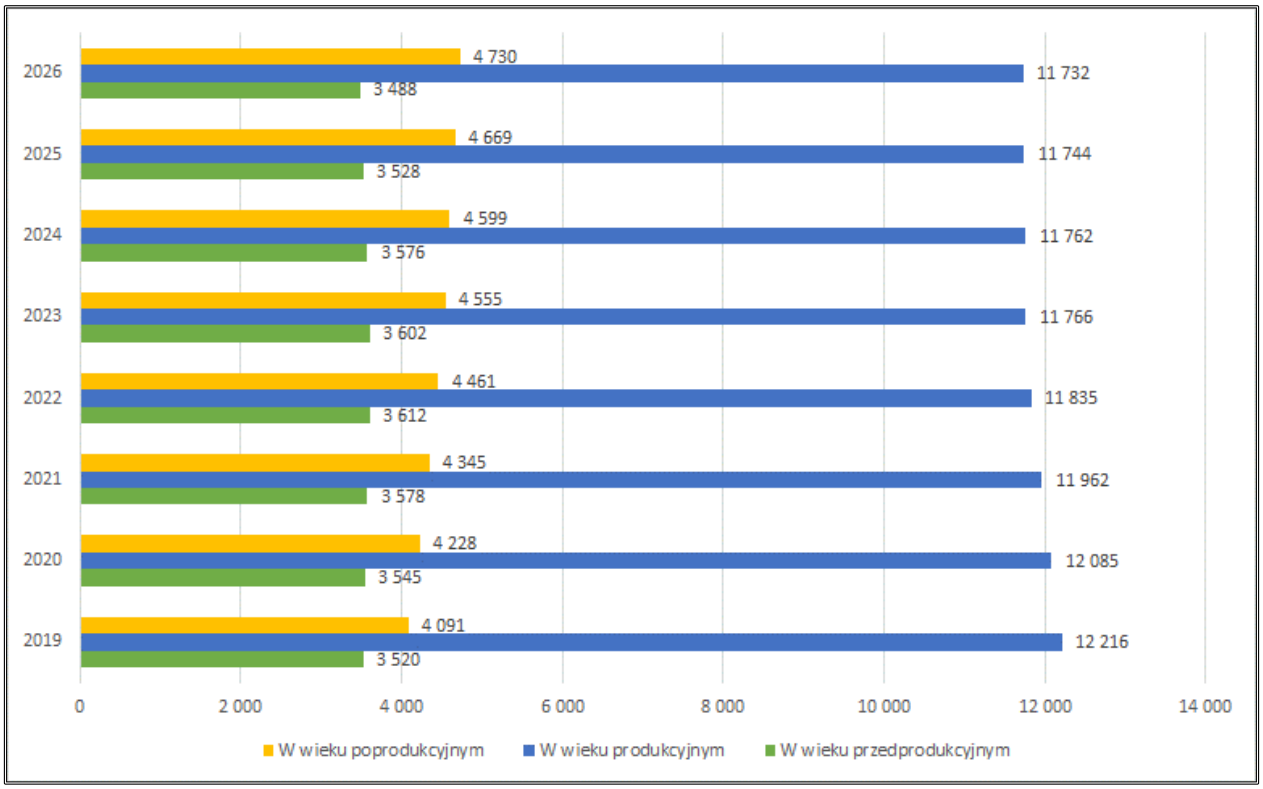

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy ludności dla gmin opracowanej przez GUS

W poniższej tabeli przedstawiono bardziej szczegółową prognozę ludności mieszkańców Gminy Środa Śląska pod względem struktury wiekowej mieszkańców.

Tabela 42. Prognoza struktury wiekowej mieszkańców Gminy Środa Śląska do 2026 roku

Wyszczególnienie	0-14	15-59	60+	65+	80+
2019	3 026	12 021	4 780	3 381	768
2020	3 025	11 935	4 898	3 526	769
2021	3 008	11 878	4 999	3 658	750
2022	2 974	11 868	5 066	3 797	750
2023	2 943	11 834	5 146	3 894	754
2024	2 897	11 854	5 186	3 964	724
2025	2 855	11 857	5 229	4 066	728
2026	2 821	11 855	5 274	4 155	763

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy ludności dla gmin opracowanej przez GUS

PROGNOZA WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

Jednym z czynników, który ustala rozwój społeczeństwa jest wzrost poziomu wykształcenia. W ciągu dziewięciu lat, które dzielą spisy powszechne można zauważyć dynamiczne zmiany, które zdecydowanie miały wpływ na transformację w strukturze ludności wg poziomu

wykształcenia. Widoczne są tendencje wśród mieszkańców do podwyższania i uzupełniania wykształcenia. Na tej podstawie można wywnioskować, że dane określające poziom wykształcenia będą progresywne.

4.2. Prognoza zmian

Przewiduje się, że konsekwencją realizacji działań ujętych w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Środa Śląska na lata 2019-2026* będzie wzrost zaufania mieszkańców Gminy w stosunku do placówek pomocowych oraz zmniejszenie obszarów, w których występują problemy społeczne, szczegółowo określone w rozdziale 3.2. niniejszej Strategii.

W tabeli poniżej zaprezentowane prognozowane zmiany w zakresie poszczególnych problemów społecznych, które poddano diagnozie.

Tabela 43. Prognoza zmian problemów społecznych na terenie Gminy w wyniku realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Problem społeczny	Prognoza zmian
Bezrobocie	— spadek liczby osób bezrobotnych poprzez wzrost aktywizacji zawodowej i integracji społecznej, — wzrost liczby miejsc pracy w wyniku powstania nowych podmiotów gospodarczych i rozwoju ekonomii społecznej, — poprawa dostępu do usług świadczonych przez PUP, — zwiększenie szans osób bezrobotnych na znalezienie zatrudnienia poprzez odpowiednie dostosowanie ich kwalifikacji do wymagań rynku pracy, — wzrost kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie,
Ubóstwo	— poprawa warunków życia mieszkańców Gminy i spadek liczby rodzin ubogich, — zapewnienie odpowiednich warunków życia osobom i rodzinom potrzebującym, — zwiększenie dostępu do rynku pracy, — rozszerzenie działań w formie pracy socjalnej,
Problemy osób z niepełnosprawnością	— tworzenie i współpraca z organizacjami pozarządowymi na rzecz osób niepełnosprawnych, — podniesienie jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier architektonicznych w miejscach publicznych, — pobudzenie zaangażowania osób niepełnosprawnych w życie społeczne i zawodowe, — zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością, — zwiększenie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
Problemy osób starszych	— poprawa jakości i dostępności opieki zdrowotnej dla osób starszych, — wzrost aktywności osób starszych poprzez zapewnienie im dostępu do rekreacji, kultury i wypoczynku, — rozwijanie środowiskowych form opieki dla osób niesamodzielnych, zależnych, — wzrost liczby osób zatrudnionych przez GOPS sprawujących opiekę nad osobami starszymi, — rozwój wolontariatu na rzecz pomocy seniorom,

Problem społeczny	Prognoza zmian
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	— prowadzenie kampanii informacyjnych propagujących odpowiedzialne rodzicielstwo, — realizacja projektów mających na celu ochronę życia rodzin oraz rozwój specjalistycznego dla nich wsparcia, — poprawa akcesu do specjalistycznego poradnictwa w zakresie problemów opiekuńczo-wychowawczych, — spadek liczby rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, — spadek liczby rodzin objętych pomocą asystenta rodziny, — tworzenie nowych miejsc spotkań rodzin w społeczności lokalnej,
Uzależnienia	— wzrost liczby zrealizowanych programów profilaktycznych dotyczących uzależnień, — rozwój specjalistycznego poradnictwa, — zwiększenie dostępności do poradnictwa w zakresie uzależnień, — zmniejszenie liczby osób uzależnionych,
Bezdomność	— spadek liczby osób narażonych na bezdomność z powodu bezrobocia, ubóstwa poprzez działania na rzecz pobudzania aktywności zawodowej i rozwoju kwalifikacji, — spadek liczby osób bezdomnych,
Przemoc w rodzinie	— rozwój społecznej świadomości na temat zjawiska przemocy w rodzinie, — zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy psychologicznej dla rodzin dotkniętych przemocą,
Przestępczość	— zmniejszenie liczby przestępstw na terenie Gminy, — eliminowanie aktów wandalizmu i chuligaństwa poprzez odpowiednie zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży, — zwiększenie aktywności służb publicznych w przeciwdziałaniu przestępczości, — poprawa bezpieczeństwa wśród pieszych i pasażerów pojazdów,

Źródło: Opracowanie własne

Prognozowane zmiany będą możliwe do uzyskania poprzez współdziałanie instytucji i organizacji pozarządowych, które funkcjonują dla dobra mieszkańców Gminy w sferze scalania społeczności lokalnej, wzrostu aktywności i pomocy społecznej.

5. Wizja rozwoju społecznego i cele strategiczne

Przeprowadzona diagnoza społeczna w obszarze problemów społecznych oraz prognoza zmian w zakresie objętym strategią, pozwoliły na określenie **wizji rozwoju społecznego** na terenie Gminy Środa Śląska, którym jest:

„GMINA ŚRODA ŚLĄSKA POSIADA ZINTEGROWANY SYSTEM WSPARCIA SPOŁECZNEGO, DZIĘKI KTÓREMU WSPIERA OSOBY WYKLUCZONE SPOŁECZNIE LUB ZAGROŻONE WYKLUCZENIEM, W TYM OSOBY UZALEŻNIONE, BEZROBOTNE, NARAŻONE NA BEZDOMNOŚĆ, DOTKNIĘTE PRZEMOCĄ W RODZINIE I Z PROBLEMAMI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYMI. PONADTO TWORZY OPTYMALNE WARUNKI DO ŻYCIA I ROZWOJU SWOICH MIESZKAŃCÓW, UWZGLĘDNIAJĄC POTRZEBY SENIORÓW”

Wizja, która została przedstawiona powyżej, zawiera w swoim zakresie kwestie problemowe Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych i jej adresatami są wszyscy mieszkańcy

Gminy, zarówno ci, których dotykają problemy społeczne związane głównie z marginalizacją i izolacją z życia społecznego, jak i przyszli mieszkańcy Gminy Środa Śląska.

W oparciu o dokonaną analizę SWOT, dotychczasowe doświadczenia pracowników GOPS oraz rzeczywiste potrzeby społeczne, wytypowano **7 problemowych obszarów priorytetowych:**

I. **Uzależnienia**
II. **Bezrobocie**
III. **Ubóstwo i wykluczenie społeczne**
IV. **Problemy osób starszych**
V. **Przemoc w rodzinie**
VI. **Bezdomność**
VII. **Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych**

Dla każdego z ww. obszarów priorytetowych wyznaczono **cele strategiczne**, które ułatwią realizację wizji rozwoju.

Tabela 44. Cele strategiczne

L.p.	OBSZAR PRIORYTETOWY	CELE STRATEGICZNE
I.	**Uzależnienia**	**Cel strategiczny 1.** Wspieranie osób uzależnionych.
II.	**Bezrobocie**	**Cel strategiczny 2.** Przeciwdziałanie i łagodzenie skutków bezrobocia.
III.	**Ubóstwo i wykluczenie społeczne**	**Cel strategiczny 3.** Pomoc osobom ubogim i rozwijanie działań na rzecz ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego.
IV.	**Problemy osób starszych**	**Cel strategiczny 4.** Zapewnienie pomocy i poprawa warunków funkcjonowania osób starszych w społeczności lokalnej.
V.	**Przemoc w rodzinie**	**Cel strategiczny 5.** Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie.
VI.	**Bezdomność**	**Cel strategiczny 6.** Wspieranie i pomoc dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością.
VII.	**Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych**	**Cel strategiczny 7.** Wspomaganie prawidłowego funkcjonowania rodzin ze szczególnym uwzględnieniem rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji.

6. Kierunki niezbędnych działań

W celu urzeczywistnienia założeń Strategii, niezbędne jest wskazanie zasadniczych działań w ramach skonkretyzowanych celów strategicznych. Owe działania wyrażono w postaci celów operacyjnych.

Tabela 45. Kierunki niezbędnych działań

Cel strategiczny	Kierunki działań
Cel strategiczny 1. Wspieranie osób uzależnionych.	1. Prowadzenie działań profilaktycznych z zakresu uzależnień. 2. Wspomaganie działalności instytucji i stowarzyszeń działających na rzecz osób uzależnionych. 3. Zapewnienie dostępu do specjalistycznej pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych
Cel strategiczny 2. Przeciwdziałanie i łagodzenie skutków bezrobocia.	1. Wspieranie i rozwój aktywności społeczno-zawodowej osób bezrobotnych.
Cel strategiczny 3. Pomoc osobom ubogim i rozwijanie działań na rzecz ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego.	1. Udzielanie pomocy w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych osobom potrzebującym. 2. Kreowanie i realizacja programów na rzecz pomocy osobom żyjącym w ubóstwie.
Cel strategiczny 4. Zapewnienie pomocy i poprawa warunków funkcjonowania osób starszych w społeczności lokalnej.	1. Rozwój środowiskowych form opieki dla osób starszych oraz wolontariatu na rzecz pomocy seniorom. 2. Zwiększenie aktywności społecznej osób starszych.
Cel strategiczny 5. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie.	1. Podnoszenie poziomu kompetencji przedstawicieli podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy. 2. Edukacja społeczności lokalnej nt. przemocy w rodzinie (kampanie informacyjne lokalne i ogólnopolskie)
Cel strategiczny 6. Wspieranie i pomoc dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością.	1. Zaspokajanie niezbędnych potrzeb bytowych osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością. 2. Zapobieganie dalszemu rozwojowi problemu bezdomności.
Cel strategiczny 7. Wspomaganie prawidłowego funkcjonowania rodzin ze szczególnym uwzględnieniem rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji.	1. Wspieranie rodziny w podnoszeniu kosztów utrzymania i wychowania dzieci w rodzinie. 2. Wsparcie rodziny w środowisku oraz pomoc rodzinom w przezwyciężeniu trudności opiekuńczo-wychowawczych. 3. Rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodzin.

Źródło: Opracowanie własne

7. Sposób realizacji strategii oraz jej ramy finansowe

Sposób realizacji Strategii

Realizowanie zarządzeń Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych należy do obowiązku władzy wykonawczej Gminy. Koordynatorem urzeczywistniania celów wskazanych w Strategii jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Środzie Śląskiej, natomiast wszystkie podmioty, które realizują zadania Gminy będą uczestniczyć w realizacji założeń.

Wsparcia i pomocy można także oczekiwać od niżej wymienionych instytucji, które działają na terenie Gminy:

- Komedy Powiatowej Policji w Środzie Śląskiej
- Powiatowego Urzędu Pracy w Środzie Śląskiej,
- Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej,
- Placówek kulturalnych i sportowych,
- Szkół i placówek oświatowo – wychowawczych.

Niniejsza Strategia będzie również wdrażana za pomocą realizacji gminnych programów i projektów wykonywanych przez wyżej wymienione podmioty i instytucje korelujące na poziomie Gminy.

Działania przedstawione w Strategii mogą być urzeczywistniane na różnych poziomach – zaczynając od realizacji działania przez GOPS lub inne podmioty, poprzez współpracę partnerską, aż po zlecanie realizowania zadań publicznych podmiotom zewnętrznym, których tryb jest określony odrębnymi przepisami prawa.

Programy i projekty muszą być analogiczne z założeniami Strategii oraz tak zaplanowane, by zawierały się w strukturze celów strategicznych, zaś rezultaty realizacji programu lub projektu wpływały na osiągnięcie wizji.

Ramy finansowe Strategii

Jednym z najważniejszych warunków realizacji celów zawartych w każdej strategii jest jej finansowanie. Zakłada się, że ramy finansowe *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Środa Śląska* obejmują lata 2019-2026, gdyż w tym okresie będą realizowane w sposób stały zdefiniowane cele strategiczne i operacyjne.

Przewiduje się, że realizacja proponowanych celów i działań nastąpi przy wykorzystaniu następujących źródeł finansowania:

- środki własne pochodzące z budżetu Gminy finansowane z jego dochodów;
- środki przekazane Gminie z budżetu państwa (dotacje);
- środki funduszu krajowego;

- projekty systemowe i konkursowe w ramach środków rządowych, ministerialnych oraz Unii Europejskiej;
- środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny).

8. Monitoring i wskaźniki pomiaru stopnia realizacji strategii

Realizacja Strategii będzie monitorowana w oparciu o założone wskaźniki obserwacji, w tym, m.in.:

1. w obszarze społecznym:
   - struktura demograficzna mieszkańców;
   - przyrost naturalny;
   - saldo migracji;
   - liczba beneficjentów pomocy społecznej;
   - powody korzystania z pomocy;
   - formy udzielanej pomocy.
2. w obszarze gospodarczym:
   - liczba funkcjonujących podmiotów gospodarczych;
   - liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych.

Ponadto monitorowana będzie liczba programów i projektów przyjętych do realizacji, a także ilość środków finansowych przeznaczonych na poszczególne działania zaplanowane w strategii.

Dane do pomiaru wskaźników pozyskiwane będą głównie z następujących źródeł:

- sprawozdań GOPS w Środzie Śląskiej,
- Urzędu Miejskiego w Środzie Śląskiej
- Powiatowego Urzędu Pracy w Środzie Śląskiej,
- Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Śląskiej,
- danych statystycznych GUS.

Monitorowanie umożliwi:

- bieżącą ocenę wykonywania programów, osiągania celów i realizacji zadań,
- prognozowanie możliwych zmian warunków realizacji Strategii,
- podjęcie czynności naprawczych i zabezpieczających,
- informowanie lokalnej społeczności o osiągniętych efektach.

Zadaniem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Śląskiej będzie sporządzanie raportu monitoringowego, ukazującego stan realizacji Strategii. Będzie on wykonywany na

podstawie danych gromadzonych przez wszystkie podmioty zaangażowane w wykonanie Strategii, a następnie przekazywanych do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Rezultaty raportu winny eksponować na podejmowanie działań, których celem będzie zniwelowanie bądź usunięcie nieprawidłowości na etapie wdrażania Strategii. Co więcej, raport będzie stanowił podstawę do wszelkich prac aktualizacyjnych i składania sugestii adaptacji zapisów Strategii w stosunku do zachodzących zmian społeczno-gospodarczych na terenie Gminy Środa Śląska.

Wyznacznikiem realizacji celów strategicznych będzie przede wszystkim stopień zadowolenia osób mieszkających na terenie Gminy z jakości życia. Owa jakość będzie sprawdzana na podstawie weryfikatorów zawartych w tabeli poniżej. Oprócz tego, wskaźnikiem monitorującym zachodzące zmiany, będzie również zmniejszająca się liczba beneficjentów pomocy oraz zmniejszanie się strumienia środków na bezpośrednie wsparcie osób, które potrzebują pomocy najbardziej.

Tabela 46. Wskaźniki realizacji kierunków niezbędnych działań

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań	Odpowiedzialność za realizację	Wskaźniki realizacji działania
Cel strategiczny 1. Wspieranie osób uzależnionych.	1. Prowadzenie działań profilaktycznych z zakresu uzależnień.	GOPS, organizacje pozarządowe	— liczba zrealizowanych programów profilaktycznych dotyczących uzależnień; — liczba przeprowadzonych kampanii w zakresie uzależnień od alkoholu i innych środków psychoaktywnych;
	2. Wspomaganie działalności instytucji i stowarzyszeń działających na rzecz osób uzależnionych.	GOPS, organizacje pozarządowe	— liczba organizacji prowadzących działania na rzecz osób uzależnionych, współpracujących z GOPS;
	3. Zapewnienie dostępu do specjalistycznej pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych.	GOPS, organizacje pozarządowe	— liczba osób uzależnionych, które skorzystały ze specjalistycznej pomocy punktu konsultacyjnego dla osób uzależnionych; — liczba udzielonych porad i przeprowadzonych rozmów;
Cel strategiczny 2. Przeciwdziałanie i łagodzenie skutków bezrobocia.	1. Wspieranie i rozwój aktywności społeczno-zawodowej osób bezrobotnych	GOPS, Powiatowy Urząd Pracy	— liczba osób, którym przyznano świadczenie pieniężne z powodu bezrobocia; — liczba osób skierowanych do prac społecznie użytecznych; — liczba osób zatrudnionych w ramach robót publicznych; — liczba zawartych kontraktów socjalnych; — liczba zrealizowanych projektów w zakresie ograniczenia zjawiska bezrobocia i wzrostu aktywności społeczno-zawodowej; — liczba mieszkańców, która wzięła udział w projektach; — liczba osób, która znalazła zatrudnienie po realizacji projektu;
Cel strategiczny 3. Pomoc osobom ubogim i rozwijanie działań na rzecz ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego.	1. Udzielanie pomocy w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych osobom potrzebującym.	GOPS	— liczba osób, którym przyznano świadczenie pieniężne z powodu ubóstwa; — liczba osób, którym przyznano świadczenie niepieniężne z powodu ubóstwa;
	2. Kreowanie i realizacja programów na rzecz pomocy osobom żyjącym w ubóstwie.	GOPS	— liczba zrealizowanych projektów na rzecz pomocy osobom ubogim; — liczba uczestników projektów na rzecz ograniczenia ubóstwa; — rodzaj świadczeń niepieniężnych;

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań	Odpowiedzialność za realizację	Wskaźniki realizacji działania
Cel strategiczny 4. Zapewnienie pomocy i poprawa warunków funkcjonowania osób starszych w społeczności lokalnej.	1. Rozwój środowiskowych form opieki dla osób starszych oraz wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.	GOPS	— liczba osób zatrudnionych przez GOPS sprawujących opiekę nad osobami starszymi; — liczba wolontariuszy zajmujących się osobami starszymi; — liczba projektów zrealizowanych na rzecz osób starszych; — liczba osób starszych objęta bezpośrednią pomocą w ramach projektów;
	2. Zwiększenie aktywności społecznej osób starszych.	GOPS	— liczba projektów zrealizowanych na rzecz osób starszych w kierunku zwiększenia aktywności osób starszych; — liczba spotkań integracyjnych;
Cel strategiczny 5. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie	1. Podnoszenie poziomu kompetencji przedstawicieli podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy.	GOPS, Komenda Powiatowa Policji, organizacje pozarządowe	— liczba zrealizowanych programów profilaktycznych; — liczba podmiotów zaangażowanych do realizacji zadania;
	2. Edukacja społeczności lokalnej nt. przemocy w rodzinie (kampanie informacyjne lokalne i ogólnopolskie)	GOPS, Komenda Powiatowa Policji, organizacje pozarządowe, placówki oświatowe	— liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych;
Cel strategiczny 6. Wspieranie i pomoc dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością.	1. Zaspokajanie podstawowych potrzeb bytowych osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością.	GOPS	— liczba osób, którym przyznano świadczenia pieniężne/ niepieniężne; — liczba osób objętych pomocą doraźną lub okresową w postaci gorącego posiłku dziennie; — liczba osób bezdomnych skierowanych do schroniska; — liczba osób bezdomnych umieszczonych w noclegowniach i ogrzewalniach;
	2. Zapobieganie dalszemu rozwojowi problemu bezdomności.	GOPS	— liczba osób, którym udzielono schronienia (skierowanie do schroniska); — liczba osób otrzymująca dodatki mieszkaniowe;
Cel strategiczny 7. Wspomaganie prawidłowego funkcjonowania rodzin ze szczególnym uwzględnieniem rodzin mających trudności w	1. Wspieranie rodzin w ponoszeniu kosztów utrzymania i wychowania dzieci.	GOPS	— liczba rodzin pobierająca świadczenia rodzinne; — liczba rodzin pobierających świadczenie w ramach Programu Rodzina 500+;
	2. Rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodzin.	GOPS	— liczba rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi objętych pracą socjalną; — liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny;

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań	Odpowiedzialność za realizację	Wskaźniki realizacji działania
wypełnianiu swoich podstawowych funkcji.			— liczba rodzin korzystająca ze szkoleń i warsztatów podnoszących umiejętności wychowawcze; — liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych promujących odpowiedzialne rodzicielstwo;

Źródło: Opracowanie własne

9. Spis tabel, wykresów, rysunków

Tabela 1. Liczba mieszkańców Gminy Środa Śląska 13
Tabela 2. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym na terenie Środa Śląska w latach 2014-2018..... 14
Tabela 3. Przyrost naturalny 15
Tabela 4. Podmioty gospodarcze działające na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2014-2018..... 16
Tabela 5. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Środa Śląska..... 18
Tabela 6. Podmioty świadczące opiekę medyczną na terenie Gminy Środa Śląska..... 19
Tabela 7. Opieka zdrowotna na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2014-2017..... 19
Tabela 8. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Środa Śląska w roku 2002..... 20
Tabela 9. Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu średzkiego 21
Tabela 10. Liczba uczniów na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2014-2017 21
Tabela 11. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego na terenie Gminy Środa Śląska..... 22
Tabela 12. Placówki oświatowe funkcjonujące na terenie Gminy Środa Śląska 22
Tabela 13. Pomoc społeczna na terenie Gminy Środa Śląska - zadania własne Gminy w latach 2013-2018..... 31
Tabela 14. Liczba beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Środzie Śląskiej..... 33
Tabela 15. Liczba bezrobotnych na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2014-2018..... 37
Tabela 16. Liczba beneficjentów GOPS w Środzie Śląskiej korzystających z pomocy z powodu bezrobocia 38
Tabela 17. Liczba beneficjentów GOPS w Środzie Śląskiej korzystających z pomocy z powodu ubóstwa 39
Tabela 18. Świadczenie przyznane w ramach programu wieloletniego "Pomoc Państwa w zakresie dożywiania" w latach 2014-2018 40
Tabela 19. Zestawienie wydanych decyzji i wypłaconych kwot dodatków mieszkaniowych na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2014 - 2018 41
Tabela 20. Liczba beneficjentów GOPS w Środzie Śląskiej korzystających z pomocy z powodu niepełnosprawności 42
Tabela 21. Liczba osób niepełnosprawnych na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2014-2018 z podziałem na płeć i rodzaj niepełnosprawności 43
Tabela 22. Osoby starsze na terenie Gminy Środa Śląska w 2017 r. 46
Tabela 23. Beneficjenci pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego na terenie Gminy Środa Śląska 50
Tabela 24. Wsparcie kierowane ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietności na terenie Gminy Środa Śląska..... 50
Tabela 25. Zestawienie osób uprawnionych do funduszu alimentacyjnego na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2014 - 2018 51
Tabela 26. Rodziny objęte wsparciem asystenta Gminy Środa Śląska w latach 2014 - 2018 52
Tabela 27. Korzystający ze świadczenia „za życiem” na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2017 - 2018..... 52
Tabela 28. Świadczenia rodzicielskie na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2016 - 2018..... 56
Tabela 29. Świadczenie wychowawcze na terenie Gminy Środa Śląska w latach 2014 -2018 59
Tabela 30. Jednorazowe świadczenie „Dobry Start” na terenie Gminy Środa Śląska w 2018 roku..... 61
Tabela 31. Liczba beneficjentów pomocy GOPS w Środzie Śląskiej z powodu uzależnień od alkoholu i narkotyków..... 64
Tabela 32. Beneficjenci pomocy GOPS w Środzie Śląskiej z powodu bezdomności..... 65
Tabela 33. Interwencje domowe w Gminie Środa Śląska w latach 2014-2018 67
Tabela 34. Przemoc domowa na terenie powiatu średzkiego w latach 2014-2018..... 67
Tabela 35. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego na terenie Gminy Środa Śląska w 2018 r. 69

Tabela 36. Realizacja działań psychologa zatrudnionego przy Zespole Interdyscyplinarnym na terenie Gminy Środa Śląska w 2018 r. 70
Tabela 37. Przestępczość na terenie Gminy Środa Śląska 71
Tabela 38. Analiza SWOT 83
Tabela 39. Prognoza przyrostu naturalnego dla Gminy Środa Śląska do 2026 roku 84
Tabela 40. Prognoza salda migracji dla Gminy Środa Śląska do 2026 roku 85
Tabela 41. Prognoza liczby ludności Gminy Środa Śląska w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny do 2026 roku 85
Tabela 42. Prognoza struktury wiekowej mieszkańców Gminy Środa Śląska do 2026 roku 86
Tabela 43. Prognoza zmian problemów społecznych na terenie Gminy w wyniku realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych 87
Tabela 44. Cele strategiczne 89
Tabela 45. Kierunki niezbędnych działań 90
Tabela 46. Wskaźniki realizacji kierunków niezbędnych działań 94

Wykres 1. Podział ludności Gminy Środa Śląska ze względu na płeć 13
Wykres 2. Urodzenia żywe i zgony 15
Wykres 3. Struktura działalności gospodarczej na terenie Gminy Środa Śląska w 2018 r. wg sekcji PKD 2007 (podmioty prywatne) 17
Wykres 4. Ankietowani według płci 71
Wykres 5. Ankietowani według wieku 72
Wykres 6. Ankietowani według poziomu wykształcenia 72
Wykres 7. Ankietowani według statusu zawodowego 73
Wykres 8. Ocena aktualnych warunków życia mieszkańców 73
Wykres 9. Problemy społeczne najczęściej spotykające niepełnosprawnych 74
Wykres 10. Ocena oferty pomocy dla osób niepełnosprawnych 75
Wykres 11. Ocena dostępu do placówek opieki zdrowotnej 75
Wykres 12. Skala problemu uzależnień 76
Wykres 13. Zjawisko przemocy domowej 76
Wykres 14. Najczęściej dostrzegane zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży 77
Wykres 12. Zadowolenie ankietowanych z obecnych warunków życia 78
Wykres 16. Najczęstsze odpowiedzi respondentów dla działań w zakresie wsparcia ubogich 79
Wykres 17. Najczęstsze odpowiedzi respondentów dla działań w zakresie poprawy sytuacji niepełnosprawnych 80
Wykres 18. Najczęstsze odpowiedzi respondentów dla działań w zakresie poprawy dostępu do służby zdrowia 80
Wykres 19. Najczęstsze odpowiedzi respondentów w zakresie działań na rzecz osób starszych 81
Wykres 20. Najczęstsze odpowiedzi respondentów dla działań w zakresie bezpieczeństwa 81
Wykres 21. Prognoza liczby ludności Gminy Środa Śląska w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny do 2026 roku 86

Rysunek 1. Położenie Gminy Środa Śląska na tle powiatu średzkiego i województwa dolnośląskiego 12